

2026-02

$\text{p}\ddot{\text{y}} \text{ — } \tilde{\text{A}} \text{ Å } ^{1/4} \text{ } ^2 \text{ } \text{¿} \text{ » } \text{®} \text{ } \ddot{\text{A}} \cdot \hat{\text{A}} \text{ } \mu ^{1/2} \mu \acute{\text{A}} \text{ } ^3 \mu \text{ } ^1 \pm \text{ } ^0 \text{ } \text{®} \hat{\text{A}}$
 $\text{p}\ddot{\text{y}} \pm \tilde{\text{A}} \text{ } \text{Æ} \neg \text{ » } \mu \text{ } ^1 \pm \hat{\text{A}} \text{ } \tilde{\text{A}} \ddot{\text{A}} \cdot \text{ } ^{1/2} \text{ } \mu \text{ } , \text{ } ^{1/2} \text{ } ^1 \text{ } ^0 \text{ } \text{®} \text{ } \tilde{\text{A}} \ddot{\text{A}} \acute{\text{A}} \text{ } :$
 $\text{p}\ddot{\text{y}} \text{ — } \grave{\text{A}} \mu \acute{\text{A}} \text{ } ^- \grave{\text{A}} \ddot{\text{A}} \acute{\text{E}} \tilde{\text{A}} \cdot \text{ } \ddot{\text{A}} \cdot \hat{\text{A}} \text{ } \text{¤} \text{¿} \text{ Å } \acute{\text{A}} \text{ } ^0 \text{ } ^- \pm \hat{\text{A}} \text{ } \text{Å}$
 $\text{p}\ddot{\text{y}} \text{ } ^\text{' } ^{1/2} \pm \ddot{\text{A}} \text{ } \text{¿} \text{ » } \text{ } ^1 \text{ } ^0 \text{ } \text{®} \text{ } \text{œ} \mu \tilde{\text{A}} \grave{\text{I}} \text{ } ^3 \mu \text{ } ^1 \text{ } \text{¿}$

$\text{p}\ddot{\text{y}} \text{ } \mu \ddot{\text{A}} \acute{\text{A}} \text{ } ^- \text{ } ^\text{' } \cdot \hat{\text{A}} \text{ } , \text{ } \text{š} \acute{\text{E}} \text{ } ^{1/2} \tilde{\text{A}} \ddot{\text{A}} \pm \text{ } ^{1/2} \ddot{\text{A}} \text{ } ^- \text{ } ^{1/2} \text{ } \text{¿} \hat{\text{A}}$

$\text{p}\ddot{\text{y}} \text{ } \text{œ} \mu \ddot{\text{A}} \pm \grave{\text{A}} \ddot{\text{A}} \acute{\text{A}} \text{ } \text{Ç} \text{ } ^1 \pm \text{ } ^0 \text{ } \grave{\text{I}} \text{ } \acute{\text{A}} \text{ } \text{ } ^3 \acute{\text{A}} \pm \text{ } ^{1/4} \text{ } ^{1/4} \pm \text{ } \text{ } ^1 \mu \text{ } , \text{ } ^{1/2} \text{ } \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \text{ } \text{£} \text{Ç} \text{ } - \tilde{\text{A}} \mu \acute{\text{E}} \text{ } ^{1/2} \text{ } , \text{ } \text{£} \ddot{\text{A}} \acute{\text{A}} \pm \ddot{\text{A}} \cdot \text{ } ^3 \text{ } ^1 \text{ } ^0 \text{ } \text{®} \hat{\text{A}} \text{ } \text{ } ^0 \pm \text{ } ^1 \text{ } ^\text{' } \tilde{\text{A}} \text{ } \text{Æ} \neg \text{ » } \mu \text{ } ^1 \pm \hat{\text{A}}$
 $\text{p}\ddot{\text{y}} \text{ } \text{š} \text{¿} \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \acute{\text{E}} \text{ } ^{1/2} \text{ } ^1 \text{ } ^0 \text{ } \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \text{ } \cdot \grave{\text{A}} \text{ } ^1 \tilde{\text{A}} \ddot{\text{A}} \cdot \text{ } ^{1/4} \text{ } \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \text{ } , \text{ } \text{¤} \mu \text{Ç} \text{ } ^{1/2} \text{ } \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \text{ } \text{ } ^0 \pm \text{ } ^1 \text{ } ^\text{' } ^{1/2} \text{ } , \acute{\text{A}} \acute{\text{E}} \grave{\text{A}} \text{ } ^1 \tilde{\text{A}} \ddot{\text{A}} \text{ } ^1 \text{ } ^0 \text{ } \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \text{ } \text{£} \grave{\text{A}} \text{¿} \text{ Å } \text{ } ^\text{' } \text{ } ^1 \text{ } ^{1/2} \text{ } , \text{ } \pm \text{ } ^{1/2} \mu \grave{\text{A}} \text{ } ^1 \tilde{\text{A}} \ddot{\text{A}} \text{ } \text{®}$

<http://hdl.handle.net/11728/13308>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

**Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνών και
Ανθρωπιστικών Σπουδών
Τμήμα Ιστορίας, Πολιτικής και Διεθνών Σπουδών**

**ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
Η συμβολή της ενεργειακής ασφάλειας στην εθνική
στρατηγική: Η περίπτωση της Τουρκίας στην
Ανατολική Μεσόγειο**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ
Κωνσταντίνος Πετρίδης**

Φεβρουάριος 2026

**Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνών και
Ανθρωπιστικών Σπουδών**

Τμήμα Ιστορίας, Πολιτικής και Διεθνών Σπουδών

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η συμβολή της ενεργειακής ασφάλειας στην εθνική
στρατηγική: Η περίπτωση της Τουρκίας στην Ανατολική
Μεσόγειο**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση
μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις,
Στρατηγική και Ασφάλεια στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

Κωνσταντίνος Πετρίδης

Φεβρουάριος 2026

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Κωνσταντίνος Πετρίδης, 2026

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστήμιο Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή/Φοιτήτριας:

Κωνσταντίνος Πετρίδης

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας:

Η συμβολή της ενεργειακής ασφάλειας στην εθνική στρατηγική: Η περίπτωση της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 17 Φεβρουαρίου 2026 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων: Δρ Φλώρος Φλούρος, Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ Αντώνης Κλάψης, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: Δρ Σταύρος Δρακουλαράκος

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Η συμβολή της ενεργειακής ασφάλειας στην εθνική στρατηγική: Η περίπτωση της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διατριβή εξετάζει πώς η ενεργειακή ασφάλεια διαμορφώνει την εθνική στρατηγική της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Με θεωρητικό υπόβαθρο τον επιθετικό ρεαλισμό, τον αναθεωρητισμό και την έννοια της περιφερειακής δύναμης, ερμηνεύει την ενέργεια ως κίνητρο μείωσης τρωτότητας και ως μέσο πειθαναγκασμού. Η ανάλυση των δογμάτων Νέο-οθωμανισμού, Στρατηγικού Βάθους και Γαλάζιας Πατρίδας δείχνει πώς οι θαλάσσιες διεκδικήσεις, οι υποδομές και οι ροές χρησιμοποιούνται για ρόλο κόμβου και αναβάθμιση ισχύος. Με επεξηγηματική μελέτη περίπτωσης και εργαλεία PEST, 4As και ενδιαφερόμενων μερών, καταγράφεται ισχυρή διαθεσιμότητα και προσβασιμότητα (ΑΠΕ, LNG/FSRU, διασυνδέσεις), αλλά ευάλωτη ανεκτικότητα κόστους και μεικτή κοινωνική δεκτικότητα. Συμπεραίνεται ότι η στρατηγική είναι λειτουργική, όμως δομικά εύθραυστη λόγω εισαγωγικής εξάρτησης, μακροοικονομικής αστάθειας και γεωπολιτικών αντισυσπειρώσεων. Οι ανταγωνιστικοί άξονες Ελλάδας–Κύπρου–Ισραήλ και οι εξελίξεις σε Λιβύη, Αίγυπτο, Συρία αναδιατάσσουν συνεχώς περιθώρια συνεργασίας και κλιμάκωσης περιφερειακά.

Λέξεις κλειδιά: Ενέργεια, Στρατηγική, Αναθεωρητισμός, Τουρκία

ABSTRACT

The dissertation examines how energy security shapes Türkiye's national strategy in the Eastern Mediterranean. Drawing on offensive realism, revisionism, and the concept of a regional power, it interprets energy both as a driver for reducing vulnerability and as an instrument of coercion. The analysis of Neo-Ottomanism, Strategic Depth, and the Blue Homeland doctrine shows how maritime claims, infrastructure, and energy flows are leveraged to secure a hub role and enhance power. Using an explanatory case-study approach and the PEST, 4As, and stakeholder-mapping frameworks, the study identifies strong performance in availability and accessibility (renewables, LNG/FSRUs, interconnections), but highlights vulnerabilities in cost tolerance and mixed social acceptability. It concludes that the strategy is operationally effective yet structurally fragile due to import dependence, macroeconomic instability, and geopolitical counter-alignments. The competitive Greece–Cyprus–Israel axis, alongside developments in Libya, Egypt, and Syria, continually reshapes the regional space for cooperation and escalation.

Keywords: Energy, Strategy, Revisionism, Türkiye

Πίνακας Περιεχομένων

1. Εισαγωγή	14
1.1 Στόχος Διατριβής	14
1.2 Ερευνητικό ερώτημα	14
1.3 Επισκόπηση Μεθοδολογίας	15
1.4 Δομή Διατριβής	16
1.5 Σπουδαιότητα Διατριβής	17
2. Θεωρητικό Πλαίσιο	18
2.1 Θεωρία Διεθνών Σχέσεων	18
2.2 Θεωρία Αναδυόμενων/Περιφερειακών Δυνάμεων και Πειθαναγκασμού	23
2.3 Αναθεωρητισμός (Revisionism)	25
2.4 Ενεργειακή Ασφάλεια	30
3. Ερευνητικά Ερωτήματα	32
3.1 Γενικά	32
3.2 Μεθοδολογία	35
4. Ανάλυση	38
4.1 Η Στρατηγική Ταυτότητα της Τουρκίας	38
4.1.1 Νέο-οθωμανισμός	38
4.1.2 Στρατηγικό Βάθος (Stratejik Derinlik)	42
4.1.3 Γαλάζια Πατρίδα (Mavi Vatan)	45
4.2 Ανάλυση της Χώρας με την Μέθοδο PEST	52
4.2.1 Πολιτικό Πλαίσιο	52
4.2.2 Οικονομικό Πλαίσιο	55
4.2.3 Κοινωνικό Πλαίσιο	58
4.2.4 Τεχνολογικό Πλαίσιο	62
4.3 Ανάλυση Ενεργειακής Ασφάλειας της Τουρκίας με την Μέθοδο 4As (APEREC) ...	64
4.3.1 Διαθεσιμότητα (Availability)	64
4.3.2 Προσβασιμότητα (Accessibility)	70
4.3.3 Ανεκτικότητα Κόστους (Affordability)	73
4.3.4 Δεκτικότητα (Acceptability)	75

4.4	<i>Ανάλυση Ενδιαφερόμενων Μερών</i>	76
4.4.1	<i>Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ</i>	76
4.4.2	<i>Λιβύη-Αίγυπτος-Συρία</i>	78
5	Συμπεράσματα – Προτάσεις	80
5.1	<i>Ανασκόπηση</i>	80
5.2	<i>Συμπέρασμα</i>	82
5.3	<i>Προτάσεις</i>	85
	Παραρτήματα	88
	<i>Παράρτημα Α Η Πολιτική Κατάσταση στην Τουρκία</i>	89
	<i>Παράρτημα Β Επεξηγηματικοί Χάρτες</i>	92
	<i>Παράρτημα Γ Ενεργειακές Συμφωνίες</i>	101
	<i>Παράρτημα Δ Αξιολόγηση Ενεργειακής Ασφάλειας</i>	103
	<i>Παράρτημα Ε SWOT Ανάλυση</i>	107
	Βιβλιογραφικές Αναφορές	111

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1	<i>Κλασικός Ρεαλισμός και Νεορεαλισμός</i>	22
Πίνακας 2	<i>Διαμόρφωση Τύπων Αναθεωρητισμού βάσει Ισχύος και Δυσαρέσκειας</i>	26
Πίνακας 3	<i>Χαρακτηρισμός αναθεωρητικών κρατών: αναθεωρητική πρόθεση και αναθεωρητική πρακτική</i>	27
Πίνακας 4	<i>Τύποι Αναθεωρητισμού</i>	28
Πίνακας 5	<i>Χρονολογική εξέλιξη του νέο-οθωμανισμού (1923–σήμερα)</i>	41
Πίνακας 6	<i>Η ενεργειακή διάσταση του Στρατηγικού Βάθους σε τρία επίπεδα (εσωτερικό–χερσαίο–θαλάσσιο)</i>	44
Πίνακας 7	<i>Τι προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) ανά θαλάσσια ζώνη</i>	47
Πίνακας 8	<i>Φάσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής και η Γαλάζια Πατρίδα</i>	50
Πίνακας 9	<i>Προτεινόμενη ιεράρχηση προτεραιοτήτων</i>	87

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 Η Συμπεριφορά των Κρατών στο Διεθνές Σύστημα	24
Διάγραμμα 2 Η Διαδικασία Της Έρευνας	34
Διάγραμμα 3 Ο Κύκλος Της Έρευνας.....	36
Διάγραμμα 4 Νέο-οθωμανικές επιδιώξεις του ΑΚΡ.....	40
Διάγραμμα 5 Ο Χάρτης της Γαλάζιας Πατρίδας.....	46
Διάγραμμα 6 Συγκριτική αποτύπωση των τουρκικών διεκδικήσεων/βλέψεων.....	46
Διάγραμμα 7 Τουρκολιβυκό Μνημόνιο	49
Διάγραμμα 8 Επέκταση της έννοιας του Vatan (πατρίδα) στην Τουρκία.....	51
Διάγραμμα 9 Ιστορική εξέλιξη της δομής της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.....	54
Διάγραμμα 10 Οι 10 πρώτες εταιρείες στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2022	54
Διάγραμμα 11 Επενδύσεις στην ενέργεια με ιδιωτική συμμετοχή (% ΑΕΠ)	56
Διάγραμμα 12 Διακύμανση τιμών ενέργειας στην Τουρκία Ιαν - Δεκ 2025	57
Διάγραμμα 13 Πληθυσμός και ρυθμός αύξησης πληθυσμού.....	59
Διάγραμμα 14 Πρόβλεψη καταναλώσεων ενέργειας	60
Διάγραμμα 15 Μερίδιο νοικοκυριών που επηρεάζονται από την ενεργειακή φτώχεια	61
Διάγραμμα 16 Ενεργειακός Χάρτης	65
Διάγραμμα 17 Υποδομές Φυσικού Αερίου.....	66
Διάγραμμα 18 Παραγωγή και Ζήτηση Ηλεκτρικής Ενέργειας	67
Διάγραμμα 19 Ενεργειακό μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας	67
Διάγραμμα 20 Αγορά φυσικού αερίου	68
Διάγραμμα 21 Προέλευση εισαγωγών (2024)	69
Διάγραμμα 22 Διαδρομές διασυνδεσιμότητας	72
Διάγραμμα 23 Ηλεκτρικές διασυνδέσεις	72

1. Εισαγωγή

1.1 Στόχος Διατριβής

Στόχος της διατριβής είναι να αναδείξει πώς η ενεργειακή ασφάλεια συμβάλλει στη διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής της Τουρκίας, με έμφαση στην Ανατολική Μεσόγειο. Επιδιώκει να αναλύσει πώς η ενεργειακή εξάρτηση και η ανάγκη διαφοροποίησης πηγών εφοδιασμού (IEA 2021, 11) διαμορφώνουν μια αναθεωρητική στρατηγική που θεμελιώνεται θεωρητικά από τον επιθετικό ρεαλισμό και το δόγμα του «Στρατηγικού Βάθους» του Αχμέτ Νταβούτογλου. Παράλληλα, εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η Τουρκία εργαλειοποιεί την ενεργειακή της πολιτική ως μέσο ισχύος και πειθαναγκασμού, επιδιώκοντας περιφερειακή ηγεμονία στο πλαίσιο του νέο-οθωμανισμού και του δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας». Επιπλέον, επιδιώκει μια ολιστική κατανόηση της σύνδεσης μεταξύ ενεργειακής ασφάλειας και αναθεωρητικής στρατηγικής της Άγκυρας.

1.2 Ερευνητικό Ερώτημα

Η έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες επιδιώκει να ερμηνεύσει και να κατανοήσει σύνθετα κοινωνικοπολιτικά φαινόμενα, στηριζόμενη σε συστηματική μεθοδολογία και τεκμηριωμένη ανάλυση (Ζαφειρόπουλος 2024, 26, 301). Η διατριβή εντάσσεται στο πεδίο των διεθνών σχέσεων και της πολιτικής επιστήμης και διερευνά πώς αλληλεπιδρούν η ενέργεια, η ασφάλεια και η στρατηγική συμπεριφορά των κρατών.

Βάσει αυτού του πλαισίου, το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα της διατριβής είναι: Σε ποιον βαθμό η ενεργειακή ασφάλεια καθορίζει τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της τουρκικής εθνικής στρατηγικής στην Ανατολική Μεσόγειο και πώς χρησιμοποιείται ως μέσο προώθησης αναθεωρητικών επιδιώξεων;

Το συγκεκριμένο ερώτημα επιδιώκει να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο η ενεργειακή ασφάλεια μετατρέπεται σε εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού και προβολής ισχύος για την Τουρκία. Στοχεύει να αναλύσει πώς η ενεργειακή διάσταση ενσωματώνεται

στη διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής, επηρεάζοντας τις περιφερειακές ισορροπίες και τις σχέσεις της Άγκυρας με τους βασικούς δρώντες της Ανατολικής Μεσογείου. Παράλληλα, αποσκοπεί στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η Τουρκία αξιοποιεί την ενεργειακή της πολιτική ως μέσο εξυπηρέτησης αναθεωρητικών επιδιώξεων.

1.3 Επισκόπηση Μεθοδολογίας

Η διατριβή υιοθετεί ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση με συμπληρωματική χρήση ποσοτικών δεδομένων (Ζαφειρόπουλος 2024, 302), βασισμένη στη μελέτη περίπτωσης της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Επιδιώκει εις βάθος ανάλυση της σχέσης ενεργειακής ασφάλειας και εθνικής στρατηγικής, αξιοποιώντας πολιτικά έγγραφα, άρθρα, επίσημες στατιστικές, εξειδικευμένες μελέτες και βιβλιογραφία. Η ποιοτική ανάλυση πλαισιώνεται από ποσοτικά δεδομένα, όπως δείκτες ενεργειακής εξάρτησης, παραγωγής, οικονομικής απόδοσης και εμπορικών ροών.

Αποτελεί επεξηγηματική μελέτη περίπτωσης, επιδιώκοντας να ερμηνεύσει πώς και γιατί η ενεργειακή ασφάλεια (ανεξάρτητη μεταβλητή) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής (εξαρτημένη μεταβλητή) της Τουρκίας (Ζαφειρόπουλος 2024, 398, 453, 454), συμβάλλοντας στην κατανόηση των μηχανισμών που συνδέουν την ενέργεια με την αναθεωρητική πολιτική της χώρας. Για την ανάλυση χρησιμοποιούνται τα εργαλεία PEST, 4As και Ενδιαφερόμενα Μέρη, προκειμένου να επιτευχθεί μια πολυεπίπεδη και εμπειρικά τεκμηριωμένη προσέγγιση.

1.4 Δομή Διατριβής

Στο Πρώτο Κεφάλαιο παρουσιάζονται οι στόχοι, το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα, η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθείται, καθώς και η σπουδαιότητα του θέματος για το πεδίο των διεθνών σχέσεων και της ενεργειακής ασφάλειας.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο αναλύεται το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης. Εξετάζονται οι βασικές θεωρίες διεθνών σχέσεων, με έμφαση στον επιθετικό ρεαλισμό, τη θεωρία των αναδυόμενων δυνάμεων, τον αναθεωρητισμό, καθώς και τις έννοιες της ενεργειακής ασφάλειας.

Το Τρίτο Κεφάλαιο εστιάζει στα ερευνητικά ερωτήματα και στη μεθοδολογία. Παρουσιάζεται η σημασία της έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες, διατυπώνονται τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα και αναλύεται ο τρόπος συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων.

Στο Τέταρτο Κεφάλαιο πραγματοποιείται η ανάλυση, μέσω των μεθόδων PEST, 4As και Ενδιαφερόμενων Μερών, με στόχο την αποτύπωση της στρατηγικής της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Τέλος, το Πέμπτο Κεφάλαιο περιλαμβάνει τα συμπεράσματα και τις προτάσεις, συνοψίζοντας τα ευρήματα και απαντώντας στο κεντρικό ερευνητικό ερώτημα.

1.5 Σπουδαιότητα Διατριβής

Η σπουδαιότητα της διατριβής έγκειται στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η ενεργειακή ασφάλεια επηρεάζει τη στρατηγική συμπεριφορά ενός κράτους σε ρευστό και ανταγωνιστικό γεωπολιτικό περιβάλλον. Η Τουρκία, ως αναδυόμενη περιφερειακή δύναμη, επιδιώκει να μετατρέψει την ενεργειακή πολιτική σε εργαλείο ισχύος, πειθαναγκασμού και διπλωματικής επιρροής στην Ανατολική Μεσόγειο, μια περιοχή που συνιστά στρατηγικό κόμβο πόρων, αγωγών και θαλασσίων οδών (Flouros 2022, 105; Korkmaz 2021, 123).

Θεωρητικά, η μελέτη συνδέει την ενεργειακή ασφάλεια με τον επιθετικό ρεαλισμό, που αντιμετωπίζει την ισχύ ως θεμελιώδες εργαλείο ασφάλειας και επιβίωσης στο άναρχο διεθνές σύστημα, δικαιολογώντας την υπέρβαση του status quo προς όφελος της ηγεμονικής επιδίωξης των κρατών (Mearsheimer 2006, 60–63). Παράλληλα, το «Στρατηγικό Βάθος», σε συνάρτηση με τον νέο-οθωμανικό προσανατολισμό της τουρκικής πολιτικής, συγκροτούν πλαίσιο εργαλειοποίησης του ενεργειακού τομέα για αναθεωρητική πολιτική (Özkan 2014, 127; Korkmaz 2021, 120–21).

Επιπλέον, η διατριβή συνδυάζει πολιτική ανάλυση με οικονομικά και ενεργειακά δεδομένα, αξιοποιώντας μεθοδολογικά εργαλεία. Τέλος, έχει πρακτική σημασία για τη διαμόρφωση πολιτικής, αναδεικνύοντας τις συνέπειες της τουρκικής ενεργειακής στρατηγικής για τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο.

2. Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Θεωρία Διεθνών Σχέσεων

Η ρεαλιστική παράδοση στις διεθνείς σχέσεις έχει ρίζες σε ένα διαχρονικό παράδειγμα πολιτικής σκέψης από τον Θουκυδίδη και τον Machiavelli έως τον Hobbes και τον Morgenthau. Ο Θουκυδίδης δείχνει ότι, σε άναρχο διεθνές περιβάλλον, η ισχύς, η ανασφάλεια και ο ανταγωνισμός ωθούν τις πόλεις-κράτη να δρουν για επιβίωση και συμφέρον, προαναγγέλλοντας τις βασικές θέσεις του σύγχρονου ρεαλισμού (Monten 2006, 5, 18; Johnson Bagby 1994, 131). Για τον Machiavelli, όπως τον παρουσιάζει ο Carr (2014, 39, 42), οι άνθρωποι «κρατιούνται τίμιοι μέσω του καταναγκασμού» και η ηθική δεν είναι αυτόνομη αλλά «προϊόν της ισχύος», κάτι που τον εντάσσει σε μια αυστηρά ρεαλιστική αντίληψη της πολιτικής. Έτσι, η πολιτική καθορίζει την ηθική, όχι το αντίστροφο, γεγονός που δυσκολεύει τη θεμελίωση παγκόσμιας πολιτικής τάξης (Φλούρος 2024, 26–27). Ο Hobbes, κατά τον Waltz (2014b, 126), αποδίδει τις συγκρούσεις σε ανταγωνισμό, δυσπιστία και δόξα, υποστηρίζοντας ότι ο πόλεμος ριζώνει στην ανθρώπινη φύση και θεμελιώνει μια πεσιμιστική ρεαλιστική αντίληψη για την πολιτική. Κατά τον Hobbes, η διεθνής πολιτική είναι άναρχη χωρίς ανώτερη αρχή ασφάλειας, με συνέπεια η αβεβαιότητα για τις προθέσεις των άλλων ωθεί τα κράτη να ενισχύουν διαρκώς την ισχύ τους, θεμελιώνοντας το δίλημμα ασφάλειας (Τρούλης 2022, 32).

Η ρεαλιστική προσέγγιση υποστηρίζει ότι το διεθνές σύστημα είναι αναρχικό, χωρίς υπερκείμενη ρυθμιστική αρχή και κρατοκεντρικό, με τα κράτη ως βασικούς, ορθολογικούς δρώντες που λειτουργούν σε συνθήκες αυτοβοήθειας, γεγονός που γεννά διλήμματα ασφάλειας (Waltz 1979, 102, 104, 113, 118). Πρωταρχικός τους στόχος είναι η επιβίωση, ενώ το εθνικό συμφέρον ορίζεται σε όρους ισχύος (στρατιωτικής, οικονομικής, τεχνολογικής, ενεργειακής), η οποία αποτελεί το βασικό μέσο προστασίας και προώθησης των συμφερόντων τους (Waltz 1979, 118; Morgenthau 2018, 586; Walt 1987, 265; Flouros 2022, 119). Τα κράτη δίνουν προτεραιότητα στα σχετικά κέρδη και στη θέση τους στην κατανομή ισχύος, επιδιώκοντας διατήρηση ευνοϊκής ισορροπίας ή μεγιστοποίηση ισχύος. Έτσι εξηγούνται ο ανταγωνισμός, οι συμμαχίες και η πιθανότητα σύγκρουσης. (Waltz

2014a, 114, 117; Mearsheimer 2014, 181; Snyder 2014, 192–193; Baldwin 2014, 315; Vasquez 2014, 483; Legro and Moravcsik 2014, 508).

Ο Morgenthau θεμελιώνει τον πολιτικό ρεαλισμό γύρω από το εθνικό συμφέρον ως ισχύ, την κυριαρχία του κράτους και την απουσία πραγματικής παγκόσμιας κοινωνίας (Morgenthau 2014, 57–58; Little 2014, 364; Morgenthau 2018, 541, 586). Όπως συνοψίζει ο Φλούρος (2024, 29–31), ο πολιτικός ρεαλισμός των Morgenthau και Thompson θεμελιώνεται σε αρχές που εδράζονται στην ανθρώπινη φύση και στην ισχύ. Πρώτον, πολιτική και κοινωνία διέπονται από αντικειμενικούς νόμους με ρίζες στην ανθρώπινη φύση, άρα η βελτίωση προϋποθέτει κατανόηση αυτών των νόμων και όχι την αγνόησή τους στο όνομα ηθικών επιθυμιών. Δεύτερον, το εθνικό συμφέρον ορίζεται σε όρους ισχύος και η πολιτική αποτελεί αυτόνομο πεδίο (διακριτό από την οικονομία, την ηθική ή τη θρησκεία), ενώ το περιεχόμενο της ισχύος μεταβάλλεται ιστορικά. Τρίτον, η ηθική αναγνωρίζεται, αλλά δεν μπορεί να υπερισχύει της επιβίωσης και ασφάλειας του κράτους (Morgenthau 2018, 5).

Σε αντίθεση με τον ανθρωποκεντρικό κλασικό ρεαλισμό, ο Waltz αναδιατυπώνει τον ρεαλισμό σε μια δομική, νεορεαλιστική μορφή, εστιάζοντας στη διεθνή δομή (Φλούρος 2024, 27–28, 33). Ο ίδιος θεωρεί ότι το διεθνές σύστημα είναι αναρχικό και ανταγωνιστικό, χωρίς κεντρική κυβέρνηση, με αποτέλεσμα τα κράτη να λειτουργούν σε καθεστώς αυτοβοήθειας, όπου τα μέτρα ασφάλειας του ενός τείνουν να μειώνουν την ασφάλεια των άλλων (δίλημμα ασφάλειας). Τα κράτη είναι οι βασικοί δρώντες και επιδιώκουν πρωτίστως ασφάλεια και επιβίωση, εμπλεκόμενα σε διαρκή αγώνα ισχύος και εξισορρόπησης μέσω εσωτερικής ενίσχυσης και εξωτερικών συμμαχιών. Έτσι, το σύστημα τείνει σε δυναμική ισορροπία, καθώς προσαρμόζονται στις μεταβολές της κατανομής ισχύος για να διατηρήσουν τη θέση τους. Ο Waltz θεωρεί την ισχύ σχετική και την ορίζει ως έλεγχο πόρων, δρώντων και αποτελεσμάτων, ως μέσο πολιτικής και όχι αυτοσκοπό. Σε αντίθεση με τον κλασικό ρεαλισμό (Morgenthau–Thompson) που εστιάζει στην ανθρώπινη φύση και το εθνικό συμφέρον ως ισχύ, ο δομικός ρεαλισμός μετατοπίζει το βάρος στη διεθνή δομή και την κατανομή ισχύος.

Ο νεορεαλισμός δεν αποτελεί ενιαία σχολή. Διακρίνεται σε αμυντικό και επιθετικό ρεαλισμό, που μοιράζονται τις παραδοχές της αναρχίας και της αυτοβοήθειας, αλλά διαφοροποιούνται ως προς την επιδίωξη ισχύος και τον τελικό στόχο των κρατών. Ο

νεορεαλισμός του Waltz θεμελιώνει τον αμυντικό ρεαλισμό, όπου η ισχύς είναι μέσο για την επιβίωση και όχι αυτοσκοπός. Προτεραιότητα ενός κράτους είναι η διατήρηση και ενίσχυση της θέσης του στο σύστημα, με την επιβίωση να υπερέχει κάθε άλλου στόχου. Έτσι, η διατήρηση του status quo αποτελεί το ελάχιστο ζητούμενο για μια μεγάλη δύναμη (Waltz 1979, 117, 191). Σε άναρχο διεθνές σύστημα, τα κράτη έχουν παρόμοιους ρόλους αλλά άνισους πόρους ισχύος, γεγονός που καθορίζει τη θέση τους και εντείνει τα διλήμματα ασφάλειας. Η δομή ωθεί προς ισορροπία ισχύος, όπου η ισχύς λειτουργεί ως μέσο ασφάλειας και όχι απεριόριστο στόχο. Ωστόσο, η υπέρμετρη ενίσχυση, μπορεί να προκαλέσει φόβο και αντισυσπειρώσεις, υπονομεύοντας τελικά την επιβίωση του ίδιου του ισχυροποιούμενου δρώντα. (Τρούλης 2022, 41-43).

Στον αντίποδα, ο επιθετικός ρεαλισμός του Mearsheimer συνδέει την ασφάλεια με τη μεγιστοποίηση ισχύος. Βασίζεται σε πέντε υποθέσεις: αναρχία, δυνατότητα επιθετικής στρατιωτικής ισχύος, αβεβαιότητα προθέσεων άλλων δρώντων, επιβίωση ως ύψιστος στόχος και διαμόρφωση στρατηγικής με ορθολογικό τρόπο. Ο συνδυασμός τους παράγει μόνιμο φόβο και ωθεί τα κράτη σε έναν ατέρμονο αγώνα ισχυροποίησης, ώστε να καταστούν τα ισχυρότερα ιδίως περιφερειακό επίπεδο. Έτσι, σύμφωνα με τον Mearsheimer, η υψηλή στρατηγική των κρατών αποσκοπεί στην εγκαθίδρυση περιφερειακής κυριαρχίας, στην ενίσχυση της οικονομικής τους βάσης ώστε να στηρίζεται η στρατιωτική τους ισχύς, στη διατήρηση σημαντικής χερσαίας δύναμης και στη διεκδίκηση πυρηνικής υπεροχής. Επιπλέον, ο Mearsheimer, αναφορικά με την απόκτηση ισχύος, διακρίνει ως βασικές πρακτικές τον πόλεμο, τον εκβιασμό, την υποκίνηση πολέμου με σκοπό την κατατριβή τρίτων και την έμμεση κατατριβή αντιπάλων μέσω τρίτων. Αντίστοιχα, για την ανάσχεση ενός επιτιθέμενου κράτους αναφέρεται στις στρατηγικές της εξισορρόπησης, της μεταφοράς των βαρών σε τρίτο κράτος και στην ελκυστικότητα αυτής της τελευταίας επιλογής για τα περισσότερα κράτη (Mearsheimer 2006, 79-83, 295-339). Για τον Mearsheimer, οι διεθνείς θεσμοί δεν δρουν αυτόνομα στη διεθνή πολιτική, αποτελούν εργαλεία που αξιοποιούν τα κράτη, ιδίως οι μεγάλες δυνάμεις, για την προώθηση συμφερόντων. Επομένως είναι παρεμβατικές, όχι ανεξάρτητες, μεταβλητές στην κατανομή ισχύος (Τρούλης 2022, 39).

Ο αμυντικός ρεαλισμός θεωρεί ότι τα κράτη επιδιώκουν «αρκετή» ισχύ για επιβίωση και ισορροπία, καθώς η υπέρμετρη ισχυροποίηση μπορεί να προκαλέσει

αντισυσπειρώσεις. Αντίθετα, ο επιθετικός ρεαλισμός υποστηρίζει ότι η αναρχία ωθεί τα κράτη σε διαρκή μεγιστοποίηση ισχύος. Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο έγκειται στο πώς αντιλαμβάνονται το μέγεθος της ανασφάλειας και τον ρόλο της ισχύος: στον αμυντικό η ισχύς είναι μέσο επαρκούς ασφάλειας, ενώ στον επιθετικό γίνεται σχεδόν αναπόφευκτος, μόνιμος στόχος.

Όπως επισημαίνει ο Φλούρος (2024, 32-33), ο νεοκλασικός ρεαλισμός μπορεί να ιδωθεί ως σύγχρονη έκφραση του κλασικού ρεαλισμού, καθώς επανεισάγει στο αναλυτικό σχήμα ενδοκρατικούς παράγοντες (αντιλήψεις ηγετών, θεσμούς, εσωτερικές πιέσεις). Δέχεται ότι η αναρχία και η κατανομή ισχύος θέτουν τα βασικά όρια δράσης, αλλά υποστηρίζει ότι οι αντιλήψεις των ηγετών, οι θεσμοί και οι εσωτερικές πιέσεις «φιλτράρουν» τις συστημικές πιέσεις σε συγκεκριμένες στρατηγικές επιλογές (Lobell, Ripsman, and Taliaferro 2009, 280–81).

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω θεωρητικές εκδοχές, η διατριβή εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο του δομικού ρεαλισμού και υιοθετεί πρωτίστως την εκδοχή του επιθετικού ρεαλισμού, όπως αυτή διατυπώνεται από τον Mearsheimer. Η έμφαση στη μεγιστοποίηση της ισχύος, στην επιδίωξη περιφερειακής ηγεμονίας και στην εκμετάλλευση συστημικών ευκαιριών κρίνεται ότι αποτυπώνει πληρέστερα τον αναθεωρητικό προσανατολισμό και τις στρατηγικές επιλογές της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο, χωρίς βέβαια να αγνοούνται τα ερμηνευτικά εργαλεία του κλασικού και του αμυντικού ρεαλισμού.

Πίνακας 1.

Κλασικός Ρεαλισμός και Νεορεαλισμός

	Κλασικός Ρεαλισμός	Νεορεαλισμός
Ορισμός	Οι διεθνείς συγκρούσεις απορρέουν από την ανθρώπινη φύση και την εγγενή επιδίωξη ισχύος των κρατών.	Οι συγκρούσεις εξηγούνται από την αναρχία του διεθνούς συστήματος, όχι από την ανθρώπινη φύση.
Βασικός δρών	Έθνος-κράτος ως κύριος δρών.	Το κράτος παραμένει ο βασικός δρών αλλά λειτουργεί μέσα σε ένα δομημένο σύστημα αναρχίας.
Αιτία Πολέμου	Πόλεμος λόγω ανθρώπινης φύσης και ανταγωνισμού.	Πόλεμος λόγω της δομής του διεθνούς συστήματος και της αναρχίας.
Στόχευση	Επικέντρωση στην ηγεσία, τα κίνητρα και την κρίση των πολιτικών ηγετών.	Έμφαση στις πιέσεις που ασκεί η δομή του συστήματος πάνω στα κράτη.
Προτεραιότητα	Επιδίωξη ισχύος για επιβίωση και σταθερότητα, με έμφαση στα χαρακτηριστικά των ηγετών και στην ηθική τους κρίση.	Πρωταρχικός στόχος η ασφάλεια· τα κράτη ενεργούν αμυντικά για να αποφύγουν απειλές που προκύπτουν από την αναρχία.
Στρατηγική	Χρήση διπλωματίας και στρατηγικής σκέψης στις διεθνείς σχέσεις, με έμφαση προσωπικών επιλογών ηγεσίας.	Αμυντικός ρεαλισμός: Τα κράτη επιδιώκουν επαρκή ισχύ για ασφάλεια, όχι ηγεμονία. Επιθετικός ρεαλισμός: Τα κράτη επιδιώκουν μέγιστη ισχύ και πιθανή ηγεμονία, επειδή η αναρχία τα ωθεί να αναζητούν συνεχώς υπεροχή.

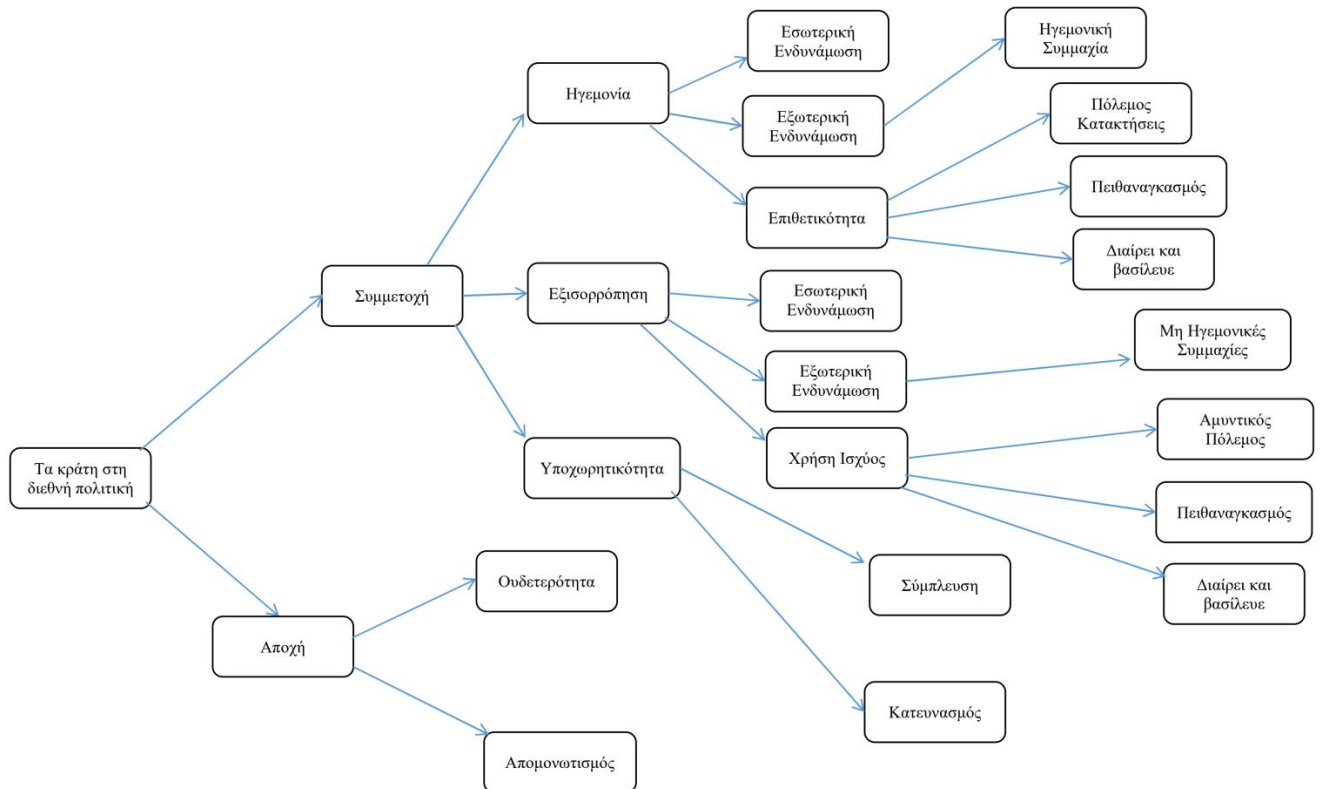
Πηγή : Φλούρος 2024, 34-35.

2.2 Θεωρία Αναδυόμενων/Περιφερειακών Δυνάμεων και Πειθαναγκασμού

Ως περιφερειακές ή αναδυόμενες δυνάμεις νοούνται κράτη που, χωρίς να κατέχουν παγκόσμια ηγεμονική θέση, διαθέτουν σημαντικούς στρατιωτικούς, οικονομικούς και πληθυσμιακούς πόρους και ασκούν καθοριστική επιρροή στο άμεσο γεωπολιτικό τους περιβάλλον. Συνήθως χαρακτηρίζονται από αξίωση ηγετικού ρόλου στην περιφέρειά τους, ικανότητα να επηρεάζουν τις αποφάσεις και τις στρατηγικές επιλογές των γειτονικών κρατών, ενεργή συμμετοχή στη διαμόρφωση περιφερειακών θεσμών και κανόνων, καθώς και ένα ελάχιστο επίπεδο αποδοχής ή αναγνώρισης αυτού του ρόλου από τους λοιπούς δρώντες (Nolte 2010, 892-893). Οι περιφερειακές δυνάμεις δεν ασκούν ομοιόμορφες στρατηγικές. Η Destradi (2010, 903-930) διακρίνει μεταξύ «αυτοκρατορικής» (imperial) στρατηγικής, η οποία στηρίζεται σε υψηλό βαθμό καταναγκασμού και άμεσο έλεγχο, «ηγεμονικής» (hegemonic), που συνδυάζει υλική ισχύ, θεσμική-ιδεολογική νομιμοποίηση και προώθηση των στόχων του ηγεμόνα, και «ηγεσίας» (leadership), όπου ο ρόλος του ηγέτη βασίζεται περισσότερο στη συναίνεση και στην ύπαρξη κοινών στόχων. Σε ένα σύγχρονο πολυπολικό περιβάλλον, όπου η παγκόσμια κατανομή ισχύος είναι πιο διάχυτη, οι περιφερειακές δυνάμεις λειτουργούν ως ενδιάμεσοι πόλοι μεταξύ τοπικού και διεθνούς επιπέδου, επηρεάζοντας τις ισορροπίες και συχνά επιδιώκοντας την αναθεώρηση του status quo προς όφελος των δικών τους συμφερόντων (Stewart-Ingersoll and Frazier 2012, 2).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής ανάλυσης, ο πειθαναγκασμός (βλ. Διάγραμμα 1) αφορά τη χρήση της απειλής ή και της ελεγχόμενης χρήσης ισχύος προκειμένου ένα κράτος να υποχρεώσει έναν αντίπαλο να αλλάξει συμπεριφορά ή να ανακαλέσει μια ενέργεια (Jentleson 2010, 404). Διακρίνεται από την αποτροπή, η οποία στοχεύει στο να αποθαρρύνει μια μελλοντική ενέργεια, ενώ ο πειθαναγκασμός εστιάζει στην ανατροπή μιας ήδη διαμορφωμένης κατάστασης (Κολιόπουλος 2010, 22). Η πειθαναγκαστική διπλωματία συνιστά τον συνδυασμό διπλωματικών μέσων με αξιόπιστες απειλές επιβολής κόστους, πολλές φορές σε κλιμακούμενη μορφή, ώστε ο αντίπαλος να αντιληφθεί ότι η συνέχιση της συμπεριφοράς του θα είναι πιο επιζήμια από την συμμόρφωση. Ο στρατιωτικός πειθαναγκασμός μπορεί να εκδηλωθεί μέσω επίδειξης ισχύος, περιορισμένων επιχειρήσεων ή συγκέντρωσης δυνάμεων, ενώ συχνά πλαισιώνεται από

οικονομικές κυρώσεις και πολιτικές πιέσεις. Για να είναι αποτελεσματικός, απαιτεί σαφή και ρεαλιστικά αιτήματα, αξιοπιστία των απειλών και δυνατότητα κλιμάκωσης, έτσι ώστε να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα λήψης αποφάσεων του αντιπάλου (Κουσκουβέλης 2007, 210-212).

Διάγραμμα 1 : Η Συμπεριφορά των Κρατών στο Διεθνές Σύστημα

Πηγή: Κουσκουβέλης 2007, 191.

2.3 Αναθεωρητισμός (Revisionism)

Η συζήτηση για τον αναθεωρητισμό προϋποθέτει μια στοιχειώδη κατανόηση της διεθνούς τάξης, δηλαδή του σχετικά σταθερού πλέγματος κανόνων, θεσμών, ιεραρχιών ισχύος και προτύπων αλληλεπίδρασης που διαμορφώνουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο κινούνται τα κράτη (Groitl 2023, 41; Termine 2025, 25). Ο Davidson (2006, 11-15) κάνει διάκριση ανάμεσα σε κράτη υπέρμαχα του status quo, αναθεωρητικά και απομονωμένα. Τα πρώτα είναι, κατ' ουσίαν, ικανοποιημένα με την ισχύουσα διεθνή ή περιφερειακή τάξη και επιδιώκουν κυρίως τη διατήρησή της. Τα αναθεωρητικά κράτη δυσανεστούνται με βασικές όψεις του status quo και επιδιώκουν να το μεταβάλουν, αμφισβητώντας εδάφη, θεσμούς, κανόνες, ιεραρχίες ισχύος ή ρυθμίσεις ασφάλειας. Τα απομονωμένα κράτη αποφεύγουν να αναλάβουν κόστη είτε για αλλαγή είτε για διατήρηση του status quo, περιοριζόμενα στην προστασία της δικής τους επικράτειας. Ο αναθεωρητισμός είναι στρατηγικός προσανατολισμός, όχι μόνιμη ταυτότητα, καθώς κάποια κράτη αρκούνται στα κεκτημένα τους, ενώ άλλα επιδιώκουν περισσότερο όσα προσδοκούν να αποκτήσουν (Termine 2025, 20, 50). Επιπλέον, το ίδιο το κράτος μπορεί να είναι αναθεωρητικό σε ορισμένα ζητήματα και ταυτόχρονα υπερασπιστής του status quo σε άλλα, ενώ ο βαθμός αναθεωρητισμού του μπορεί να μεταβάλλεται διαχρονικά (Zhang 2025, 108).

Ο αναθεωρητισμός δεν είναι ομοιογενές φαινόμενο αλλά διαβαθμίζεται. Ο μετριοπαθής αναθεωρητισμός είναι μια μορφή αναθεωρητικής εξωτερικής πολιτικής όπου κράτη με συγκεκριμένους συνδυασμούς ισχύος και (συνήθως περιορισμένης) δυσανέσκειας επιδιώκουν σταδιακές, ελεγχόμενες αλλαγές στο status quo με λιγότερο ριψοκίνδυνα μέσα, αποφεύγοντας ριζικές ανατροπές και επικίνδυνες κλιμακώσεις. Αντιθέτως ο σκληρός ή επαναστατικός αναθεωρητισμός, επιδιώκει ευρεία ανατροπή της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων (Termine 2025, 58-61) (βλ. Πίνακα 2). Τα αναθεωρητικά κράτη ταξινομούνται με βάση: το εύρος της αμφισβήτησης (πεδία και γεωγραφική κλίμακα), το βάθος της διαφωνίας, του τύπου αλλαγής που επιδιώκουν (διανεμητική, ουσιαστική ή θεμελιώδη) και τις μεθόδους (τα εργαλεία και το κόστος που είναι διατεθειμένα να αναλάβουν). Η τριπλή αυτή κατηγοριοποίηση, με βάση τη δυσανέσκεια από το status quo και τις μορφές αναθεωρητικής δράσης, επιτρέπει τη διάκριση και σύγκριση των αναθεωρητικών κρατών (Groitl 2023, 49-51) (βλ. Πίνακα 3).

Πίνακας 2.

Διαμόρφωση Τύπων Αναθεωρητισμού βάσει Ισχύος και Δυσaréσκειας

Επίπεδο ισχύος κράτους	Επίπεδο δυσaréσκειας με το status quo	Τύπος αναθεωρητισμού	Σύντομη περιγραφή
Μεγάλη δύναμη	Περιορισμένη δυσaréσκεια	Μετριοπαθής (willingly moderate)	Η μεγάλη δύναμη επιλέγει συνειδητά μετριοπαθή αναθεωρητισμό, επειδή φοβάται περισσότερο τη διαταραχή της τάξης από την κλιμάκωση.
Μεσαία δύναμη	Περιορισμένη δυσaréσκεια	Μετριοπαθής (carefully moderate)	Η μεσαία δύναμη είναι προσεκτικά μετριοπαθής, καθώς τη βαραίνουν τόσο ο κίνδυνος διαταραχής της τάξης όσο και ο κίνδυνος κλιμάκωσης.
Μεσαία δύναμη	Ολική/μεγάλη δυσaréσκεια	Μετριοπαθής (unwillingly moderate)	Η μεσαία δύναμη, παρότι πολύ δυσανεστημένη, «αναγκάζεται» να παραμείνει μετριοπαθής, γιατί ο κίνδυνος κλιμάκωσης περιορίζει τις επιλογές της.
Μεγάλη δύναμη	Ολική/μεγάλη δυσaréσκεια	Επαναστατικός / ριζοσπαστικός αναθεωρητισμός	Μια μεγάλη δύναμη με συνολική δυσaréσκεια επιδιώκει βαθιά, ριζική αλλαγή του status quo.

Πίνακας 3.

Χαρακτηρισμός αναθεωρητικών κρατών: αναθεωρητική πρόθεση και αναθεωρητική πρακτική.

Αναθεωρητική πρόθεση					
Δείκτης	Δύναμη υπέρ του status quo ←→ Αναθεωρητική δύναμη				
Αριθμός ζητημάτων	κανένα	λίγα	επιλεγμένα	πολλαπλά	πολλά / όλα
Κεντρικότητα ζητήματος	ασήμαντη	περιφερειακή	μεικτή	κεντρική	θεμελιώδης
Γεωγραφική κλίμακα	ασήμαντη	τοπική / περιφερειακή	περιφερειακή	περιφερειακή / παγκόσμια	παγκόσμια
Διαφωνία επί αρχών	καμία	σχεδόν καθόλου	κάπως	σε μεγάλο βαθμό	απολύτως
Συνέπεια αναθεωρητικής πρόθεσης	ασήμαντη	χαμηλή	μεικτή	υψηλή	ακραία
Βαθμός αλλαγής (είδος αναθεωρητισμού)	ασήμαντος / καμία	χαμηλός / διανεμητικός	μέτριος / διανεμητικός ή/και ουσιαστικός	υψηλός / ουσιαστικός	ακραίος / θεμελιώδης
Συνολικά	πολύ ικανοποιημένη	ικανοποιημένη	μερικώς (αν)ικανοποιημένη	δυσανεστημένη	πολύ δυσανεστημένη

Αναθεωρητική πρακτική					
Δείκτης	Δύναμη υπέρ του status quo ←→ Αναθεωρητική δύναμη				
Ανοχή κόστους	καμία	χαμηλή	ανά ζήτημα	υψηλή	ακραία
Γεωγραφική εμβέλεια	καμία	πιθανότατα τοπική	τοπική / περιφερειακή	περιφερειακή / παγκόσμια	πιθανότατα παγκόσμια
Τρόποι δράσης	επιβολή κανόνων	μεταρρυθμιστική τήρηση κανόνων	επιλεκτική «διεύρυνση» κανόνων	υπονόμηση / παραβίαση κανόνων / θέσπιση κανόνων	πλήρης αμφισβήτηση / αγνόηση κανόνων / δημιουργία κανόνων
Εργαλεία που χρησιμοποιούνται (διπλωματία, οικονομία, στρατός κ.λπ.)	κανένα / συμμορφωτικά	επιλεκτικά / συναινετικά	ανά ζήτημα / αποφασιστικά	ποικίλα / συγκρουσιακά	όλα / χωρίς όρια
Συνολικά	ασήμαντη	χαμηλή	σημαντική	υψηλή	ακραία

Πηγή: Groitl 2023, 50.

Κεντρικές αιτίες αναθεωρητισμού αναφέρονται η δυσαναλογία μεταξύ αντικειμενικής ισχύος και θέσης στο σύστημα, οι αντιλήψεις ιστορικής αδικίας και «άδικων» συνθηκών ή απωλεσθέντων δικαιωμάτων, καθώς και η αίσθηση ευκαιρίας που δημιουργούν μεταβολές ισορροπίας ισχύος, όπως η παρακμή ηγεμονικών δυνάμεων ή η

ανακάλυψη νέων στρατηγικών πόρων (Nora Fisher-Onar 2022, 1, 3, 4; Ali Emre Sucu et al. 2021, 313; Ahmad Sahide, Ahmet Ates, and Ali Maksum 2025, 134). Παράλληλα, εσωτερικοί παράγοντες, όπως ο εθνικιστικός λόγος, η διαχείριση οντολογικής ανασφάλειας και ηθικού τραύματος σε πρώην αυτοκρατορικά κράτη, καθώς και η ανάγκη καθεστώτων περιορισμένης νομιμοποίησης να συσπειρώσουν το εσωτερικό ακροατήριο μέσω εξωτερικών κρίσεων, τροφοδοτούν την αναθεωρητική ρητορική και πρακτική. Συνολικά, δεν είναι απλή επιθετικότητα, αλλά υπολογισμένη στρατηγική αλλαγής της τάξης, όπου τα κράτη σταθμίζουν δυσαρέσκεια, ισχύ και ευκαιρίες και επιλέγουν ήπια ή σκληρά μέσα για αναδιαμόρφωση του status quo.

Πίνακας 4.

Τύποι Αναθεωρητισμού

Αναθεωρητική Πρακτική →	ασήμαντη	χαμηλή	σημαντική	υψηλή	ακραία
Αναθεωρητική Πρόθεση ↓					
πολύ δυσαρεστημένη	λανθάνουσα επαναστατική				επαναστατική αναθεωρητική
δυσαρεστημένη		Αναθεωρητική Με χαμηλές επιδόσεις		σκληρή αναθεωρητική	
μερικώς (αν)ικανοποιημένη			αναθεωρητική ενός ζητήματος		
ικανοποιημένη		μεταρρυθμίστρια		—	
πολύ ικανοποιημένη	προσηλωμένη δύναμη status quo			—	—

Πηγή: Groitl 2023, 51.

Ο αναθεωρητισμός είναι ιδιαιτέρως κρίσιμος όταν αναδυόμενες ή περιφερειακές δυνάμεις επιδιώκουν αναβάθμιση καθεστώτος και περιφερειακή ηγεμονία μέσω αναδιανομής σφαιρών επιρροής, επαναδιαπραγμάτευσης εδαφικών/θαλάσσιων ρυθμίσεων και ελέγχου κρίσιμων πόρων, διαμορφώνοντας έτσι ένα πλέγμα αλληλεξάρτησης μεταξύ ενεργειακής ασφάλειας, εθνικής ισχύος και αναθεωρητικών επιδιώξεων. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η παρούσα διατριβή προσεγγίζει την Τουρκία ως αναδυόμενη

περιφερειακή δύναμη με μετριοπαθή, περιφερειακό αναθεωρητισμό, με την έννοια ότι δεν επιδιώκει μια συνολική ανατροπή της διεθνούς τάξης, αλλά στοχεύει σε ουσιαστικές ανακατανομές ισχύος, δικαιωμάτων και καθεστώτων ασφαλείας στην άμεση περιφέρειά της.

2.4 Ενεργειακή Ασφάλεια

Η συζήτηση για την ενεργειακή ασφάλεια εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ασφάλειας πόρων. Η άνιση χωρική κατανομή σπάνιων φυσικών πόρων και η συγκέντρωσή τους σε περιορισμένο αριθμό κρατών δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης, καθώς η έλλειψή τους μπορεί να οδηγήσει ένα κράτος να εξαρτάται από άλλο, το οποίο ελέγχει την πρόσβαση σε αυτούς. Υπό αυτήν την έννοια, η ασφάλεια πόρων αφορά την εξασφάλιση επαρκούς και προβλέψιμης πρόσβασης σε κρίσιμους πόρους, ώστε να αποφεύγονται στρατηγικά ελλείμματα σε περιόδους κρίσης ή ανταγωνισμού.

Η ενέργεια συνιστά ειδική κατηγορία πόρου, καθώς αποτελεί τη θεμελιώδη υλική βάση πάνω στην οποία στηρίζονται η οικονομική δραστηριότητα, η λειτουργία των υποδομών, η αμυντική ικανότητα και η κοινωνική σταθερότητα. Στο επίπεδο της φυσικής, ορίζεται ως «θεμελιώδης οντότητα της φύσης» που μεταφέρεται εντός ενός συστήματος και καθιστά δυνατή τη φυσική μεταβολή και την παραγωγή έργου, όμως στη διεθνή πολιτική αντιμετωπίζεται ως στρατηγικός πόρος υψηλής σημασίας για την ισχύ και την αυτονομία των κρατών (Φλούρος 2024, 48-50, 53-55).

Η ενεργειακή ασφάλεια επιδέχεται πολλαπλές, συχνά χειραγωγήσιμες ερμηνείες, ενώ η προσωπική οπτική επηρεάζει έντονα την αντίληψη των κινδύνων και των δυνατοτήτων ενίσχυσης της. Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (IEA) ορίζει την ενεργειακή ασφάλεια ως τη «αδιάλειπτη διαθεσιμότητα ενεργειακών πόρων σε προσιτή τιμή», διακρίνοντας μια βραχυπρόθεσμη διάσταση, που αφορά την ικανότητα του συστήματος να ανταποκρίνεται σε ξαφνικές διαταραχές στην προσφορά ή τη ζήτηση, και μια μακροπρόθεσμη, η οποία σχετίζεται με τις αναγκαίες επενδύσεις ώστε να καλυφθεί η μελλοντική ζήτηση, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική ανάπτυξη και τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις (Φλούρος 2024, 53-54). Στο ίδιο πνεύμα, η προσέγγιση των 4As (Availability, Accessibility, Affordability, Acceptability), όπως αναπτύχθηκε από τον APERC (2007, 2, 50, 52), αποτυπώνει την ενεργειακή ασφάλεια ως συνάρτηση της διαθεσιμότητας πόρων, της πρόσβασης σε αυτούς, του ανεκτού κόστους και της κοινωνικής αποδοχής, εισάγοντας ταυτόχρονα δείκτες για τη διαφοροποίηση πηγών, την εξάρτηση από εισαγωγές και το μερίδιο μη ορυκτών καυσίμων στο ενεργειακό μείγμα. Ωστόσο, νεότερες προσεγγίσεις θεωρούν ότι δεν απαντάται το ερώτημα «ασφάλεια για

ποιον, για ποιες αξίες και απέναντι σε ποιες απειλές;» και έτσι οι Cherp και Jewell (2014, 415–21) προτείνουν έναν ορισμό που αντιλαμβάνεται την ενεργειακή ασφάλεια ως τη χαμηλή τρωτότητα των ζωτικών ενεργειακών συστημάτων που στηρίζουν κρίσιμες κοινωνικές λειτουργίες. Έτσι, η ενεργειακή ασφάλεια εξαρτάται από το πώς συνδυάζονται η έκθεση σε κινδύνους και η ανθεκτικότητα των συστημάτων, ενώ η βαρύτητα των επιμέρους διαστάσεων της μεταβάλλεται ανάλογα με τις αντιλήψεις των δρώντων και το θεσμικό–γεωπολιτικό πλαίσιο, καθιστώντας την μια πολυδιάστατη και συμφραζόμενη έννοια που δεν χωρά σε έναν ενιαίο τεχνικό ή οικονομικό ορισμό (Strojny et al. 2023, 12).

Σύμφωνα με τον ρεαλισμό, η θέση και η ασφάλεια ενός κράτους στο διεθνές σύστημα εξαρτώνται από το εύρος των πόρων που διαθέτει και από το πόσο αποτελεσματικά μπορεί να τους αξιοποιήσει. Η κατοχή και η ορθή χρήση τους συνεχίζουν να διαμορφώνουν τη σχετική του ισχύ, με αποτέλεσμα η ενεργειακή ασφάλεια να συνδέεται στενά με την εθνική ασφάλεια. Επιπλέον, η πρόσβαση σε κρίσιμους ενεργειακούς πόρους επηρεάζει άμεσα την αμυντική του ικανότητα, την οικονομική και κοινωνική του σταθερότητα, καθώς και τη θέση του απέναντι σε κρατικούς και μη κρατικούς δρώντες. Σε ένα περιβάλλον όπου η έλλειψη ή ο έλεγχος της ενέργειας μπορεί να δημιουργήσει εξάρτηση και να προκαλέσει συγκρούσεις ή συνεργασίες, ένα κράτος που κατέχει και ελέγχει ενεργειακούς πόρους πέρα από τις δικές του ανάγκες και μπορεί να ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα πάνω σε αυτούς, αποκτά συγκριτικό πλεονέκτημα ισχύος απέναντι σε ανταγωνιστές και συμμάχους (Φλούρος 2024, 53-55).

Στο πλαίσιο αυτό, η ενεργειακή ασφάλεια δεν αποτελεί μόνο τεχνική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής, αλλά θεμελιώδες στοιχείο του στρατηγικού σχεδιασμού, επηρεάζοντας τις επιλογές ενός κράτους σε ζητήματα συμμαχιών, αποτροπής, πειθαναγκασμού και αναθεώρησης του status quo. Η ανάλυση της ενεργειακής ασφάλειας αποκτά, συνεπώς, κρίσιμη σημασία για την κατανόηση της εθνικής στρατηγικής της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο.

3. Ερευνητικά Ερωτήματα

3.1 Γενικά

Το ερευνητικό ερώτημα αποτελεί τον κεντρικό άξονα μιας ερευνητικής πρότασης, καθώς ορίζει με σαφήνεια τι εξετάζεται και καθοδηγεί όλα τα στάδια της μελέτης (βλ. Διάγραμμα 2). Διαμορφώνεται από τον εντοπισμό κενού γνώσης, αντίφασης ή ανεπαρκώς διερευνημένου ζητήματος στη βιβλιογραφία και προκύπτει όταν ο ερευνητής αντιλαμβάνεται ασάφεια ή ανάγκη παραγωγής νέας γνώσης. Για να είναι κατάλληλο, πρέπει να είναι σαφές, συγκεκριμένο, σύγχρονο και με δυνατότητα ερευνητικής προσέγγισης, με επιστημονικές μεθόδους, χωρίς υπερβολική πολυπλοκότητα. Σκοπός του είναι να καλύψει κενά ή να προσφέρει νέα προσέγγιση, ενώ η απάντησή του συνιστά τα τελικά ευρήματα της έρευνας (Islam, Khan, and Baikady 2022, 22, 140–41).

Στην ποσοτική έρευνα, τα ερευνητικά ερωτήματα εξετάζουν σχέσεις μεταξύ μεταβλητών και συνοδεύονται από υποθέσεις για τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Στην ποιοτική προσέγγιση είναι ανοιχτού τύπου και εστιάζουν σε εις βάθος διερεύνηση εμπειριών ή εννοιών. Στη μεικτή προσέγγιση, προστίθεται ένα επιπλέον ερώτημα που διευκρινίζει τι επιδιώκεται μέσα από τη συνδυαστική ενσωμάτωση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων. Οι Creswell (2023) τα διακρίνουν σε περιγραφικά «τι συμβαίνει;» και επεξηγηματικά «γιατί και πώς συμβαίνει;» (Creswell and Creswell 2023, 175–76, 178–79, 183, 185).

Η διερεύνηση σύνθετων φαινομένων, όπως η ενεργειακή ασφάλεια και η στρατηγική συμπεριφορά ενός κράτους, προϋποθέτει τη διατύπωση ενός ερευνητικού ερωτήματος που δεν περιορίζεται στην περιγραφή, αλλά επιδιώκει την ερμηνεία και την εξήγηση των αιτίων και των μηχανισμών που διαμορφώνουν τη διεθνή σκακιέρα. Το ερώτημα που διαμορφώνεται στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής είναι επεξηγηματικού τύπου, και αποσκοπεί στη συσχέτιση παραγόντων και την κατανόηση αιτιακών σχέσεων.

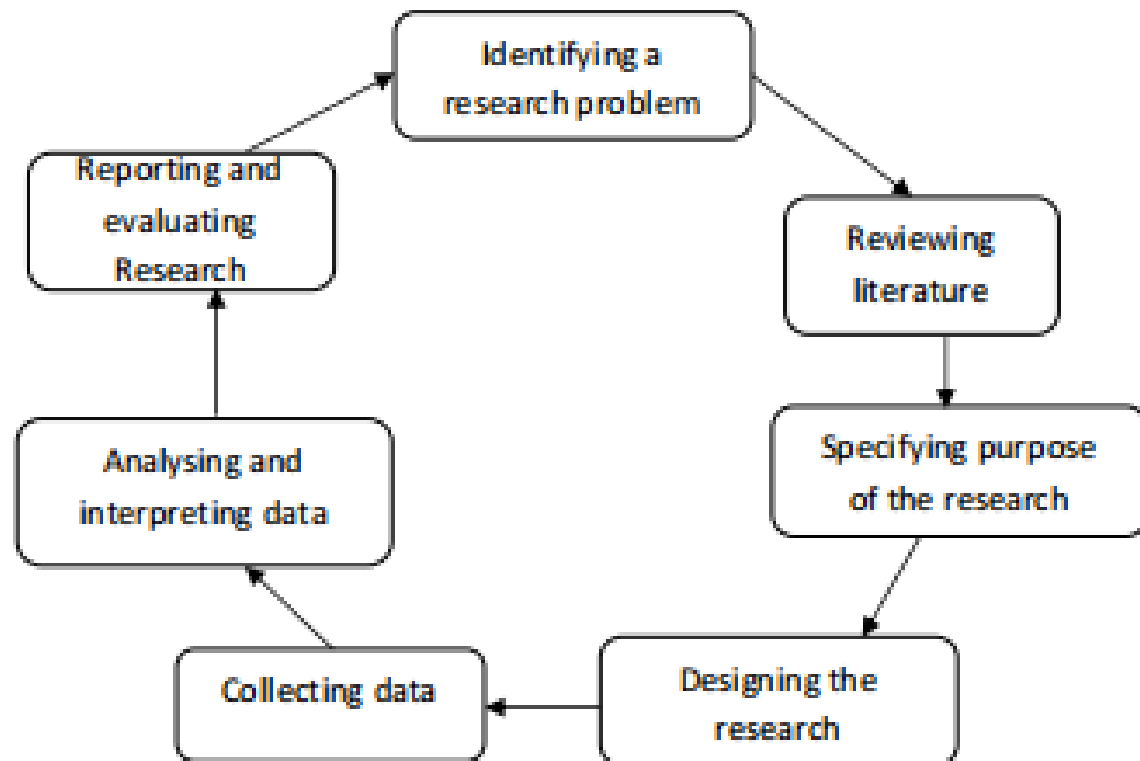
Το ερώτημα (βλ. Ενότητα 1.3) εξετάζει τη δυναμική σχέση ενεργειακής πολιτικής και στρατηγικής συμπεριφοράς στην περίπτωση της Τουρκίας, ως περιφερειακής δύναμης

με αυξημένες φιλοδοξίες ισχύος και αναθεωρητική στάση. Η στρατηγική χρήση της ενέργειας, μέσω γεωτρήσεων, αγωγών, συμμετοχής σε έργα και ελέγχου υποδομών αναλύεται ως μέσο επιρροής και εδραίωσης γεωπολιτικής παρουσίας. Επιπλέον, μέσω αυτού συνδέονται τρεις βασικές έννοιες η ενεργειακή ασφάλεια, η εθνική στρατηγική και ο αναθεωρητισμός.

Για την πιο αναλυτική προσέγγιση του βασικού ερωτήματος, διατυπώνονται τα ακόλουθα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα:

Με ποιον τρόπο το ενεργειακό έλλειμμα της Τουρκίας και τα κύρια στοιχεία της στρατηγικής της ταυτότητας διαμορφώνουν την εξωτερική της πολιτική και τις επιδιώξεις της για ενεργειακή αυτονομία και περιφερειακή ισχύ; Το ερώτημα αυτό διερευνά πώς η εξάρτηση της Τουρκίας από εξωτερικές πηγές ενέργειας, σε συνδυασμό με την ιδεολογική της ταυτότητα, διαμορφώνουν μια εξωτερική πολιτική προσανατολισμένη στην ενεργειακή αυτονόμηση και την αναβάθμιση της γεωπολιτικής της ισχύος.

Με ποιον τρόπο τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη της ενεργειακής της πολιτικής καθορίζουν το πεδίο συνεργασίας ή αντιπαράθεσης; Το ερώτημα εστιάζει στην αποτίμηση των γεωπολιτικών ευκαιριών και κινδύνων που αντιμετωπίζει η Τουρκία στο ενεργειακό παίγνιο της Ανατολικής Μεσογείου, εξετάζοντας πώς οι σχέσεις της με τους βασικούς εμπλεκόμενους δρώντες διαμορφώνουν δυναμικά πλαίσια είτε σύγκρουσης είτε συνεργασίας, με άξονα την ενέργεια.

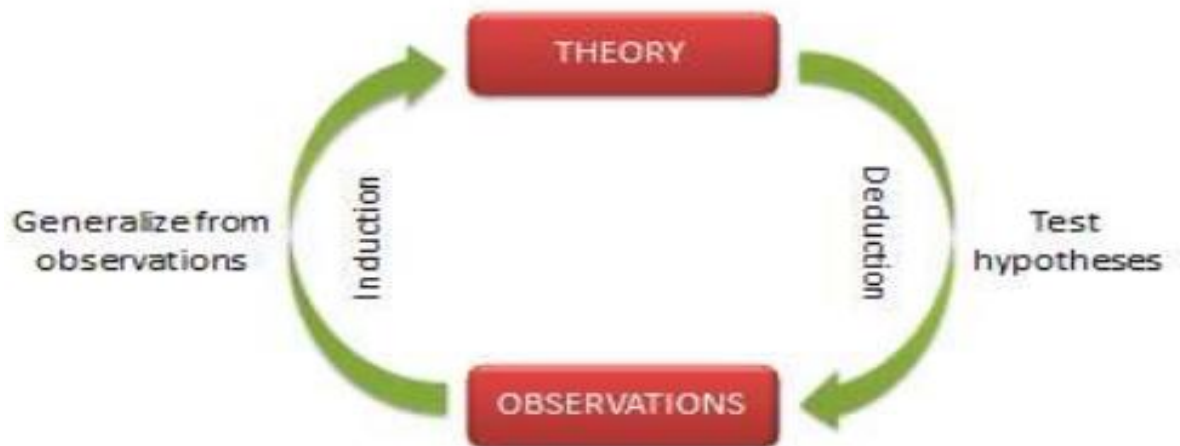
Διάγραμμα 2: Η Διαδικασία Της Έρευνας

Πηγή: Creswell and Creswell 2023, 32.

3.2 Μεθοδολογία

Η κοινωνική έρευνα στοχεύει στη συστηματική και αντικειμενική μελέτη κοινωνικών φαινομένων, ώστε να παράγει αξιόπιστη και επαληθεύσιμη γνώση χρήσιμη για την κατανόηση και αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Βασίζεται σε επιστημονική μεθοδολογία, εμπειρικά δεδομένα, αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και πρωτοτυπία, απαιτώντας οργάνωση και κριτική ανάλυση της βιβλιογραφίας (Khan and Reza 2022, 37–38). Επιπλέον, επιδιώκει τη διερεύνηση, περιγραφή και ερμηνεία κοινωνικών φαινομένων. Η διερεύνηση ανοίγει νέα πεδία και οδηγεί σε υποθέσεις, η περιγραφή αποτυπώνει με ακρίβεια γεγονότα και σχέσεις, ενώ η ερμηνεία εξηγεί αίτια και μηχανισμούς συμπεριφοράς (Babbie 2012, 90–92). Αυτή η τριμερής προσέγγιση αναδεικνύει τη σημασία της έρευνας, καθώς επιτρέπει τη μετάβαση από την απλή διαπίστωση του «τι συμβαίνει» στην ουσιαστική κατανόηση του «γιατί» και «πώς» συμβαίνει.

Η επιστημονική έρευνα εξελίσσεται σε έναν διαρκή κύκλο μεταξύ θεωρίας και παρατηρήσεων. Από τη θεωρία παράγονται υποθέσεις που ελέγχονται εμπειρικά (παραγωγική λογική), ενώ από τα εμπειρικά ευρήματα προκύπτουν γενικεύσεις που αναπροσαρμόζουν τη θεωρία (επαγωγική λογική) (βλ. Διάγραμμα 3). Η θεωρία καθοδηγεί την ερμηνεία των δεδομένων και συνδέει παρατηρήσεις με έννοιες, αλλά απαιτεί κριτική σκέψη, καθώς η εγκυρότητά της εξαρτάται από κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο (Islam, Khan, and Baikady 2022, 51-55). Κατ' επέκταση, η κοινωνική έρευνα προχωρά μέσα από διαδοχικά βήματα: καθορισμός του ερευνητικού προβλήματος, ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, διαμόρφωση υποθέσεων, σχεδίαση της ερευνητικής στρατηγικής, οριστικοποίηση του ερευνητικού σχεδίου, συλλογή δεδομένων, εκτέλεση του ερευνητικού προγράμματος, επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων, έλεγχος υποθέσεων, ερμηνεία και γενίκευση, παρουσίαση και διάχυση των αποτελεσμάτων (Pandey and Pandey 2015, 13–17). Επομένως, η κοινωνική έρευνα έχει στόχο να ερμηνεύει θεωρητικά τη συμπεριφορά των κοινωνικών δρώντων και να παράγει γνώση χρήσιμη για την κατανόηση και επίλυση πραγματικών προβλημάτων.

Διάγραμμα 3: Ο Κύκλος Της Έρευνας

Πηγή: Bhattacharjee 2012, 4.

Στις διεθνείς σχέσεις, η κοινωνική έρευνα είναι κρίσιμη, γιατί οι αλληλεπιδράσεις κρατών, θεσμών και μη κρατικών δρώντων απαιτούν συστηματική μελέτη. Επιτρέπει τη διερεύνηση αιτίων συγκρούσεων, προτύπων συνεργασίας, αντιλήψεων ισχύος και ασφάλειας και του ρόλου ιδεών, θεσμών και υλικών πόρων στη διεθνή συμπεριφορά. Όπως υπογραμμίζει ο Gomm (2008, 1), ακόμη και όταν οι κοινωνικοί επιστήμονες διαφωνούν για το τι ακριβώς μελετούν, η κοινή μεθοδολογική τους βάση είναι ότι η γνώση πρέπει να στηρίζεται σε ελέγξιμες διαδικασίες συλλογής και ανάλυσης δεδομένων, ανεξάρτητα από την οπτική ή τη θεωρητική σχολή.

Η έρευνα στις διεθνείς σχέσεις επιτρέπει την επαλήθευση θεωριών και την αποτίμηση στρατηγικών με επιστημονικά εργαλεία (Crano, Brewer, and Lac 2015, 15–16, 186). Με ποιοτικές μεθόδους, όπως η μελέτη περίπτωσης, και ποσοτικά δεδομένα, όπως δείκτες ισχύος ή ενεργειακής εξάρτησης, μπορεί να εξηγηθεί η κρατική συμπεριφορά (Harrison et al. 2017). Ειδικά στην ενεργειακή ασφάλεια, η ανάλυση αλληλεξαρτήσεων και συμφερόντων δείχνει πώς οι πόροι διαμορφώνουν στρατηγικές επιλογές και λειτουργούν ως μέσα ισχύος.

Η παρούσα διπλωματική υιοθετεί ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, η οποία πλαισιώνεται από συμπληρωματική χρήση ποσοτικών δεικτών (π.χ. ενεργειακή εξάρτηση, ροές εισαγωγών, τιμές), οι οποίοι λειτουργούν υποστηρικτικά για την τεκμηρίωση και ερμηνεία των ευρημάτων, χωρίς να συγκροτούν αυτοτελή ποσοτική ερευνητική στρατηγική. Σύμφωνα με τον Ζαφειρόπουλο (2024, 301-302, 396-398), οι ποιοτικές

μέθοδοι είναι ερμηνευτικές και διερευνητικές, εστιάζουν στο νόημα και στα αίτια των φαινομένων αντί στην ποσοτική μέτρηση και μπορούν να εφαρμοστούν αυτόνομα ή σε συνδυασμό με ποσοτικές προσεγγίσεις για πληρέστερη κατανόηση. Παράλληλα, η μελέτη αποτελεί μία επεξηγηματική μελέτη περίπτωσης, επιδιώκοντας να αποσαφηνίσει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η ενεργειακή ασφάλεια διαμορφώνει την τουρκική στρατηγική συμπεριφορά. Αυτό εδράζεται στο γεγονός ότι, αναλύει και ερμηνεύει αιτίες, σχέσεις και επιπτώσεις ενός φαινομένου στην πραγματική ζωή, ώστε να εξηγήσει πώς και γιατί προκύπτουν συγκεκριμένες αλλαγές ή αποτελέσματα.

Ο σχεδιασμός της έρευνας βασίζεται στη λογική της συστηματικής σύνδεσης θεωρίας και εμπειρικών δεδομένων. Παράλληλα, είναι ευέλικτος και παραγωγικός, ακολουθώντας τη λογική του «κύκλου της έρευνας» όπου η θεωρία και τα δεδομένα αλληλοτροφοδοτούνται. Επιπλέον, η ενεργειακή ασφάλεια ορίζεται ως ανεξάρτητη μεταβλητή ενώ η εθνική στρατηγική ως εξαρτημένη, επιτρέποντας τον έλεγχο των υποθέσεων με βάση πραγματικά στοιχεία.

Η συλλογή δεδομένων στηρίζεται σε πρωτογενές θεσμικό-επίσημο υλικό και δευτερογενείς πηγές. Ειδικότερα αξιοποιούνται ποιοτικά δεδομένα, όπως πολιτικά και στρατηγικά έγγραφα, ακαδημαϊκή και πολιτική βιβλιογραφία, καθώς και εξειδικευμένες αναλύσεις. Παράλληλα, συμπληρώνονται από ποσοτικά στοιχεία, όπως δείκτες παραγωγής, κατανάλωσης, ΑΕΠ, ενεργειακών εισαγωγών και εξαγωγών. Ωστόσο, λόγω των περιορισμών των δευτερογενών δεδομένων ως προς τη μεροληψία και την εγκυρότητα, εφαρμόζεται η μεθοδολογική αρχή της τριγωνοποίησης, ώστε να διασταυρώνονται διαφορετικοί τύποι πληροφοριών (Ζαφειρόπουλος 2024, 82–85, 301–317; Yin 2018, 170–71).

4. Ανάλυση

4.1 Η Στρατηγική Ταυτότητα της Τουρκίας

4.1.1 Νέο-οθωμανισμός

Ο νέο-οθωμανισμός μπορεί να οριστεί ως ιδεολογικό-στρατηγικό πλαίσιο της τουρκικής ελίτ, ιδίως μετά το 2002, που επανανοηματοδοτεί την οθωμανική κληρονομιά ως πολιτικό κεφάλαιο και την μετατρέπει σε αφήγημα ρόλου με την Τουρκία να παρουσιάζεται ως «κεντρικός» περιφερειακός δρών με ιδιαίτερη ευθύνη και δικαιώματα σε χώρους που συνδέονται ιστορικά, πολιτισμικά και θρησκευτικά με την οθωμανική εμπειρία (Ήφαιστος 2013, 242; Τρούλης 2022, 89; Yavuz 2022, 661; Taşpınar 2008, 14–15; Wastnidge 2019, 17; Çolak 2006, 594–95). Στο επίπεδο αυτό, ο Τρούλης (2022) δείχνει ότι ο νεοοθωμανισμός έχει ιδωθεί ως «μεγαλεπήβολο στρατηγικό πρόταγμα» με διττή διάσταση, εσωτερική και εξωτερική (Davutoğlu 2010, 147–48), που επιχειρεί να γεφυρώσει το οθωμανικό παρελθόν με τη ρεπουμπλικανική ταυτότητα της Τουρκίας (Τρούλης 2022, 89-90). Έτσι, από τον αυστηρά αντι-οθωμανικό κεμαλισμό περνάμε σταδιακά σε μια διαδικασία «συμφιλίωσης» με την οθωμανική κληρονομιά, η οποία ενισχύεται μετά τον Ψυχρό Πόλεμο (καθώς η Ρωσία δεν αποτελεί πλέον απειλή για την Τουρκία) με την περίοδο του Özal (1983-1989) ο οποίος κατάφερε με την μέθοδο της ανταλλαγής να έχει ενεργειακά οφέλη από το Ιράν και το Ιράκ, λόγω του πολέμου μεταξύ τους (Καλεντερίδης 2013, 169–71). Έπειτα, συστηματοποιείται θεωρητικά με τον Νταβούτογλου και πολιτικά με την άνοδο του ΑΚΡ στην εξουσία (11 Μαρτίου 2003) (βλ. Πίνακα 5) (Καστρινάκης 2025, 123–24).

Ως προς το ιδεολογικό περιεχόμενο, ο νεοοθωμανισμός συνδυάζει επιλεκτική ανάγνωση του οθωμανικού παρελθόντος, ισλαμικές αναφορές, συντηρητικό εθνικισμό και αυτοκρατορική μνήμη, προβάλλοντας την Τουρκία ως «ευρασιατική δύναμη-ρυθμιστική των ενδοπεριφερειακών διαγκωνισμών» και διεκδικώντας ρόλο κεντρικής εξουσίας σε ένα ευρύτερο γεωπολιτικό τόξο από τα Βαλκάνια έως τη Μέση Ανατολή και τον Καύκασο (Ραπτόπουλος 2013, 124, 132; Yavuz 2020, 227; Τρούλης 2022, 89–90; Ήφαιστος 2013,

235; Wastnidge 2019, 17, 24). Η αναλυτική αποτύπωση του Τρούλη (2022, 89) αναδεικνύει δύο εξωτερικές διαστάσεις (ισλαμογενή και τουρκογενή), οι οποίες διευρύνουν τον ορίζοντα δράσης προς Βαλκάνια (μουσουλμανικούς θύλακες) και προς τουρκογενείς χώρους (Κεντρική Ασία κ.ά.). Όπως επισημαίνει ο Ήφαιστος (2013, 246), η ύστερη νέο-οθωμανική εκδοχή του Νταβούτογλου συνιστά ένα ιδιαίτερα εκρηκτικό κράμα επαναστατικής ρητορικής, κεκαλυμμένων ηγεμονικών διεκδικήσεων ισχύος και επίκλησης μιας υποτιθέμενης, οικουμενικής ισλαμικής αντίληψης για τον άνθρωπο και τον κόσμο, αναδεικνύοντας σαφώς αναθεωρητικό προσανατολισμό. Όπως σημειώνει ο Λίτσας (2013, 185, 217, 223), το Στρατηγικό βάθος λειτουργεί ως μεθοδολογική προσέγγιση υλοποίησης του τουρκικού αναθεωρητισμού και του νέο-οθωμανικού ηγεμονισμού, όπου οι πολιτικές ήπιας ισχύος (πολιτισμική-διπλωματική επιρροή, οικονομικοί-πολιτικοί δεσμοί σε πρώην οθωμανικούς χώρους) συμπληρώνουν, αλλά δεν αντικαθιστούν τα μέσα σκληρής ισχύος.

Η νεοοθωμανική αντίληψη για την Τουρκία ως «κεντρικό κράτος» με στρατηγικό βάθος σε πολλαπλές περιφέρειες (βλ. Διάγραμμα 4) μεταφράζεται άμεσα και στο πεδίο της ενεργειακής ασφάλειας. Στην Ανατολική Μεσόγειο, η άνοδος του τουρκικού αναθεωρητισμού συνιστά την πιο επικίνδυνη μορφή για την ενεργειακή ανάπτυξη και τη σταθερότητα της περιοχής, καθώς αμφισβητεί υφιστάμενες οριοθετήσεις θαλασσιών ζωνών και επιδιώκει να δημιουργήσει έναν νέο, πόλο ισχύος. Η τουρκική συμπεριφορά δεν εξηγείται μόνο από την ανάγκη εξασφάλισης δικών της ενεργειακών πόρων, αλλά και από μια ερμηνεία με επίκεντρο την ασφάλεια που αποσκοπεί σε περιφερειακή ηγεμονία, με την ενέργεια να λειτουργεί ως μοχλός αναδιανομής ισχύος και επιρροής (Tsakiris 2021, 139, 149). Παράλληλα, η ισλαμο-νεοοθωμανική ταυτότητα του ΑΚΡ λειτουργεί ως ερμηνευτικό πλαίσιο για τη στρατηγική αυτονομία και τη στρατιωτικοποίηση επιλογών, ενώ καταγράφεται και ως αντικείμενο ευρύτερης εσωτερικής συναίνεσης σε ζητήματα όπως η «υπεράσπιση δικαιωμάτων» στην Ανατολική Μεσόγειο και στην Κύπρο, το οποίο αποτελεί πεδίο ενεργειακής σύγκρουσης (Yavuz 2022, 659, 662, 673). Επομένως, ο νέο-οθωμανισμός δεν περιορίζεται σε συμβολική αναφορά στο παρελθόν, αλλά διαμορφώνει μια επιθετική ενεργειακή στρατηγική, με στόχο τη μείωση της στρατηγικής τρωτότητας της Τουρκίας, την ενίσχυση της περιφερειακής της ισχύος και την αναθεώρηση του ισχύοντος status quo υπέρ των τουρκικών συμφερόντων, αναγάγοντας την ενέργεια σε πεδίο αναθεωρητικής πολιτικής και πειθαναγκασμού.

Διάγραμμα 4: Νέο-οθωμανικές επιδιώξεις του ΑΚΡ

Πηγή: <https://theglobepost.com/2016/10/19/erdogan-iraq-ottoman/>

Πίνακας 5.

Χρονολογική εξέλιξη του νέο-οθωμανισμού (1923–σήμερα)

Περίοδος / Ηγέτης	Βασική κατεύθυνση ταυτότητας & πολιτικής	Κομβικά στοιχεία για νέο-οθωμανισμό
1923–1938 Mustafa Kemal 1938-1950 İsmet İnönü	Καθιέρωση κοσμικού εθνικισμού και ρεπουμπλικανισμού. Εξωτερική πολιτική προσανατολισμένη στο status quo και την κρατική κυριαρχία.	Ρήξη με οθωμανικό/παναϊσλαμικό παρελθόν: κατάργηση χαλιφάτου, εγκατάλειψη επεκτατισμού της Αυτοκρατορίας. Η Τουρκία-διάδοχος εμφανίζεται ως κράτος-φρουρός της εδαφικής ακεραιότητας και της υφιστάμενης τάξης.
1950–1960 Δημοκρατικό Κόμμα (Menderes)	Σταδιακή «επαναφορά» ισλαμικών/οθωμανικών αναφορών.	Πρώιμη αναβίωση οθωμανικών συμβολισμών και ταυτότητας μέσα στην Τουρκική Δημοκρατία, προετοιμάζεται το έδαφος για μεταγενέστερους οθωμανικούς/νεοοθωμανικούς λόγους.
1980-1990 Turgut Özal	Αποστασιοποίηση από τον στενό κεμαλικό απομονωτισμό. Άνοιγμα σε γύρω περιοχές, οικονομική/πολιτική εξωστρέφεια.	Η δεκαετία του 1980 αναδεικνύεται ως περίοδος όπου ο νεοοθωμανισμός «παίρνει μορφή ως ιδεολογία και πολιτική πρακτική», με τον Özal να παίζει κεντρικό ρόλο και να προβάλλει την Τουρκία ως προστάτιδα μουσουλμανικών/τουρκικών μειονοτήτων στα πρώην οθωμανικά εδάφη.
1990-2000 Necmettin Erbakan & ισλαμιστικό ρεύμα	Ισλαμιστική πλατφόρμα (Refah Partisi), ανάδειξη Τουρκίας ως κέντρου του μουσουλμανικού κόσμου· σύγκρουση με στρατό και κοσμικό κατεστημένο.	Εμβάθυνση του ισλαμιστικού/οθωμανικού λόγου στο κόμμα του Erbakan ξεκινά πολιτικά ο Erdoğan, συνεχίζοντας την ιδεολογική γραμμή που θα συνδεθεί αργότερα με τον νεοοθωμανισμό.
Από 2002 – Άνοδος AKP (Erdoğan) & Davutoğlu	•Το AKP «ζαναβρίσκει» την αυτοκρατορική κληρονομιά και προωθεί μια νέα εθνική συναίνεση όπου συνυπάρχουν πολλαπλές ταυτότητες •Τουρκία ως περιφερειακή υπερδύναμη, με έμφαση σε soft power και ενεργό ρόλο σε πρώην οθωμανικές περιοχές.	•Το δόγμα του <i>Stratejik Derinlik</i> (Στρατηγικό Βάθος) λειτουργεί ως «Βίβλος» του νεοοθωμανισμού •Η Οθωμανική κληρονομιά αξιοποιείται ως στρατηγικό κεφάλαιο για διπλωματία, οικονομική διείσδυση και πολιτισμική επιρροή σε Βαλκάνια, Μ. Ανατολή, Β. Αφρική.
2010–σήμερα – Προεδρική φάση Erdoğan	Εντεινόμενη χρήση οθωμανικών συμβόλων, ρητορική «είμαστε εγγόνια των Οθωμανών», σύνδεση Erdoğan με σουλτάνους (ιδίως Αμπντούλχαμίτ Β'), μετασχηματισμός του καθεστώτος προς πιο αυταρχική προεδρία.	Ο νεοοθωμανισμός παγιώνεται ως λόγος νομιμοποίησης τόσο της εξωτερικής πολιτικής (περιφερειακές παρεμβάσεις) όσο και των εσωτερικών μετασχηματισμών συνδέεται με ηγεμονικές αξιώσεις σε βάρος κρατών που προέκυψαν από τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Πηγή: Ali 2023, 54–55; Çolak 2006, 591–94; Hristov 2019, 149; Taşpınar 2008, 14–15; Wastnidge 2019, 7; Yavuz 2020, 35, 177, 180, 198, 208, 287, 296.

4.1.2 Στρατηγικό Βάθος (Stratejik Derinlik)

Το «Στρατηγικό Βάθος» συγκροτεί τη θεωρία υψηλής στρατηγικής του Νταβούτογλου, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία δεν είναι περιφερειακό «σύνορο», αλλά κεντρικό κράτος με ιστορικό, γεωγραφικό και πολιτισμικό βάθος σε πολλαπλές περιφέρειες (Davutoğlu 2010, 231, 235, 287, 342, 343, 725). Η μεταψυχροπολεμική συγκυρία προβάλλεται ως «ιστορική ευκαιρία» για αναβάθμιση της διεθνούς θέσης της Τουρκίας και την αξιοποιεί με μαξιμαλιστική, αναθεωρητική στρατηγική προς τον περίγυρό της (Özkan 2014, 123; Λίτσας 2013, 213). Το δόγμα του Στρατηγικού Βάθους συνδέεται με τον νέο-οθωμανικό ορίζοντα, καθώς η Τουρκία καλείται να αξιοποιήσει την οθωμανική κληρονομιά «ως στρατηγικό στήριγμα» της περιφερειακής της πολιτικής, ενώ, όπως δείχνει η μετέπειτα πορεία της πολιτικής των μηδενικών προβλημάτων, μια αρχικά ήπια, πολυδιάστατη προσέγγιση εξελίχθηκε σε περισσότερο αναθεωρητική πρακτική, με σαφή στροφή από την ήπια στη σκληρή ισχύ (Kouskouvelis 2013, 56; Korkmaz 2021, 151–52; Ήφαιστος 2013, 251; Wastnidge 2019, 17).

Στο γεωπολιτικό του σχήμα, ο Νταβούτογλου οργανώνει το περιβάλλον ασφαλείας της Τουρκίας σε τρία επάλληλα χωρικά επίπεδα: την εγγύς χερσαία λεκάνη (Βαλκάνια–Μέση Ανατολή–Καύκασος), την εγγύς θαλάσσια λεκάνη (Μαύρη Θάλασσα–Αδριατική–Ανατολική Μεσόγειος–Ερυθρά Θάλασσα) και την εγγύς ηπειρωτική λεκάνη (Ευρώπη–Βόρεια Αφρική–Νότια Ασία–Κεντρική και Ανατολική Ασία). Το ιστορικό–πολιτισμικό βάθος (οθωμανική κληρονομιά, ισλαμικός κόσμος), το γεωγραφικό βάθος (διασταύρωση ηπείρων και διαδρόμων) και το πολιτικό βάθος (δίκτυα επιρροής, θεσμών, μειονοτήτων) συνδυάζονται σε ένα πλαίσιο που δεν στοχεύει απλώς στη σταθερότητα, αλλά στην αναδιαμόρφωση του περιφερειακού status quo υπέρ της Άγκυρας (Davutoğlu 2010, 48, 56, 57, 193, 194, 248, 249). Στο πλαίσιο αυτό, η θεωρία του Νταβούτογλου συνδέεται με νέο-οθωμανικές και πανισλαμικές αναφορές και υποστηρίζει μια επεκτατική εξωτερική πολιτική σε Μέση Ανατολή, Βαλκάνια και Καύκασο, υλοποιούμενη μέσω συνδυασμού ήπιας ισχύος (πολιτισμική–θρησκευτική διπλωματία, οικονομικές διασυνδέσεις) και σκληρής ισχύος (στρατιωτικές επιχειρήσεις, μόνιμες βάσεις, ναυτική παρουσία) (Murinson 2006, 945; Özkan 2014, 119, 125).

Στο Στρατηγικό Βάθος, η ενέργεια εντάσσεται πρωτίστως στη λογική των παραμέτρων ισχύος και του στρατηγικού σχεδιασμού. Ο Νταβούτογλου διακρίνει σταθερά δεδομένα (γεωγραφία, ιστορία, πληθυσμός, πολιτισμός) και δυνητικά δεδομένα (ενεργειακή, οικονομική, τεχνολογική και στρατιωτική ικανότητα), τα οποία ενεργοποιούνται μέσω στρατηγικής νοοτροπίας-ταυτότητας και πολιτικής βούλησης (Davutoğlu 2010, 48, 91). Η ενεργειακή διάσταση της τουρκικής στρατηγικής μπορεί να αποδοθεί σε τρία αλληλένδετα επίπεδα, τα οποία συμβαδίζουν με τη λογική του Στρατηγικού Βάθους (βλ. Πίνακα 7). Πρώτον, στο εσωτερικό επίπεδο, η ενεργειακή ασφάλεια αντιμετωπίζεται ως θεμελιώδης παράμετρος εθνικής ισχύος, καθώς η υψηλή εξάρτηση από εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου (πάνω από 90% για την περίοδο 2002-2014) και η επιδίωξη διαφοροποίησης πηγών και διαδρομών μέσω αγωγών όπως ο BTC και, μεταγενέστερα, ο TANAP και ο TurkStream, καθώς και οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά ενέργειας, εντάσσονται σε μια στρατηγική προσπάθεια μείωσης της ενεργειακής τρωτότητας και ανάδειξης της Τουρκίας σε ενεργειακό κόμβο που επηρεάζει άμεσα την τουρκική εξωτερική πολιτική (Criss 2017, 8; İpek 2017, 173–76, 185; Yorucu and Mehmet 2018, 1, 16; IEA 2021, 3, 25–26). Δεύτερον, στο χερσαίο επίπεδο του Στρατηγικού Βάθους, η Ανατολία παρουσιάζεται ως κεντρικός ενεργειακός διάδρομος. Ο Νταβούτογλου επισημαίνει ότι ο γεωπολιτικός άξονας που καλύπτει Καύκασο–Ανατολία–Ανατολική Μεσόγειο και ο γεωοικονομικός άξονας που περιλαμβάνει το αζερικό πετρέλαιο, τους υδάτινους πόρους της Ανατολικής Μικράς Ασίας και τα πετρέλαια του Βόρειου Ιράκ συνιστούν ενιαίο σύνολο, όπου ο πετρελαιοαγωγός του Ιράκ, του Μπακού και το έργο GAP είναι αλληλοεξαρτώμενα και δεν μπορούν να ιδωθούν ξεχωριστά. Τρίτον, στο θαλάσσιο επίπεδο, το Στρατηγικό Βάθος επεκτείνει τη λογική αυτή στη Μαύρη Θάλασσα, τα Στενά, την Ανατολική Μεσόγειο, τον Περσικό Κόλπο και την Κασπία, τα οποία αντιμετωπίζονται ως ενιαία θαλάσσια λεκάνη κρίσιμη για πετρέλαιο, φυσικό αέριο και θαλάσσιες οδούς μεταφοράς. Για την Κύπρο, συγκεκριμένα ο Νταβούτογλου αναφέρει: «μια χώρα που παραμελεί την Κύπρο δεν είναι δυνατόν να έχει έναν αποφασιστικό λόγο στις παγκόσμιες και περιφερειακές πολιτικές» (Davutoğlu 2010, 208–209, 275). Στην Ανατολική Μεσόγειο, η ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων έχει αναδείξει ζητήματα οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ και έχει οξύνει τις αντιπαραθέσεις γύρω από τη συμμετοχή της Τουρκίας στα περιφερειακά σχήματα

ενεργειακής συνεργασίας, με την Άγκυρα να επιχειρεί να επιβάλει την παρουσία της μέσω στρατιωτικοποιημένων πρακτικών και διεκδίκησης ρόλου.

Πίνακας 6.

Η ενεργειακή διάσταση του Στρατηγικού Βάθους σε τρία επίπεδα (εσωτερικό–χερσαίο θαλάσσιο)

Επίπεδο	Κεντρική ιδέα	Κύριοι στόχοι	Μέσα / παραδείγματα	Στρατηγικό αποτέλεσμα
1) Εσωτερικό	Η ενεργειακή ασφάλεια και η διαφοροποίηση προμηθευτών ως προϋπόθεση εθνικής ισχύος και στρατηγικής αυτονομίας	•Μείωση εξάρτησης από έναν/λίγους προμηθευτές (ιδίως Ρωσία) •Ενίσχυση ασφάλειας εφοδιασμού	•Μακροχρόνια συμβόλαια με Ρωσία, Αζερμπαϊτζάν, Ιράν •Ανάπτυξη νέων μορφών εισαγωγής LNG και spot	► Μεγαλύτερη ανθεκτικότητα του ενεργειακού συστήματος ► Μεγαλύτερη αυτονομία επιλογών
2) Χερσαίο (Ανατολία)	Η Ανατολία ως ενεργειακός κόμβος στο πλαίσιο ενός Southern Energy Corridor	•Μετατροπή της Τουρκίας σε κρίσιμο πέρασμα προς την Ευρώπη •Αύξηση διαπραγματευτικής ισχύος	•Αγωγοί BTC, Blue Stream, TurkStream, TANAP/TAP •Διασυνδέσεις με βόρειο Ιράκ •Ρόλος κόμβου μεταξύ Ρωσίας–Κασπίας–Μ. Ανατολής–Αν. Μεσογείου–Ευρώπης	► Όσο περισσότερα δίκτυα διέρχονται από Τουρκία, τόσο αυξάνεται το διαπραγματευτικό βάρος έναντι ΕΕ, Ρωσίας, παραγωγών
3) Θαλάσσιο (Αν. Μεσόγειος)	Επέκταση της λογικής του Στρατηγικού Βάθους στη θάλασσα και σύνδεση με τη «Γαλάζια Πατρίδα»	•Καθοριστική συμμετοχή/ρόλος σε θαλάσσιους πόρους και οριοθετήσεις •Αποτροπή αποκλεισμών	•Διεκδικήσεις σε ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα •Γεωτρήσεις σε αμφισβητούμενες ζώνες •Παράνομο τουρκο-λιβυκό μνημόνιο •Αντίδραση στον αποκλεισμό από το EastMed Gas Forum	► Ενεργειακή και γεωπολιτική πίεση για αναγνώριση ρόλου. ► Αμφισβήτηση υφιστάμενων οριοθετήσεων και σχημάτων συνεργασίας

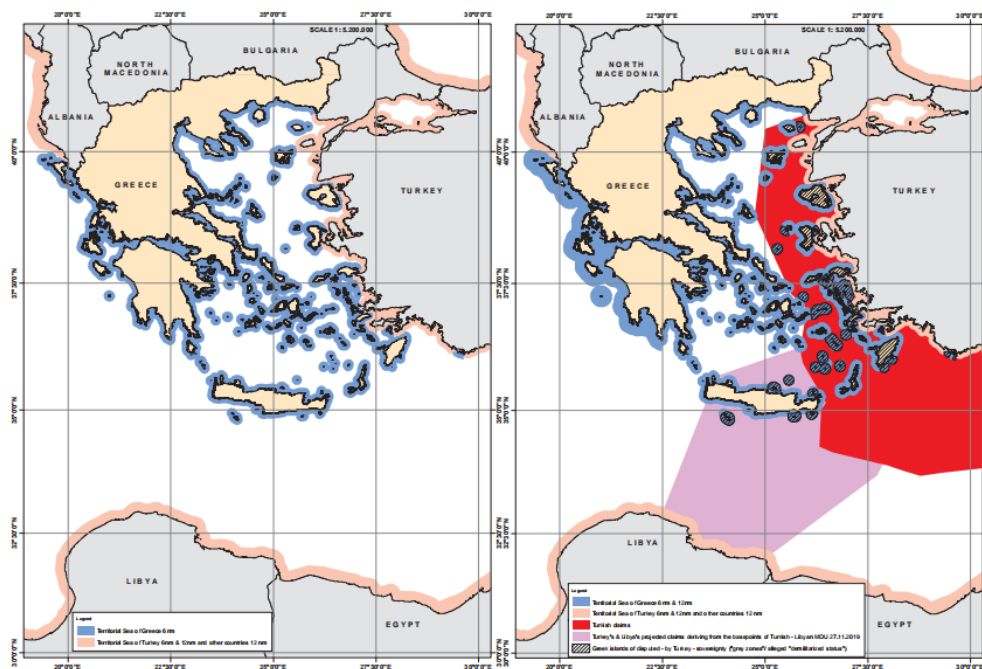
4.1.3 Γαλάζια Πατρίδα (Mavi Vatan)

Η Γαλάζια Πατρίδα (Mavi Vatan) συγκροτεί ένα ναυτικό–γεωπολιτικό δόγμα που επεκτείνει την έννοια της εθνικής κυριαρχίας και της ασφάλειας από την ξηρά στη θάλασσα, εντάσσοντας στο πεδίο της «πατρίδας» τη θαλάσσια επικράτεια, τα δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ, τις θαλάσσιες γραμμές επικοινωνίας και τους υποθαλάσσιους πόρους (Chiozzo and Neves 2024, 266; Güç 2025, 7; Çubukçuoğlu 2023, 228; Moudouros 2021, 467). Ο Cem Gürdeniz την όρισε ως το σύνολο των θαλάσσιων περιοχών όπου η Τουρκία ασκεί ή διεκδικεί δικαιώματα, ενώ ο Cihat Yaycı την συστηματοποίησε σε δόγμα και την αποτύπωσε χαρτογραφικά, περίπου 462.000 km² (βλ. Διάγραμμα 5, 6) σε Μαύρη Θάλασσα, Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο, συνδέοντάς την με μια ευρύτερη τουρκική «Μεγάλη Στρατηγική» και την ανάδειξη της χώρας σε θαλάσσια δύναμη (Uzuner 2025, 280–81; Güç 2025, 8). Λειτουργεί ως στρατηγικό αφήγημα, το οποίο επιχειρεί να νομιμοποιήσει την αυξημένη ναυτική παρουσία της Τουρκίας και αποτυπώνει τον αναθεωρητικό της προσανατολισμό σε συγκεκριμένες θαλάσσιες διεκδικήσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ανατολική Μεσόγειο και στην περιοχή πέριξ της Κύπρου (Denizeau 2021, 10, 13; Moudouros 2021, 459, 467; Christofis 2022, 91). Στον πυρήνα της βρίσκεται η αντίληψη ότι η θαλάσσια ισχύς αποτελεί προϋπόθεση αυτονομίας και περιφερειακής επιρροής, άρα η θάλασσα θεωρείται ζωτικός χώρος (Uzuner 2025, 280; Güç 2025, 12).

Διάγραμμα 5: Ο Χάρτης της Γαλάζιας Πατρίδας

Πηγή: <https://mavivatan.net/21-yuzyilda-mavi-vatan/>

Διάγραμμα 6: Συγκριτική αποτύπωση των τουρκικών διεκδικήσεων/βλέψεων 1972- 2022

Πηγή: <https://www.mfa.gr/anakoinose-tou-upourgeiou-exoterikon-gia-ton-tourkiko-anatheoretismo-ten-periodo-1973-2022-apeikonise-se-16-khartes-09062022/>

Πίνακας 7.

Τι προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) ανά θαλάσσια ζώνη (σύνοψη)

Ζώνη / έννοια	Έκταση / όρια	Νομικό καθεστώς	Τι δικαιούται το παράκτιο κράτος	Τι δικαιούνται τα άλλα κράτη
Εσωτερικά ύδατα	Εντός γραμμών βάσης (π.χ. λιμάνια, όρμοι, ιστορικοί κόλποι)	Πλήρης κυριαρχία όπως στη χερσαία επικράτεια	Ρυθμίζει πλήρως πρόσβαση/παραμονή πλοίων (ιδίως πολεμικών)	Δεν υπάρχει δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης
Αιγιαλίτιδα ζώνη (χωρικά ύδατα)	Έως 12 ν.μ. από γραμμές βάσης	Κυριαρχία του παράκτιου κράτους με επιφύλαξη της αβλαβούς διέλευσης	Αστυνόμευση/ρύθμιση χρήσεων, νόμοι για ναυσιπλοΐα/ασφάλεια/περιβάλλον κ.λπ.	Αβλαβής διέλευση για όλα τα πλοία (υπό όρους)
Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης	Εφαρμόζεται μέσα στην αιγιαλίτιδα	Δικαίωμα των πλοίων να διέρχονται συνεχώς και ταχέως χωρίς να θίγουν την ειρήνη/ασφάλεια του παράκτιου κράτους	Μπορεί να λαμβάνει μέτρα όταν η διέλευση δεν είναι αβλαβής υπό προϋποθέσεις μπορεί να αναστέλλει προσωρινά	Δικαίωμα διέλευσης εφόσον η διέλευση είναι αβλαβής
Συνορεύουσα ζώνη	Έως 24 ν.μ. από γραμμές βάσης (δηλ. έως 12 ν.μ. πέρα από χωρικά ύδατα αν αυτά είναι 12 ν.μ.)	Δεν είναι κυριαρχία λειτουργική ζώνη ελέγχου (θεωρείται μέρος της ανοικτής θάλασσας/ΑΟΖ ως προς τις ελευθερίες)	Έλεγχος για πρόληψη/καταστολή παραβάσεων τελωνειακών, φορολογικών, μεταναστευτικών, υγειονομικών κανόνων	Οι γενικές ελευθερίες (π.χ. ναυσιπλοΐα) συνεχίζουν να ισχύουν
Διεθνή στενά	Στενά που χρησιμοποιούνται για διεθνή ναυσιπλοΐα και συνδέουν τμήματα ανοικτής θάλασσας/ΑΟΖ	Ειδικό καθεστώς: πλους διελύσεως (transit passage)	Περιορισμένες ρυθμιστικές αρμοδιότητες (ασφάλεια, περιβάλλον κ.λπ.) χωρίς να αναιρείται ο πυρήνας της διέλευσης	Δικαίωμα διέλευσης/πτήσης (transit) που δεν εξαρτάται από άδεια και δεν αναστέλλεται όπως στην αβλαβή διέλευση
Ανοικτή θάλασσα	Πέρα από αιγιαλίτιδα/ΑΟΖ (δ.τι απομένει ως ύδατα εκτός εθνικής δικαιοδοσίας)	Καθεστώς ελευθερίας των θαλασσών	(Δεν υπάρχει παράκτιο κράτος με κυριαρχία εδώ) ισχύουν εξαιρέσεις/διεθνείς κανόνες	Ελευθερίες: ναυσιπλοΐα, υπερπτήση, καλώδια/αγωγοί, τεχνητές εγκαταστάσεις, αλιεία (υπό όρους), επιστημονική έρευνα
Υφαλοκρηπίδα	Βυθός/υπέδαφος πέρα από χωρικά ύδατα έως το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου ή τουλάχιστον 200 ν.μ.	Κυριαρχικά δικαιώματα στο βυθό/υπέδαφος (όχι στα υπερκείμενα ύδατα) δικαιώματα ipso facto & ab initio	Έρευνα και εκμετάλλευση φυσικών πόρων του βυθού/υπεδάφους (ορυκτά & καθιστικά είδη)	Οι ελευθερίες στα υπερκείμενα ύδατα παραμένουν· καλώδια/αγωγοί επιτρέπονται με κανόνες/συναίνεση ως προς τη χάραξη
ΑΟΖ (Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη)	Έως 200 ν.μ. από γραμμές βάσης	Ζώνη sui generis: ούτε πλήρης κυριαρχία ούτε ανοικτή θάλασσα	Κυριαρχικά δικαιώματα για πόρους (ζώντες/μη ζώντες) και δικαιοδοσία για τεχνητά νησιά, επιστημονική έρευνα, προστασία περιβάλλοντος κ.ά.	Ελευθερίες ναυσιπλοΐας/υπερπτήσης και τοποθέτησης καλωδίων/αγωγών (με σεβασμό στα δικαιώματα του παράκτιου κράτους)
Διεθνής βυθός	Βυθός/υπέδαφος πέρα από την εθνική δικαιοδοσία (πέραν των ορίων υφαλοκρηπίδας/200 ν.μ. κατά περίπτωση)	Κοινό κτήμα της ανθρωπότητας κανένα κράτος δεν ασκεί κυριαρχία	Δεν υπάρχει παράκτιο κράτος η εκμετάλλευση ρυθμίζεται θεσμικά	Δραστηριότητες μέσω/υπό έλεγχο της Διεθνούς Αρχής Βυθού και με λογική ωφέλειας για την ανθρωπότητα

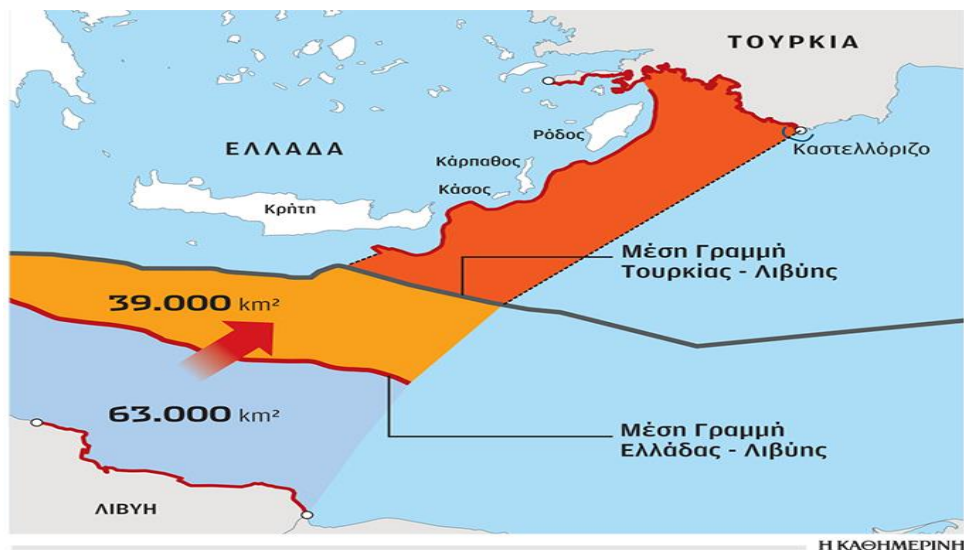
Πηγή: Ρούκουνας 2021.

Σε νομικό επίπεδο, η συζήτηση γύρω από τη Γαλάζια Πατρίδα διασταυρώνεται με το δίκαιο της θάλασσας (βλ. Πίνακα 7). Η Ελλάδα (και η Κυπριακή Δημοκρατία) στηρίζουν τη θέση ότι τα νησιά διαθέτουν κατ' αρχήν δικαιώματα υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, με οριοθέτηση βάσει της μέσης γραμμής απόστασης, σύμφωνα με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) και τη σχετική νομολογία (Parsoon, Kadkhodae, and Hataminia 2025, 38–39; Axt 2021, 142; Ρούκουνας 2021, 367). Η Τουρκία, η οποία δεν έχει προσχωρήσει στην UNCLOS, προβάλλει ότι η οριοθέτηση πρέπει να γίνεται με βάση την «ευθυδικία» και τις «ειδικές περιστάσεις», υποστηρίζοντας ότι σε περιπτώσεις όπως το Αιγαίο και η Ανατολική Μεσόγειος τα νησιά δεν μπορούν να παράγουν θαλάσσιες ζώνες που «αποκόπτουν» τις τουρκικές ακτές ή που δημιουργούν, κατά την τουρκική επιχειρηματολογία, δυσανάλογα αποτελέσματα (Axt 2021, 43; İnan and Ercan 2017, 282–83; Parsoon, Kadkhodae, and Hataminia 2025, 39). Ο καθηγητής Sertaç Hami Başeren υποστηρίζει ότι η μη οριοθέτηση της τουρκικής ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τις τουρκικές θέσεις «εγκλωβίζει» την Τουρκία, περιορίζει την πρόσβασή της και τις θαλάσσιες μεταφορές (ιδίως στον άξονα Ανατολή–Δύση), δυσχεραίνει τη λειτουργία του λιμένα Αττάλειας, δημιουργεί ζητήματα ασφάλειας και θεωρείται δυσανάλογη σε σχέση με το μήκος των τουρκικών ακτών έναντι των κυπριακών στην ίδια θαλάσσια ζώνη. Επιπλέον, επικαλούμενος διεθνείς δικαστικές αποφάσεις (Γουινέα/Γουινέα-Μπισάου, Σεν-Πιερ και Μικελόν, Λιβύη/Μάλτα, Γαλλία/Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία/Τυνησία) (βλ. Παράρτημα Β), υποστηρίζει μετατόπιση της μέσης γραμμής έως τον μεσημβρινό 32°16'18"Α και μειωμένη ή μηδενική απονομή υφαλοκρηπίδας σε συγκεκριμένα ελληνικά νησιά (Καστελλόριζο, Ρόδο, Κάσο και Κάρπαθο). Παράλληλα, η Άγκυρα με επιστολές στον ΟΗΕ (2003–2013) και με ναυτική στρατηγική το 2015 προβάλλει ότι δυτικά αυτού του μεσημβρινού έχει *ipso facto* (αυτοδικαίως) και *ab initio* (εξ υπαρχής) κυριαρχικά δικαιώματα (Μηνάγιας 2019, 304–307).

Σε επιχειρησιακό επίπεδο, η Γαλάζια Πατρίδα υλοποιείται μέσω χαρτογράφησης των «τουρκικών» θαλασσίων ζωνών, μεγάλων ναυτικών ασκήσεων (Mavi Vatan 2019/2021), ενίσχυσης του στόλου (MILGEM, υποβρύχια, Anadolu) και μιας πιο συγκρουσιακής στάσης και ενεργοποίησης της ναυτικής ισχύος σε Αιγαίο και Αν. Μεσόγειο (Denizeau 2021, 5, 7, 10, 26, 27). Παράλληλα, προχωρά σε εκδόσεις NAVTEX,

σεισμικές έρευνες (όπως το Oryz Reis) και γεωτρήσεις, συχνά σε ζώνες όπου η οριοθέτηση είναι αντικείμενο διαφωνίας, συνοδεύοντας τις δραστηριότητες αυτές με ναυτικές μονάδες, ώστε να έχει παρουσία στην περιοχή και να δημιουργεί τετελεσμένα (Derisiotis 2022, 22–23; DenizEAU 2021, 11). Επιπρόσθετα, η σύναψη του παράνομου τουρκολιβυκού μνημονίου (βλ. Διάγραμμα 7), υποστηρίζει τη δική της χαρτογράφηση θαλάσσιων ζωνών και αμφισβητεί τις θαλάσσιες διεκδικήσεις Ελλάδας–Κύπρου. Η Γαλάζια Πατρίδα λειτουργεί ως εργαλείο εσωτερικής συσπείρωσης, καθώς συνδέεται με εθνικιστικό και νεοοθωμανικό λόγο και τα αποτελέσματα της είναι διττά, διότι αφενός αυξάνεται η ικανότητα της Άγκυρας να ασκεί πειθαναγκασμό και να διαπραγματεύεται υπό πίεση, αφετέρου εντείνεται η περιφερειακή πόλωση και επιταχύνονται συμμαχίες εξισορρόπησης από κράτη που θεωρούν τις κινήσεις αυτές αναθεωρητικές (Çubukcuoğlu 2023, 53, 228, 290; Moudouros 2021, 467; DenizEAU 2021, 10, 13).

Η σύνδεση του δόγματος με την ενεργειακή ασφάλεια είναι άμεση. Το δόγμα επιδιώκει να αποτρέψει τον ενεργειακό-γεωπολιτικό αποκλεισμό της Τουρκίας, να κατοχυρώσει μερίδιο κοιτασμάτων, έλεγχο θαλάσσιων γραμμών και επιρροή σε αγωγούς και υποδομές, προβάλλοντας «δικαιώματα» και «δίκαιη κατανομή» ως ζητήματα κυριαρχίας, καθιστώντας το βασικό μηχανισμό σύνδεσης ενεργειακής πολιτικής, αναθεωρητισμού και στρατηγικής συμπεριφοράς της Άγκυρας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Διάγραμμα 7: Τουρκολιβυκό Μνημόνιο

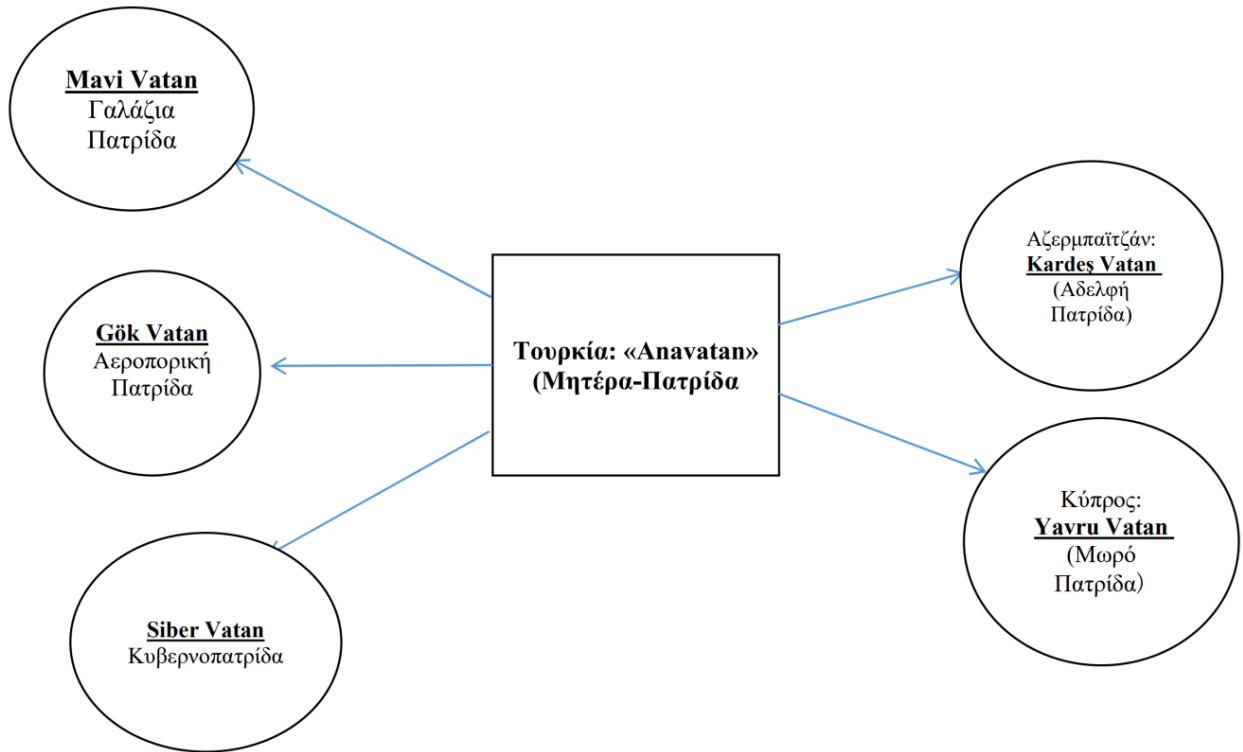
Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/politics/1034923/oriothetisi-toyrkias-livyis-mia-stratigiki-kinisi/>

Πίνακας 8.

Φάσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής και η Γαλάζια Πατρίδα, 2004–2023

	2004–2010	2010–2016	2016–2020	2020–2023
<u>Συστημικό επίπεδο:</u> Στρατηγικό περιβάλλον	Επιτρεπτικό	Σταδιακά πιο περιοριστικό	Περιοριστικό	Πολύ περιοριστικό
<u>Συστημικό επίπεδο:</u> Σαφήνεια/αμεσό τητα απειλών	Χαμηλή	Μέτρια	Υψηλή	Πολύ υψηλή
<u>Εσωτερικό επίπεδο:</u> Κυρίαρχη στρατηγική κουλτούρα	• Διπλωματία πολλαπλών αξόνων • Οικοδόμηση κανόνων • Ήπια ισχύς	• Προβολή ταυτότητας • Γεωπολιτισμισμός • «Αυτοκρατορική» εξωστρέφεια	• Realpolitik • Κεμαλική/διεκδικητική ή γραμμική • Ασφάλειοποίηση	• Υβριδική κουλτούρα • Τουρκο-ισλαμική αποτροπή • Διπλωματία
<u>Εσωτερικό επίπεδο:</u> Θεσμοί/ συνασπισμοί	• Πιο συγκρατημένοι • Ισχυρότεροι θεσμοί • Συνασπισμός : ισλαμιστές, γκιουλενιστές, φιλελεύθεροι	• Πιο συγκρατημένοι • Ασθενέστεροι θεσμοί • Διάλυση του συνασπισμού	• Λιγότερο συγκρατημένοι • Μετάβαση σε εκτελεστική προεδρία • Συνασπισμός : ισλαμιστές, εθνικιστές, ευρασιανιστές	• Λιγότερο συγκρατημένοι • Εκτελεστική προεδρία • Αναδιάταξη εντός του συνασπισμού
<u>Ναυτική Στάση</u>	Ήπια στάση φιλελευθεροποίηση & πορεία προς ΕΕ	Ήπια στάση Προβολή ταυτότητας και μετατόπιση άξονα προς τη Μέση Ανατολή	Σκληρή στάση και ανάδυση της έννοιας/του δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας	Σκληρή προς ήπια στάση
	Παθητικότητα	Υπό-εξισορρόπηση	Υπέρ-εξισορρόπηση	Ύφεση

Πηγή: Çubukcuoğlu 2023, 291.

Διάγραμμα 8: Επέκταση της έννοιας του Vatan (πατρίδα) στην Τουρκία

Πηγή: Çubukcuoğlu 2023, 219.

4.2 Ανάλυση της Χώρας με την μέθοδο PEST

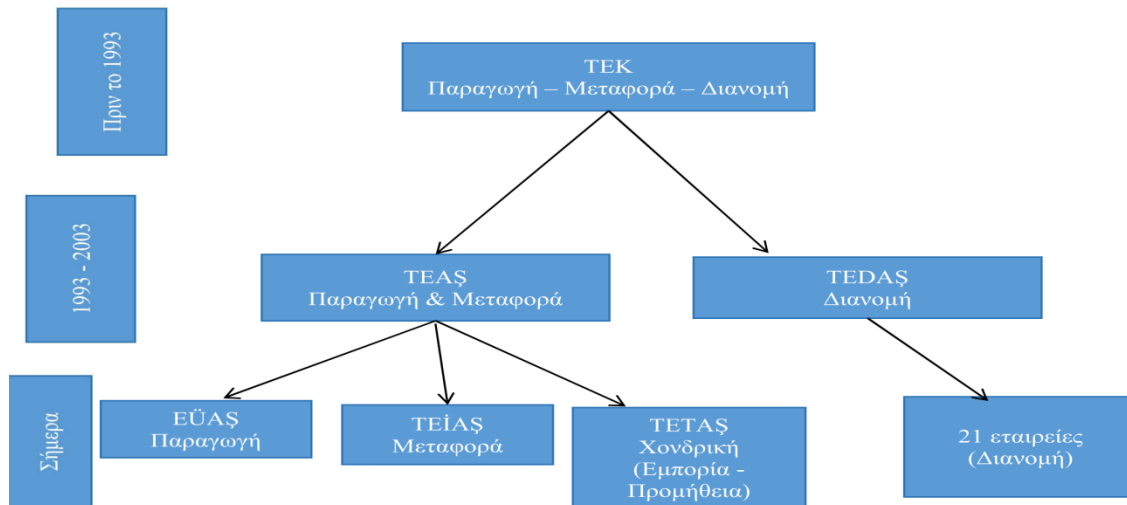
4.2.1 Πολιτικό Πλαίσιο

Η Τουρκία μέχρι το 2017 λειτουργούσε τυπικά ως κοινοβουλευτική δημοκρατία με ισχυρό εκτελεστικό, αλλά με θεσμικά αντίβαρα της Βουλής και, σε κάποιο βαθμό, της δικαιοσύνης (Bâli 2022, 87, 90; Çinar and Şentürk 2019, 104). Το συνταγματικό δημοψήφισμα της 16ης Απριλίου 2017 και οι εκλογές του 2018 μετέβαλαν το σύστημα σε προεδρικό (βλ. Παράρτημα Α), συγκεντρώνοντας την εκτελεστική εξουσία στο πρόσωπο του Προέδρου, ο οποίος διορίζει και παύει υπουργούς, εκδίδει προεδρικά διατάγματα με ισχύ νόμου και διαθέτει αυξημένη επιρροή στη δικαστική εξουσία και στη δημόσια διοίκηση, ενώ οι μηχανισμοί κοινοβουλευτικού ελέγχου και θεσμικών αντίβαρων έχουν δεχθεί έντονη κριτική ως προς την αποτελεσματικότητά τους (Çinar and Şentürk 2019, 111; Bâli 2022, 87–88; European Commission 2024, 4; European Commission 2023, 15). Η πολιτική σκηνή χαρακτηρίζεται από «ανταγωνιστικό αυταρχισμό», ενώ η κυβερνητική κυριαρχία στηρίζεται διαχρονικά στην εκλογική ηγεμονία του AKP (2002-σήμερα) και στη συμμαχική του σχέση με εθνικιστικούς εταίρους (MHP «Λαϊκή Συμμαχία») (Congress of Local and Regional Authorities 2024, 8). Η αντιπολίτευση συγκροτείται γύρω από τον κεμαλικό πυρήνα του ρεπουμπλικανικού κόμματος CHP το οποίο, μέσω της σύναψης συμμαχιών («Εθνική Συμμαχία») (βλ. Παράρτημα Α) επιχειρεί να αμφισβητήσει την κυριαρχία του προεδρικού μπλοκ, σε ένα περιβάλλον έντονης πόλωσης, περιορισμένης διαφάνειας και αδύναμων θεσμικών ελέγχων (ODIHR 2023, 1). Σε αναδρομικό επίπεδο, το σύστημα μετακινήθηκε από τον κεμαλικό ρεπουμπλικανισμό προς ένα πιο προσωποκεντρικό και εκτελεστικοκεντρικό σχήμα, γεγονός που έχει άμεσες επιπτώσεις και στην πολιτική διακυβέρνηση κρίσιμων τομέων, όπως η ενέργεια.

Από το 2003 και εξής, η ενεργειακή πολιτική αναπτύσσεται πάνω σε μια διττή λογική: (α) φιλελευθεροποίηση αγορών (ανταγωνισμός, ιδιωτικοποιήσεις, αναδιάρθρωση) (βλ. Διάγραμμα 9) και (β) ισχυρός ρόλος κρατικών επιχειρήσεων (World Bank 2015, 13, 15, 17; IEA 2016, 10, 136). Ο ρυθμιστής (EMRA) ορίζεται ως κεντρικός θεσμός αδειοδότησης και εποπτείας σε ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο, ενώ οι μεταρρυθμίσεις

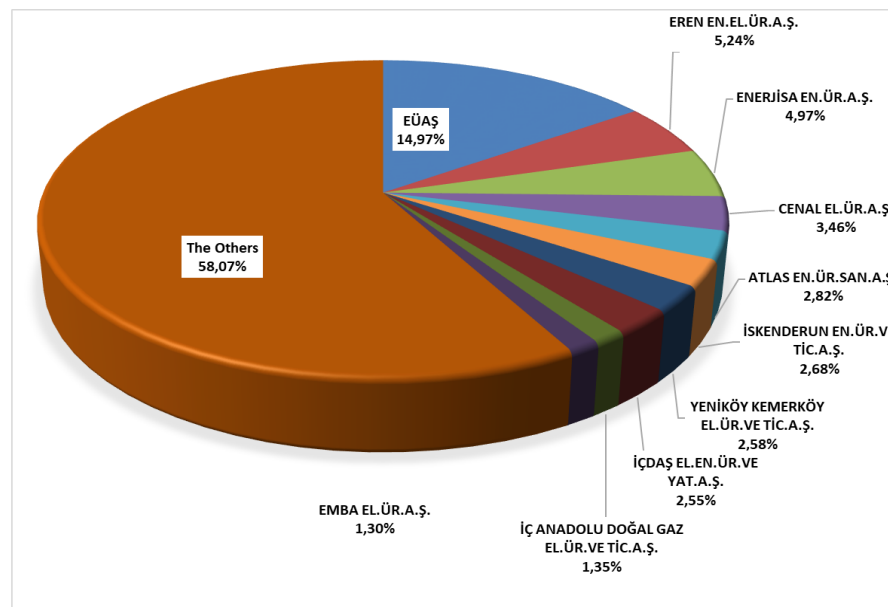
συννοδεύονται από ιδιωτικοποιήσεις ιδίως στην ηλεκτρική αγορά (βλ. Διάγραμμα 10) και προσπάθεια εναρμόνισης με ευρωπαϊκές πρακτικές (IEA 2016, 27, 146; World Bank 2015, 23). Παράλληλα, στο φυσικό αέριο καταγράφεται διαχρονικά η δεσπόζουσα θέση (μονοπωλιακή πραγματικότητα, 80% των εισαγωγών) της κρατικής BOTAS (ιδιοκτησία-διαχείριση δικτύων, εισαγωγές, μεταφορά, χονδρική) και της ΤΡΑΟ στην εγχώρια παραγωγή (περίπου 50%), με αποτέλεσμα η απελευθέρωση της αγοράς να προχωρά πιο αργά (σε σχέση με τον ηλεκτρισμό) (IEA 2016, 108, 125).

Παρά τον περιορισμένο θεσμικό διάλογο, διαμορφώνεται ένα βασικό πεδίο συναίνεσης γύρω από την ανάγκη μείωσης της εξάρτησης από εισαγόμενη ενέργεια, την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας και την αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της χώρας. Οι διαφορές εντοπίζονται κυρίως στα μέσα και στις προτεραιότητες. Το CHP και άλλες αντιπολιτευτικές δυνάμεις ασκούν κριτική στην υπερσυγκέντρωση αποφάσεων στο προεδρικό κέντρο, στη διαφάνεια μεγάλων ενεργειακών έργων και στην εξάρτηση από ρωσικά καύσιμα και πυρηνική τεχνολογία, προκρίνοντας ισχυρότερη θεσμική εποπτεία, ταχύτερη πράσινη μετάβαση και πολιτικές αντιμετώπισης της ενεργειακής φτώχειας (CHP 2022; CHP 2023).

Διάγραμμα 9: Ιστορική εξέλιξη της δομής της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας¹

Πηγή: IEA 2016, 136.

Διάγραμμα 10: Οι 10 πρώτες εταιρείες στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας το 2022

Πηγή: EMRA 2023, 27.

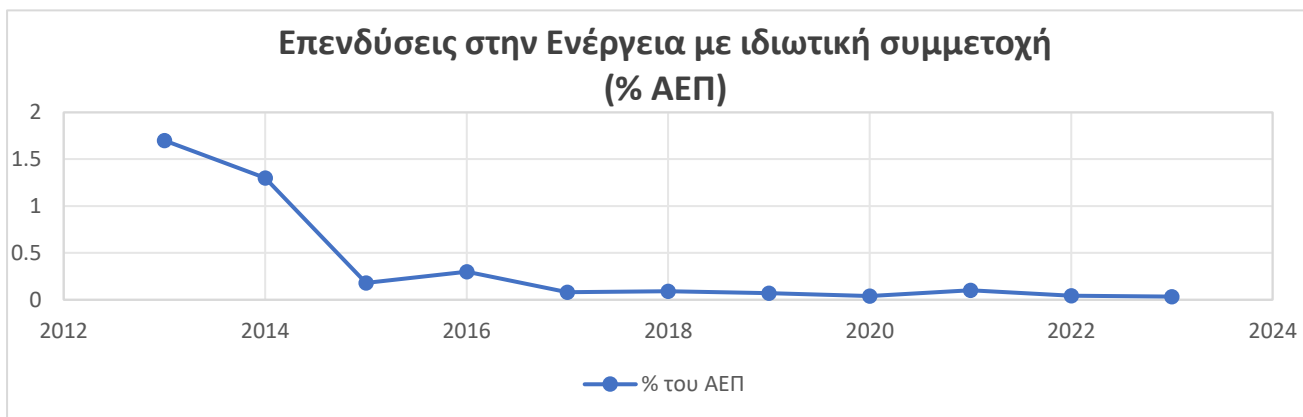
¹ Η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην Τουρκία ξεκίνησε το 1984 με την κατάργηση του μονοπωλίου της καθετοποιημένης TEK. Το 1993 η TEK αναδιάρθρωθηκε σε δύο φορείς, τον TEİAŞ και τον TEDAŞ. Το 2003 η διαδικασία συνεχίστηκε με περαιτέρω «αποδιάρθρωση» του TEİAŞ σε τρεις ξεχωριστές εταιρείες: την ΕÜAŞ (παραγωγή), τον TEİAŞ (μεταφορά) και τον TETAŞ (εμπορία/συμβάσεις). Μετά από ανεπιτυχείς προσπάθειες να αυξηθεί το μερίδιο των ιδιωτών, ο TEDAŞ αναδιοργανώθηκε σε μία εταιρεία-όμιλο και 20 περιφερειακές θυγατρικές, ώστε να προχωρήσει η ιδιωτικοποίηση της διανομής, σύμφωνα με τους στόχους της πρώτης Στρατηγικής Μεταρρύθμισης και Ιδιωτικοποιήσεων του 2004.

4.2.2 Οικονομικό Πλαίσιο

Η Τουρκία αποτελεί μεγάλη αναδυόμενη οικονομία (19η παγκοσμίως το 2015), με κυρίαρχες τις υπηρεσίες (61,1% του ΑΕΠ) και ισχυρή βιομηχανία (32% του ΑΕΠ), σημαντικές εξαγωγές (41% προς ΕΕ), και ανάπτυξη που βασίζεται κυρίως στην εσωτερική ζήτηση και κατανάλωση (World Bank Group 2022, 6; Presidency of the Republic of Türkiye, Presidency of Strategy and Budget 2025, 9; OECD 2025, 22; IEMed 2025, 195). Οι μακροοικονομικοί δείκτες παρουσιάζουν επιβράδυνση της ανάπτυξης του ΑΕΠ από 5,1% (2023) σε 3,2% (2024), σταθεροποίηση περίπου στο 3,1% (2025) και ήπια ενίσχυση στο 3,9% (2026). Παράλληλα, εμφανίζεται έντονη αποπληθωριστική πορεία (κορύφωση 58,5% το 2024 και πτώση σε 17,3% το 2026), μικρή υποχώρηση της ανεργίας και το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίζεται σταδιακά (OECD 2025, 11). Η λίρα έχει υποτιμηθεί έντονα (-82,82% σε σχέση με το δολάριο σε πέντε χρόνια) και παραμένει ασταθής, κάτι που ανεβάζει το κόστος των εισαγωγών (ιδίως της ενέργειας) και τροφοδοτεί τον πληθωρισμό, ενώ τα υψηλά επιτόκια που χρησιμοποιούνται για να συγκρατηθούν οι τιμές αυξάνουν το κόστος δανεισμού και τον κίνδυνο για τις επιχειρήσεις, περιορίζοντας έτσι τις επενδύσεις (World Bank 2024a, 11; IMF 2024, 4–5; OECD 2025, 26). Η ενεργειακή ζήτηση της Τουρκίας αυξάνεται (>3% ετησίως) και προβλέπεται άνοδος της πρωτογενούς κατανάλωσης κατά 50% σε 20 χρόνια, ενώ παραμένει σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένη από εισαγωγές (έως 69,8% της ζήτησης, 99% αέριο, 93% πετρέλαιο). Η ευαλωτότητα στις διεθνείς τιμές επιβαρύνει το εμπορικό ισοζύγιο, αλλά μετά την εκτίναξη των τιμών το 2022 (137%) επιταχύνθηκαν επενδύσεις αποδοτικότητας, με σενάρια να προβλέπουν ότι έως το 2040 η εγχώρια παραγωγή θα καλύπτει περίπου το 50% της κατανάλωσης φυσικού αερίου (CIF 2024, 19; Difiglio, Güray, and Merdan 2020, 21).

Την περίοδο 2020–2025 οι τιμές ρεύματος και αερίου στην Τουρκία καθορίζονται από ρυθμιζόμενα τιμολόγια, ανατιμήσεις και επιδοτήσεις, ενώ το ενεργειακό κόστος περνά σε πληθωρισμό και κόστος παραγωγής (βιομηχανία/μεταφορές), επιβαρύνει τα νοικοκυριά και εντείνει την ενεργειακή φτώχεια, αυξάνοντας την πολιτική πίεση για συγκράτηση τιμών (OECD 2025, 109; CIF 2024, 23–24; Difiglio, Güray, and Merdan 2020, 80; Rzaeva 2022, 10). Όπως δείχνει το Διάγραμμα 12, οι λιανικές τιμές καυσίμων στην Τουρκία το 2025 (σε TRY) αυξάνονται, επιβαρύνοντας μεταφορές, κόστος παραγωγής και

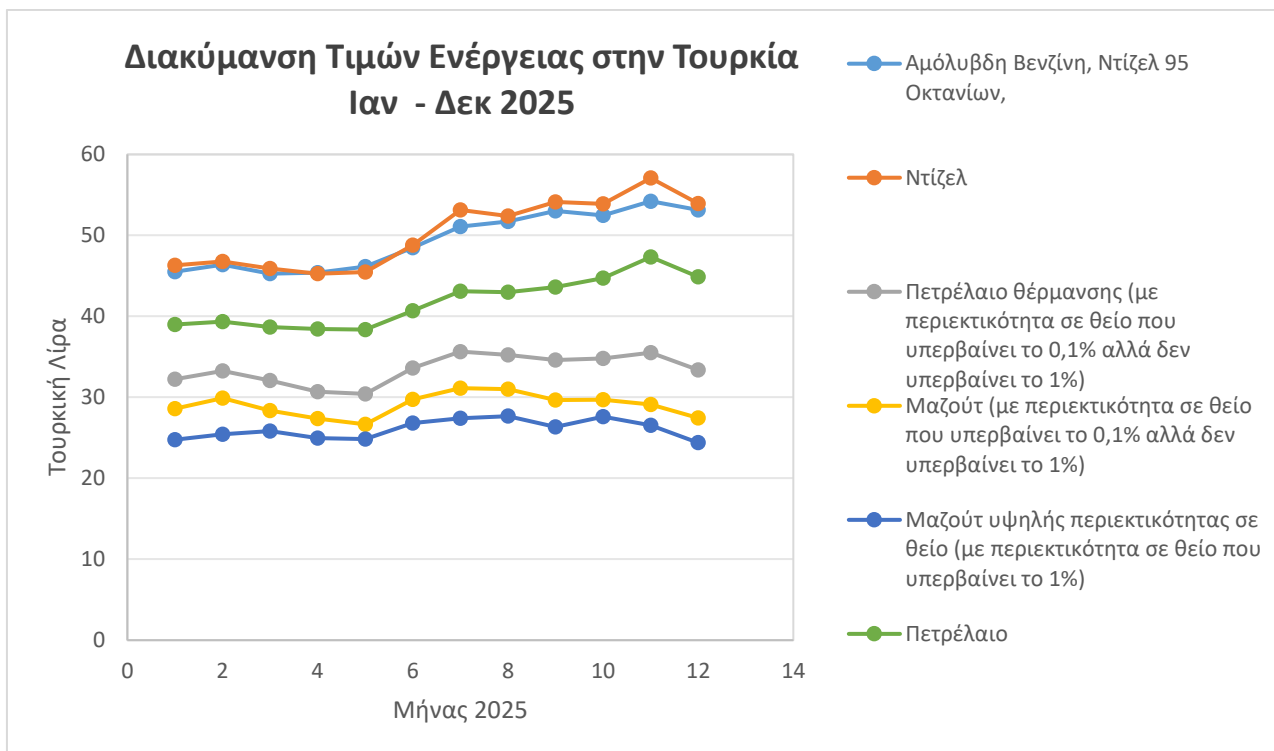
πληθωρισμό. Οι ενεργειακές επενδύσεις στην Τουρκία στρέφονται σε ΑΠΕ (μοντέλο ΥΕΚΑ και μηχανισμοί στήριξης), αναβάθμιση δικτύων μεταφοράς, διανομής, ψηφιοποίηση, αποθήκευση, ενεργειακή αποδοτικότητα, ενίσχυση υποδομών φυσικού αερίου για ευελιξία και ασφάλεια εφοδιασμού (LNG/FSRU, αποθήκευση), καθώς και στην είσοδο πυρηνικής παραγωγής (Akkuyu υπό κατασκευή) (Difiglio, Güray, and Merdan 2020, 37; CIF 2024, 10, 32). Η χρηματοδότηση εμφανίζεται ως μικτό σχήμα δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με ισχυρή συμμετοχή διεθνών τραπεζών και παραχωρητικής χρηματοδότησης-επιχορηγήσεων (CTF/CIF) που στοχεύει στη μείωση κινδύνου και την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων για έργα ΑΠΕ, δικτύων και αποθήκευσης (CIF 2024, 37-38; CIF 2025). Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 11, οι επενδύσεις στην ενέργεια με ιδιωτική συμμετοχή ως ποσοστό του ΑΕΠ κορυφώνονται την περίοδο 2012–2014 και στη συνέχεια υποχωρούν απότομα μετά το 2015, παραμένοντας σε χαμηλά επίπεδα έως το 2023. Για τους επενδυτές, οι σταθεροί κανόνες και η μακροοικονομική σταθερότητα είναι κρίσιμα, γιατί η αστάθεια και οι μεγάλες διακυμάνσεις της ισοτιμίας αυξάνουν τον κίνδυνο και περιορίζουν την ιδιωτική χρηματοδότηση στην ενέργεια, ενισχύοντας έτσι την ανάγκη δημόσιας στήριξης και πόρων από διεθνείς αναπτυξιακούς φορείς για μεγάλα έργα.

Διάγραμμα 11: Επενδύσεις στην ενέργεια με ιδιωτική συμμετοχή (% ΑΕΠ)

Πηγές δεδομένων: <https://tradingeconomics.com/turkey/investment-in-energy-with-private-participation-us-dollar-wb-data.html> <https://ourworldindata.org/grapher/gdp-worldbank-constant-usd?tab=line&time=earliest..2024&country=~TUR>

Επεξεργασία/Υπολογισμοί: συγγραφέα.

Διάγραμμα 12: Διακύμανση τιμών ενέργειας στην Τουρκία Ιαν - Δεκ 2025

Πηγή δεδομένων: <https://bildirim.epdk.gov.tr/bildirim-portal/faces/pages/tarife/petrol/yonetim/petrolBultenRapor.xhtml>

Επεξεργασία/Υπολογισμοί: συγγραφέα

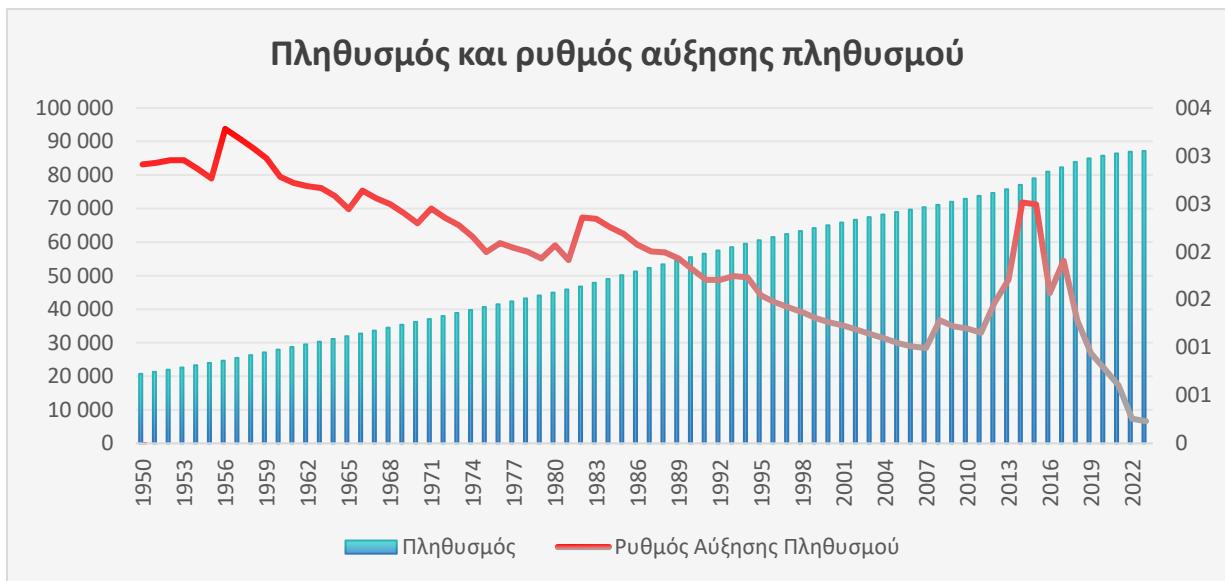
4.2.3 Κοινωνικό Πλαίσιο

Ο πληθυσμός της Τουρκίας έφτασε τα 85.664.944 άτομα το 2024 (αύξηση +292.567 σε σχέση με το 2023), όμως η μακροπρόθεσμη δημογραφική τάση δείχνει επιβράδυνση και σταδιακή κορύφωση στα μέσα της δεκαετίας του 2050 πριν από μετέπειτα μείωση (λόγω πτώσης της γονιμότητας και γήρανσης) (TURKSTAT 2025; TURKSTAT 2024). Η μακροχρόνια εξέλιξη της δημογραφικής ισχύος αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 13, όπου φαίνεται ότι ο συνολικός πληθυσμός αυξάνεται σταθερά από το 1950 έως σήμερα, αλλά ο ρυθμός αύξησης ακολουθεί καθοδική πορεία (0,23 % το 2023). Η τάση αυτή επιβεβαιώνει ότι η Τουρκία παραμένει δημογραφικά ισχυρή, ωστόσο η αύξηση του πληθυσμού επιβραδύνεται, στοιχείο που επηρεάζει μεσοπρόθεσμα την αγορά εργασίας και την ενεργειακή ζήτηση. Η κοινωνική σύνθεση της Τουρκίας σύμφωνα με την CIA (καθώς δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία) αποτελείται από Τούρκους (70-75%), Κούρδους (19%) και άλλες μειονότητες (6-11%), ενώ παράλληλα οι Σύροι υπό καθεστώς «προσωρινής προστασίας» υπολογίζονται σε 2.362.466 (UNHCR 2025; CIA 2022).

Η έντονη αστικοποίηση της Τουρκίας, μεταφράζεται σε υψηλότερη ζήτηση για κατοικία, θέρμανση, ψύξη και ηλεκτρικές συσκευές αλλά και για μεταφορές στις πόλεις, ενισχύοντας συνολικά την κατανάλωση ενέργειας (ιδίως σε κτίρια και αστικές μετακινήσεις) (Difiglio, Güray, and Merdan 2020, 49). Το ισχύον ενεργειακό μίγμα καλύπτει σήμερα τη ζήτηση, αλλά η ασφάλεια εφοδιασμού δεν είναι δεδομένη, επειδή η πραγματικά διαθέσιμη ισχύς διαφέρει από την εγκατεστημένη και η αιχμή ζήτησης αυξάνεται, ενώ καθυστερήσεις σε πυρηνικά και ΑΠΕ μπορούν να δυσκολέψουν τους στόχους επάρκειας (IEA 2016, 152-154). Όπως φαίνεται από το Διάγραμμα 14 η κατανάλωση ενέργειας αναμένεται να αυξηθεί και συνδέεται με το δημογραφικό (αύξηση πληθυσμού, αστικοποίηση), άρα το μέλλον απαιτεί επιτάχυνση ΑΠΕ, δικτύων και αποθήκευσης για να διατηρηθεί η επάρκεια.

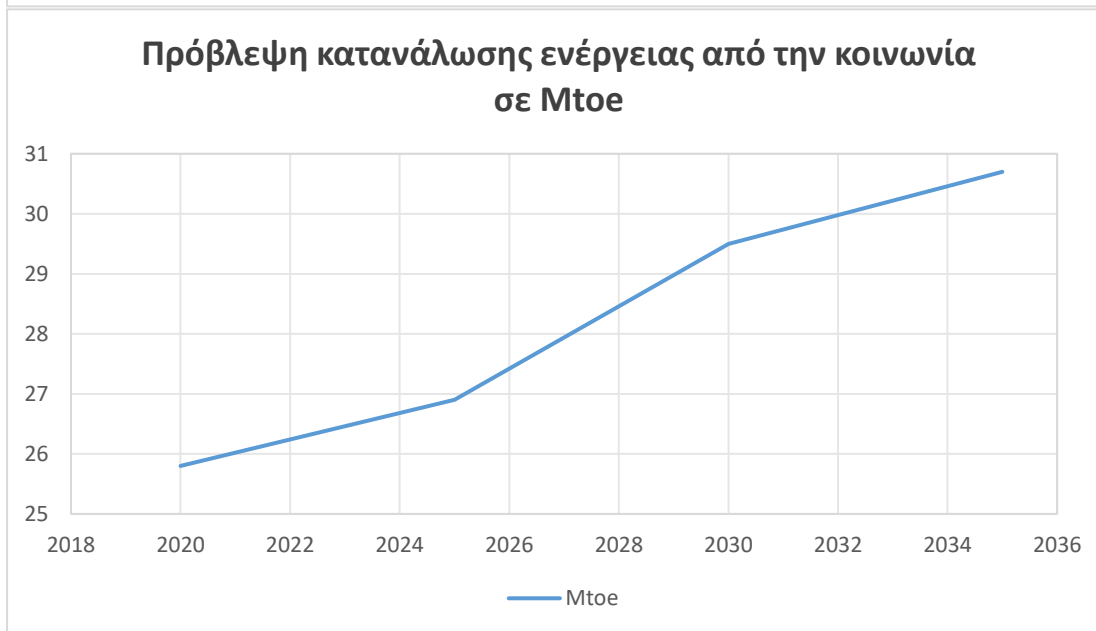
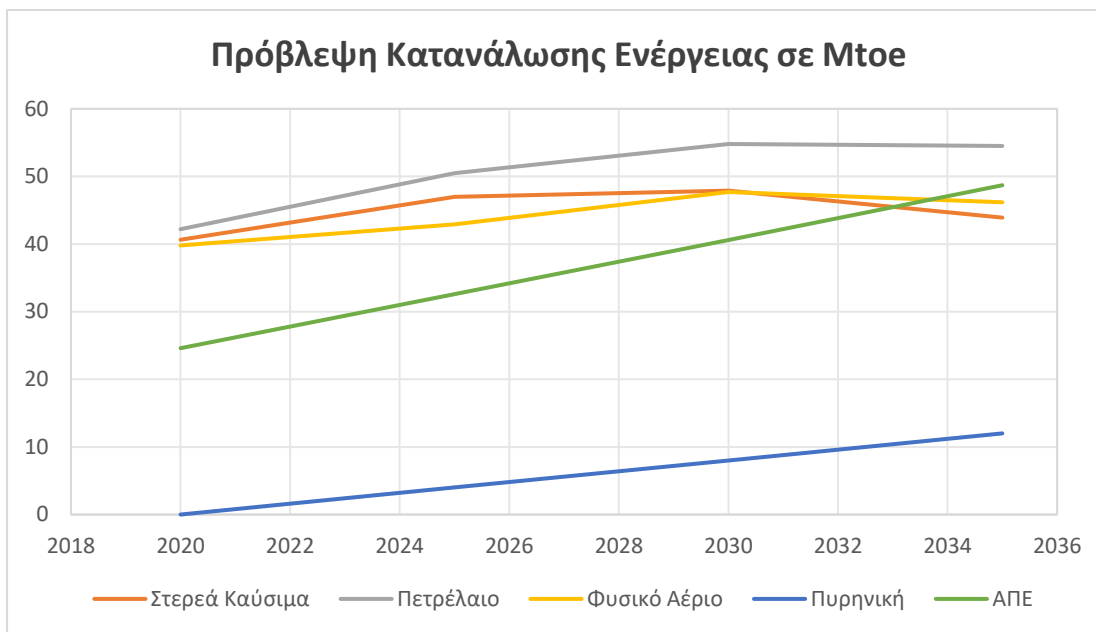
Στην Τουρκία καταγράφεται ενεργειακή φτώχεια (αδυναμία κάλυψης ενεργειακών αναγκών) όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 15, όπου το ποσοστό νοικοκυριών που επηρεάζονται παραμένει διαχρονικά υψηλότερο στην Τουρκία από τον μέσο όρο της Ε.Ε., με κορύφωση στα μέσα της δεκαετίας του 2010. Οι κύριοι παράγοντες που την

τροφοδοτούν είναι ο συνδυασμός χαμηλού εισοδήματος, υψηλού ενεργειακού κόστους και χαμηλής ενεργειακής απόδοσης κατοικιών, ενώ στο μέλλον όσο η αγορά απελευθερώνεται και τα τιμολόγια τείνουν να αντανakλούν περισσότερο το πραγματικό κόστος, θα γίνεται κρισιμότερη η στοχευμένη στήριξη ώστε να μη διευρυνθεί το πρόβλημα.

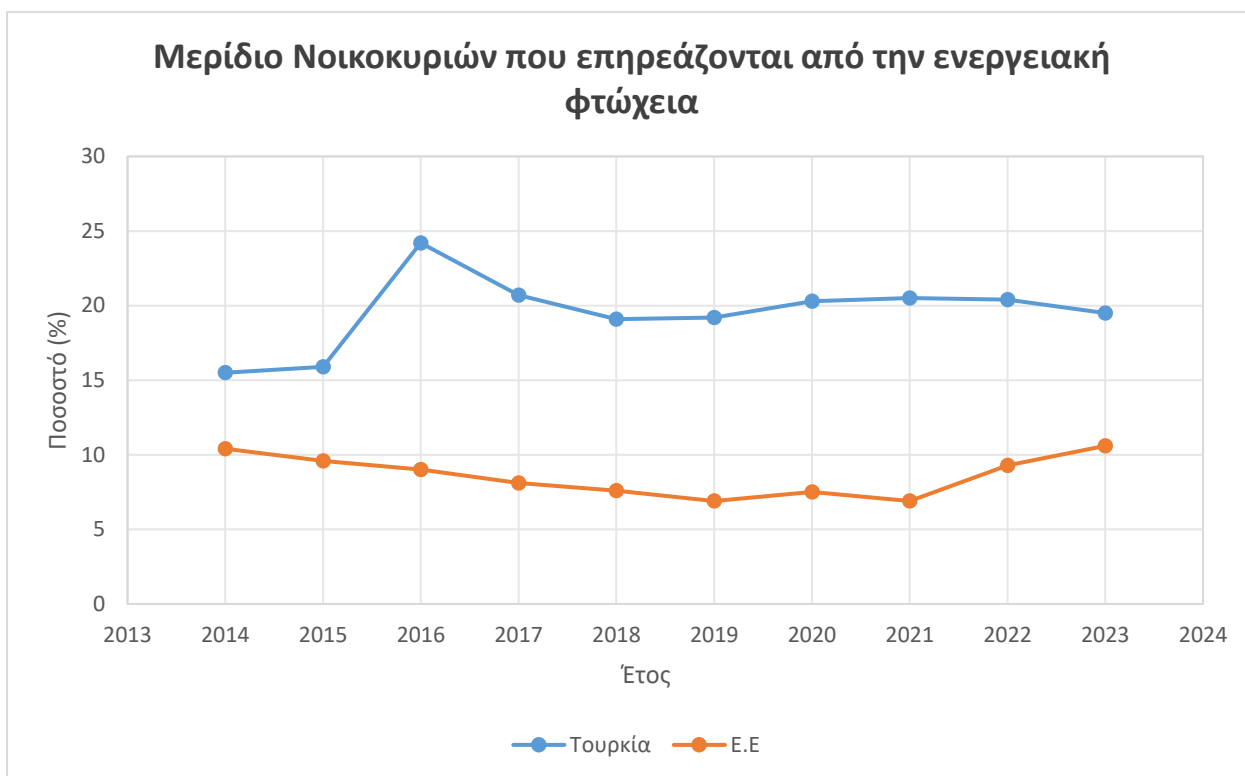
Διάγραμμα 13: Πληθυσμός και ρυθμός αύξησης πληθυσμού

Δεδομένα: <https://population.un.org/wpp/downloads?folder=Standard%20Projections&group=Most%20used>

Διάγραμμα 14: Πρόβλεψη καταναλώσεων ενέργειας

Δεδομένα : MENR 2022, 19-20.

Διάγραμμα 15: Μερίδιο νοικοκυριών που επηρεάζονται από την ενεργειακή φτώχεια

Δεδομένα: <https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/countries/turkiye/energy-poverty?activeTab=570bee2d-1316-48cf-adde-4b640f92119b>

4.2.4 Τεχνολογικό Πλαίσιο

Στο τεχνολογικό πεδίο, η Τουρκία στηρίζεται σήμερα σε ένα ολοένα πιο ψηφιοποιημένο ηλεκτρικό σύστημα. Ο Διαχειριστής Μεταφοράς (TEİAŞ) προωθεί εκσυγχρονισμό υποδομών μεταφοράς, αναβαθμίσεις υποσταθμών και αυτοματισμών, ενίσχυση τηλεπικοινωνιακών υποδομών, αναβάθμιση συστημάτων ελέγχου και διαχείρισης του δικτύου (SCADA/EMS), με έμφαση στην κυβερνοασφάλεια και στη λειτουργική αξιοπιστία. Αυτές οι τεχνολογίες βελτιώνουν την εποπτεία σε πραγματικό χρόνο, μειώνουν τον κίνδυνο διακοπών και διευκολύνουν την ένταξη μεταβλητών ΑΠΕ, άρα ενισχύουν την ασφάλεια εφοδιασμού (World Bank 2024b, 6–7). Αυτή την περίοδο αξιοποιούνται τεχνολογίες ΑΠΕ (αιολικά/φωτοβολταϊκά/υδροηλεκτρικά/γεωθερμία) και παράλληλα αναπτύσσονται λύσεις ευελιξίας, όπως αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας και βιομηχανικές επενδύσεις σε μπαταρίες (CIF 2024, 29; IEA 2016, 165; TSKB 2025, 26). Στην αιχμή της τεχνολογικής διαφοροποίησης βρίσκεται η πυρηνική ενέργεια με το έργο Akkuyu (4×1.200 MW, μοντέλο BOO), το οποίο στοχεύει σε σταθερή παραγωγή βάσης περίπου 35 δισ. kWh ετησίως (TSKB 2025, 26; Akkuyu Nuclear JSC n.d.).

Για την ενσωμάτωση περισσότερων ΑΠΕ και την ενίσχυση της σταθερότητας του συστήματος, ο TEİAŞ αξιολογεί διαδρόμους γραμμών συνεχούς υψηλής τάσης (HVDC) για να μεταφέρει περισσότερη ισχύ από ΑΠΕ σε μεγάλες αποστάσεις και να ενισχύσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια του συστήματος, με στόχο έως το 2035 περίπου 40 GW (14.700 km και 40 σταθμούς μετατροπής) (World Bank 2024b, 4, 7). Το σχήμα YEKA (ζώνες ΑΠΕ μέσω διαγωνισμών) συνδέει την ανάπτυξη μεγάλων έργων κυρίως με όρους και κίνητρα για εγχώρια παραγωγή εξοπλισμού, χρήση τοπικών εξαρτημάτων και σε ορισμένους διαγωνισμούς, υποχρέωση δημιουργίας εργοστασίου και κέντρου E&A στην Τουρκία ή μεταφορά τεχνογνωσίας, ώστε η αύξηση των ΑΠΕ να συνοδεύεται από ενίσχυση της εγχώριας τεχνολογικής βάσης (World Bank 2025, 65). Παράλληλα, η Τουρκία στοχεύει να αναπτύξει «πράσινο» υδρογόνο μειώνοντας το κόστος του κάτω από 2,4 δολάρια/κιλό έως το 2035 και 1,2 έως το 2053, αυξάνοντας παράλληλα την εγκατεστημένη ισχύ ηλεκτρολυτών σε 2 GW (2030), 5 GW (2035) και περίπου 70 GW (2053), με προτεραιότητα στην ανάπτυξη τεχνολογιών παραγωγής, αποθήκευσης,

μεταφοράς και διανομής χρήσεων ώστε να καταστεί παραγωγός και ανταγωνιστική εξαγωγέας (Oyan et al. 2024, 9). Τα στοιχεία καινοτομίας της TURKSTAT δείχνουν ότι σημαντικό μέρος των καινοτόμων επιχειρήσεων επενδύει σε νέα τεχνολογία (31,3%) και προχωρά σε δράσεις μείωσης ενεργειακού αποτυπώματος (34,2%), ενώ παράλληλα η ανάλυση για τον ενεργειακό κλάδο καταγράφει ισχυρή άνοδο των δαπανών E&A (από 17.690,6 εκατ. TRY το 2009 σε 259.792,7 εκατ. TRY το 2023) και μεγάλη αύξηση προσωπικού E&A μετά το 2020, κάτι που λειτουργεί ως ένδειξη τεχνολογικής δυναμικής με άμεση συνάφεια για αποδοτικότητα και ενεργειακή ασφάλεια (TURKSTAT 2023; Özdiñç 2025, 85).

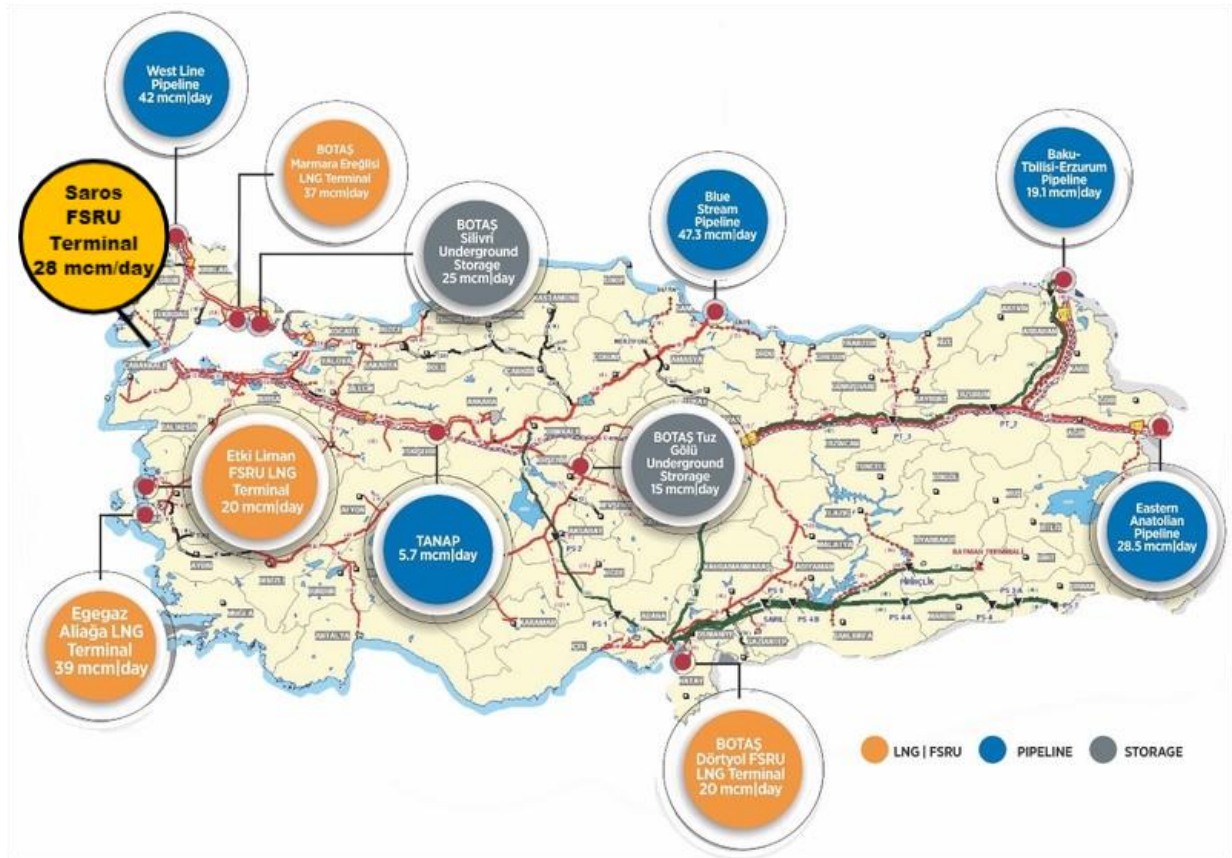
4.3 Ανάλυση Ενεργειακής Ασφάλειας της Τουρκίας με την Μέθοδο 4As (APEREC)

4.3.1 Διαθεσιμότητα (Availability)

Η διαθεσιμότητα κρίνεται από το κατά πόσο η χώρα μπορεί να εξασφαλίζει επαρκείς και εναλλακτικές ροές ενέργειας, καθώς και αξιόπιστη κάλυψη ζήτησης σε περιόδους αιχμής. Στον ηλεκτρισμό, η εικόνα επάρκειας είναι ισχυρή σε επίπεδο εγκατεστημένης ισχύος, καθώς στο τέλος του 2025 ανήλθε σε 121,78 GW (TEİAŞ n.d.). Αιολικά και φωτοβολταϊκά παρήγαγαν 62 TWh και ξεπέρασαν την εγχώρια παραγωγή άνθρακα (47 TWh), ενώ η ηλιακή αυξήθηκε κατά 39% (Alparslan 2025, 5–6). Ωστόσο, τους μήνες Μάιο, Ιούνιο και Σεπτέμβριο (2025) όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 18 η ζήτηση ξεπέρασε την παραγωγή, με αποτέλεσμα το κενό να καλυφθεί από εισαγωγές. Ενδεικτικά, το εισαγόμενο κάρβουνο αντιστοιχούσε στο 62% της συνολικής παραγωγής από άνθρακα το 2024, διατηρώντας την εξάρτηση από εξωτερικές αγορές, ενώ ο λιγνίτης στο 34% (EMRA 2025a, iii). Παράλληλα, παρά την ενίσχυση των ΑΠΕ (45%), το σύστημα εξακολουθεί να χρειάζεται θερμικές μονάδες για εφεδρεία και ευελιξία όπως καταδεικνύεται στο Διάγραμμα 19. Η διαθεσιμότητα ενισχύεται και από διασυνδέσεις (βλ. Παράρτημα Β), καθώς η Τουρκία διαθέτει 11 διασυνδέσεις με 7 χώρες (Γεωργία, Ιράκ, Ιράν, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν) και συνδέεται με το ευρωπαϊκό σύστημα μέσω Ελλάδας και Βουλγαρίας, γεγονός που επιτρέπει εισαγωγές και εξαγωγές αναλόγως των αναγκών (World Bank 2025, 98).

Στους υδρογονάνθρακες, παραμένει καθαρός εισαγωγέας (βλ. Παράρτημα Γ). Η εγχώρια παραγωγή φυσικού αερίου είναι χαμηλή, αν και το 2024 παρατηρήθηκε αύξηση 179,85% σε σχέση με πέρυσι κυρίως λόγω του κοιτάσματος Sakarya (9,5 εκατ.κ.μ./ημέρα στο τέλος Απριλίου 2025) και ο δείκτης εξάρτησης από εισαγωγές ανέρχεται το 2024 σε 95%. Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 21 η Ρωσία παρέμεινε βασικός προμηθευτής (41,32%), με τον ρόλο του Αζερμπαϊτζάν να ανεβαίνει στο 21,98%, και με LNG ροές να συμπληρώνουν το ισοζύγιο (Ιράν, Αλγερία, ΗΠΑ κ.ά.). Παράλληλα, οι εισαγωγές LNG έφτασαν στο 24,16% στοιχείο που μειώνει τον κίνδυνο μονοδιάστατης εξάρτησης από αγωγούς. Για να αυξήσει τη διαθεσιμότητα και την ανθεκτικότητα σε διακοπές, η Τουρκία έχει αναπτύξει ισχυρή υποδομή LNG, πέντε τερματικούς σταθμούς LNG/FSRU (Marmara

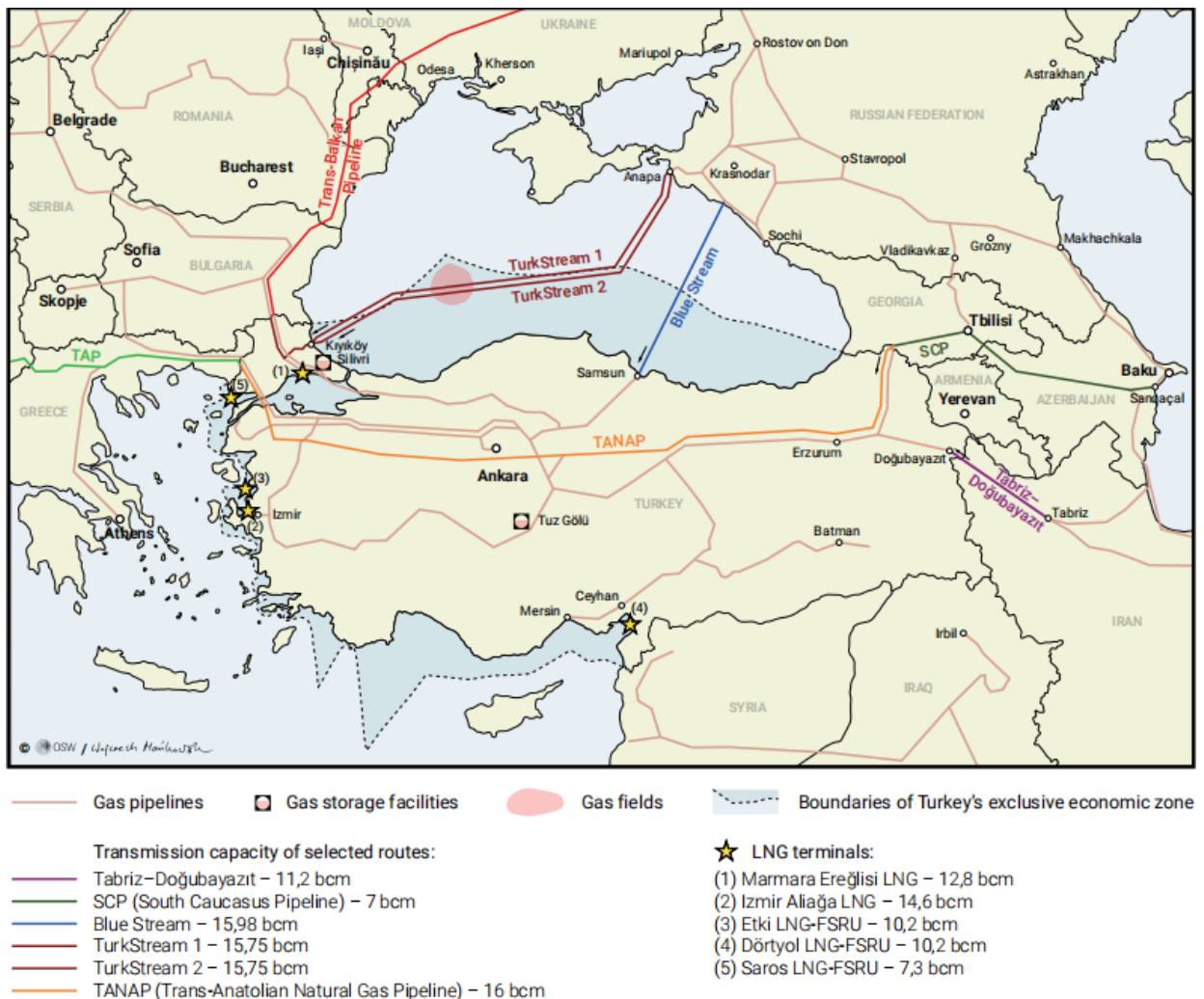
Ereglisi, Egegaz/Aliağa, Etki FSRU, Dörtyol FSRU, Saros FSRU) (βλ. Διάγραμμα 16) και δυνατότητα επαναεριοποίησης 51,3 bcm (δεύτερη στην Ευρώπη μετά την Ισπανία) (EMRA 2025d, vii, 2, 12; European Commission 2025, 87-88).

Διάγραμμα 16: Ενεργειακός Χάρτης

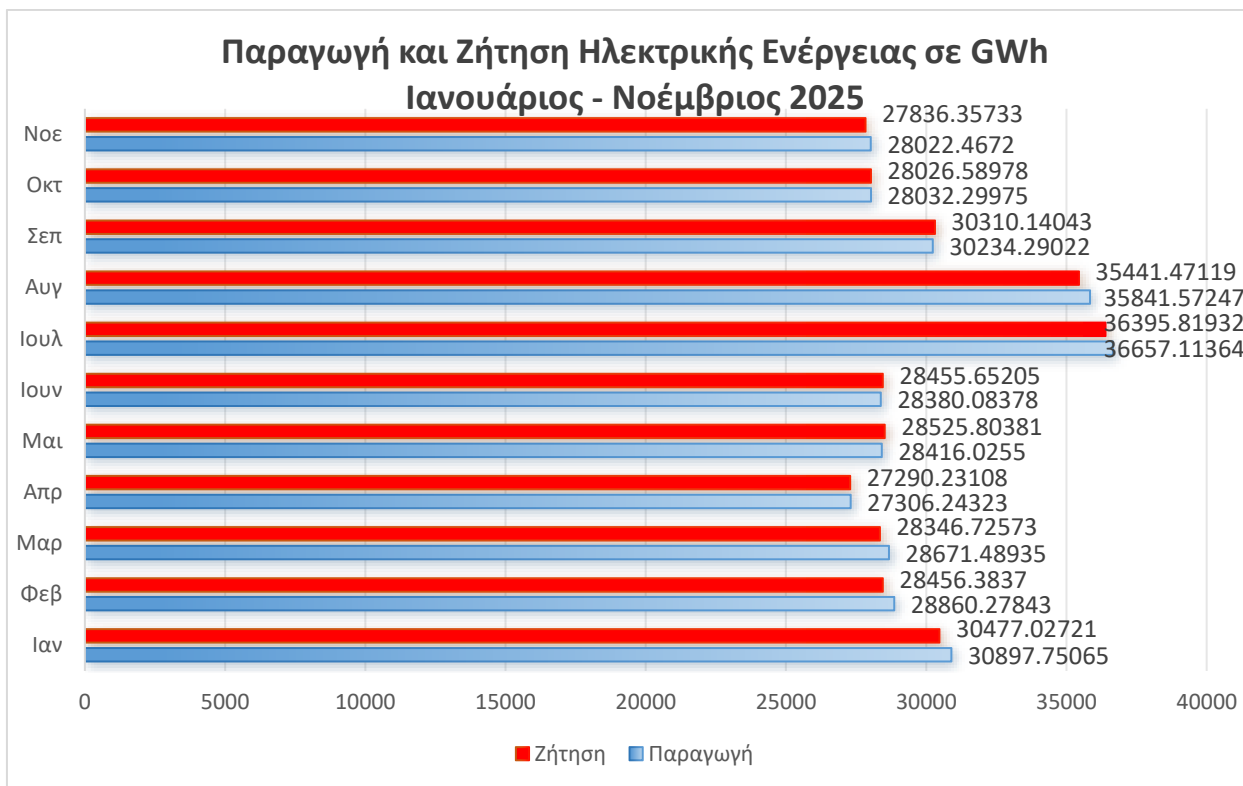
Πηγή: <https://www.dailysabah.com/energy/2019/05/29/turkey-becomes-an-increasingly-competitive-market-for-us-russian-gas>

Οι βασικές υποδομές περιλαμβάνουν TurkStream 31,5 bcm/έτος, Blue Stream 15,98 bcm/έτος και TANAP 16 bcm/έτος, με τον αγωγό Ιράν–Τουρκίας σε τάξη μεγέθους 11,2 bcm/έτος (βλ.Διάγραμμα 17). Οι αποθηκευτικές δυνατότητες ανέρχονται σε 5,8 bcm υπόγεια (Silivri 4,6 και Tuz Gölü 1,2 bcm) και των τερματικών σταθμών LNG σε 1,05 bcm, όπου αντιστοιχεί στο 12,87% της ετήσιας κατανάλωσης, ενώ τα αποθέματα όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 20 ανήλθαν σε 4,9 bcm (9% της κατανάλωσης) (EMRA 2025d, 25), λειτουργώντας ως ανάχωμα σε σοκ τιμών.

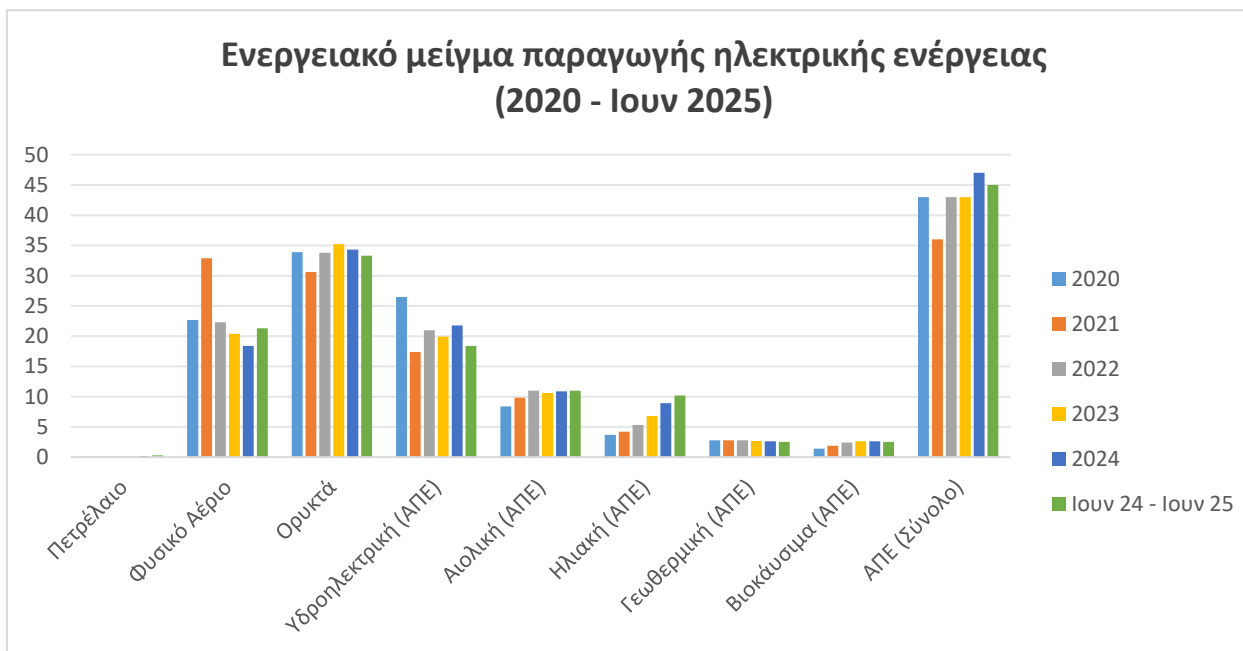
Διάγραμμα 17: Υποδομές Φυσικού Αερίου

Πηγή: Łoskot-Strachota and Michalski 2023, 4.

Διάγραμμα 18: Παραγωγή και Ζήτηση Ηλεκτρικής Ενέργειας

Δεδομένα: <https://www.teias.gov.tr/aylik-elektrik-uretim-tuketim-raporlari>

Διάγραμμα 19: Ενεργειακό μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Δεδομένα: <https://lowcarbonpower.org/region/Turkey>

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Διαφορά 2023-2024 (%)
Εισαγωγές	45.211,47	48.125,51	58.703,93	54.661,67	50.483,77	52.213,12	3,43
Παραγωγή	473,87	441,72	394,44	379,81	807,28	2.259,14	179,85
Εξαγωγές	762,68	577,52	382,89	581,43	896,28	1.778,05	98,38
Κατανάλωση	45.282,03	48.266,54	59.830,36	53.200,55	50.210,84	53.225,55	6,00
Αποθέματα στην λήξη του έτους	3.095,44	2.852,00	1.914,17	5.334,46	5.442,40	4.950,86	-9,03

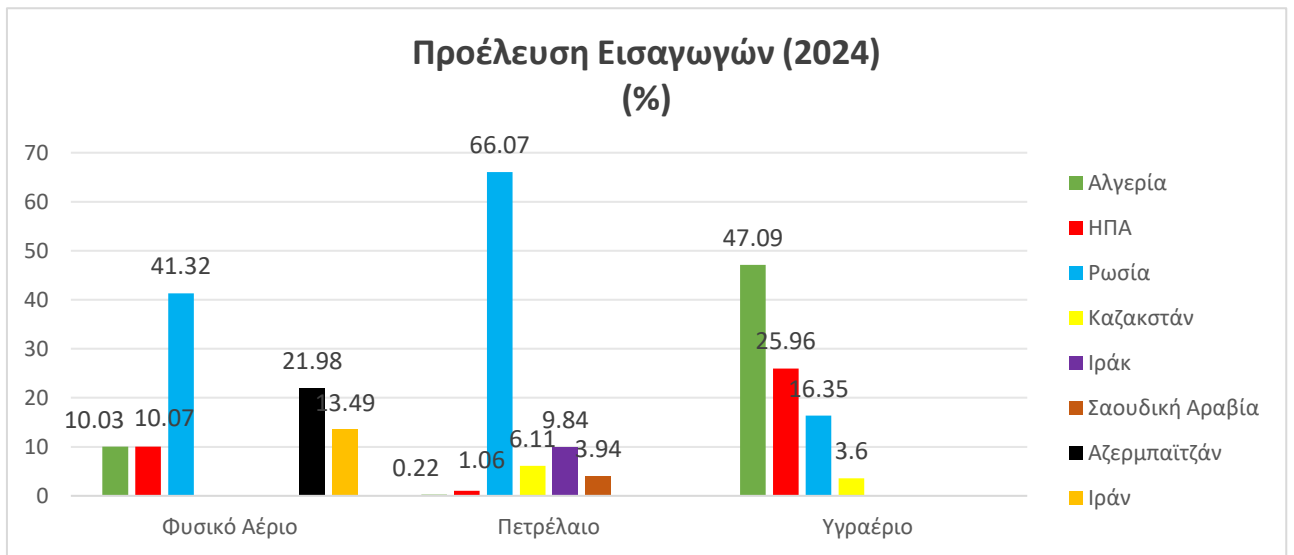
Διάγραμμα 20: Αγορά φυσικού αερίου

Δεδομένα: EMRA 2025d, vii.

Στο πετρέλαιο, εισάγει περίπου 85% του αργού που καταναλώνει (2024), ενώ το 34,2% της συνολικής προσφοράς πετρελαϊκών προϊόντων προήλθε από εισαγωγές (65,8% από εγχώρια παραγωγή διυλιστηρίων), άρα εξαρτάται από αδιάλειπτες εισαγωγές και ροές από θάλασσα και αγωγούς (Çağatay 2025; EMRA 2025b, vi). Κρίσιμες υποδομές είναι (βλ. Παράρτημα Β) ο BTC (1,2 εκατ.βαρέλια/ημέρα) και ο Kirkuk–Ceyhan (1,5 εκατ.βαρέλια/ημέρα), ενώ για εγχώρια χρήση ο Batman–Dörtüol (70 χιλ.βαρέλια/ημέρα) και ο Ceyhan-Kırıkkale (100 χιλ.βαρέλια/ημέρα) (Difiglio, Güray, and Merdan 2020, 243–44). Τα στρατηγικά αποθέματα (13.471 kton Σεπτέμβριος 2025), (υποχρέωση 90 ημερών, με εκτιμήσεις κάλυψης έως περίπου 94 ημέρες) αυξάνουν την αντοχή σε βραχυχρόνια διακοπή, αλλά όχι σε παρατεταμένο σοκ (International Energy Agency 2025, 27, 29). Τα εγχώρια κοιτάσματα πετρελαίου συγκεντρώνονται κυρίως στη ΝΑ Ανατολία (Batman 73%, Adiyaman 26%, Θράκη 1%), ενώ μετά την ανακοίνωση της MEMP (2017) οι εντατικές έρευνες/γεωτρήσεις της ΤΡΑΟ οδήγησαν σε νέες ανακαλύψεις όπως το πεδίο Gabar στη Şirnak (150 εκατ.βαρέλια) και τα Çukurova 1–2 στο Ceyhan (8 εκατ.βαρέλια), ενώ πρόσφατη ανακάλυψη στο Diyarbakır (6,1 δισ.βαρέλια) μπορεί να μειώσει την εξάρτηση, αλλά δεν καλύπτει άμεσα τις ανάγκες γιατί απαιτεί μεγάλη κλιμάκωση παραγωγής, χρόνο, και έχει σεισμικούς περιορισμούς (Ψύλος 2025; Özdemir 2024). Στόχοι της Τουρκίας είναι η ασφάλεια εφοδιασμού και η μείωση εξάρτησης από εισαγόμενο αέριο, πετρέλαιο, μέσω αγωγών και ενίσχυσης εγχώριων πόρων (ΑΠΕ, λιγνίτης, Akkuyu, Μαύρη Θάλασσα), ώστε να ενισχύσει τη στρατηγική αυτονομία και τη διαπραγματευτική της ισχύ.

Στο μέλλον, δεσμεύεται για «κορύφωση» εκπομπών έως το 2038 και κλιματική ουδετερότητα έως το 2053, δίνοντας βάρος σε απανθρακοποίηση, ΑΠΕ, αποδοτικότητα,

πράσινο υδρογόνο και αποθήκευση. Για το 2035 στοχεύει σε 29,6 GW αιολικά, 52,9 GW φωτοβολταϊκά και 7,2 GW πυρηνικά, ώστε οι ΑΠΕ να αυξηθούν στην ηλεκτροπαραγωγή (ενδεικτικά από 42,4% το 2020 σε 54,8%) (Republic of Türkiye, Directorate of Climate Change 2024, 7, 17; SHURA 2023, 8, 23, 95; SHURA 2025, 8; MENR 2022, vi, 15, 22, 24).

Διάγραμμα 21: Προέλευση εισαγωγών (2024)

Δεδομένα: EMRA 2025b, 7; EMRA 2025c, 3; EMRA 2025d, 10.

4.3.2 Προσβασιμότητα (Accessibility)

Η προσβασιμότητα στο φυσικό αέριο ενισχύεται από πολλαπλές πύλες εισόδου αγωγών που μειώνουν την εξάρτηση από μία διαδρομή. Παράλληλα, είναι υποδομοκεντρική: το 2023 το εθνικό δίκτυο μεταφοράς έφτασε 16.810 χλμ., με 9 σταθμούς συμπίεσης, 6 σημεία εισόδου και 2 σημεία διασύνδεσης (European Commission 2024, 74). Διασυννοριακά, έργα όπως ο TANAP και ο TurkStream αυξάνουν τη δυναμικότητα, ενώ Kiyiköy (TurkStream) και Malkoçlar (WestLine) μαζί με τη διασύνδεση Τουρκίας–Ελλάδας (ITG) και τον TAP, στηρίζουν πρόσβαση και εμπορία προς την Ευρώπη, ακόμη και δημοπρασίες για εισαγωγές spot, ενώ οι τροποποιήσεις του Απριλίου 2023 στη νομοθεσία για το φυσικό αέριο απλοποιούν το καθεστώς εξαγωγών. Το μείγμα αγωγών και υγροποιημένου φυσικού αερίου, μέσω τερματικών και πλωτών μονάδων αποθήκευσης και επαναεριοποίησης, προσφέρει ευελιξία και διαφοροποίηση, όμως η πρόσβαση κρίνεται και εντός χώρας, καθώς στενώσεις και περιορισμοί μεταφοράς σε αιχμές απαιτούν αναβαθμίσεις και δυνατότητα αμφίδρομων ροών (IEA 2021, 151–54; European Commission 2023, 112). Παρά τις υποδομές, η προσβασιμότητα στο αέριο περιορίζεται από τη δεσπόζουσα BOTAS και την ατελή εφαρμογή πρόσβασης τρίτων, οπότε σε κρίσεις η αναδιάταξη ροών εξαρτάται από συμβάσεις και τη λειτουργία των σημείων εισόδου (Difiglio, Güray, and Merdan 2020, 313).

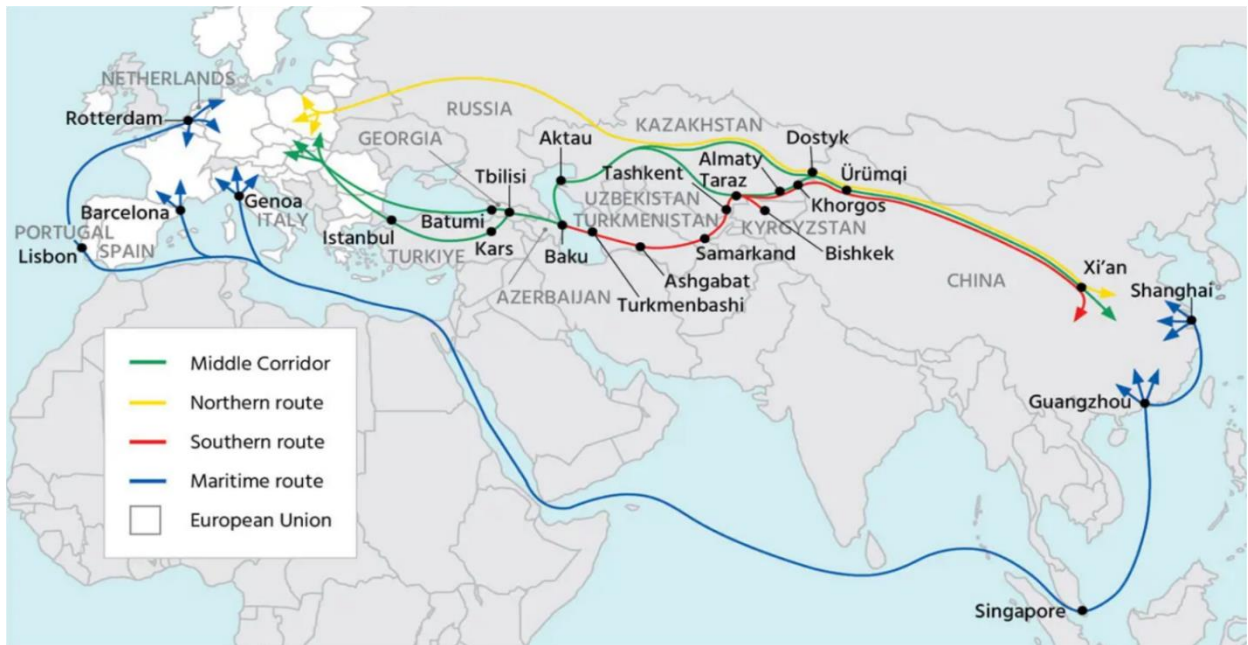
Στο πετρέλαιο, το Ceyhan αναδεικνύεται ως κομβικό σημείο προσβασιμότητας λόγω θαλάσσιας πρόσβασης στις διεθνείς αγορές και επειδή λειτουργεί ως κατάληξη σημαντικών αγωγών (βλ. Παράρτημα Β). Στον ηλεκτρισμό, η προσβασιμότητα αφορά τόσο την πρόσβαση παραγωγών στο σύστημα μεταφοράς (μέσω συμφωνιών σύνδεσης-χρήσης με ΤΕΙΑΣ) όσο και τη διασυννοριακή πρόσβαση σε ισχύ (ENTSO-E) για εξισορρόπηση και ασφάλεια. Επιπλέον, μέσω διασυνδέσεων με Βουλγαρία και Ελλάδα μπορεί να εισάγει περίπου 600 MW και να εξάγει 500 MW προς Ευρώπη, άρα δεν είναι ενεργειακά απομονωμένη (βλ. Διάγραμμα 23) (IEA 2021, 104).

Ο Μεσαίος Διάδρομος (βλ. Διάγραμμα 22) είναι χερσαίος-θαλάσσιος διάδρομος εμπορικής και ενεργειακής διασυνδεσιμότητας από Κίνα προς Ευρώπη μέσω Καζακστάν–Ουζμπεκιστάν–Τουρκμενιστάν–Αζερμπαϊτζάν–Τουρκίας, διαμέσου Κασπίας και Μαύρης Θάλασσας. Διαφοροποιεί την πρόσβαση από τον Βόρειο Διάδρομο μέσω Ρωσίας, είναι

2.000 χλμ. συντομότερος και μειώνει τον κίνδυνο συμμόρφωσης με κυρώσεις, ιδίως μετά το 2022 και την εισβολή στην Ουκρανία (από τότε αύξηση 3,2 εκατ. τόνων έναντι του ΒΔ). Από ευρωπαϊκή σκοπιά, προωθεί το εμπόριο Κίνας–ΕΕ και την πρόσβαση στις ενεργειακές αγορές της Κεντρικής Ασίας, μειώνοντας την εξάρτηση από τη Ρωσία. Η Τουρκία τον προωθεί για στρατηγικό ρόλο διαμετακόμισης και πρόσβαση στην κινεζική αγορά, σε συνεργασία με τα τουρκόφωνα κράτη (OTS). Ωστόσο, είναι τεχνικώς δυσκολότερος, με περιορισμένη σιδηροδρομική/θαλάσσια ικανότητα, ατελείς διαδικασίες τιμολόγησης² και αργή ψηφιοποίηση λιμένων. Η ανταγωνιστικότητά του απαιτεί επενδύσεις και συνεργασία με ΕΕ–Κίνα, ενώ η ασφάλεια εξαρτάται από σταθερότητα στον Νότιο Καύκασο και την ομαλοποίηση Αρμενίας–Αζερμπαϊτζάν (π.χ. Zangezur), ενώ η Κίνα εμφανίζεται επιφυλακτική λόγω κόστους/χρόνου και ανεπαρκών υποδομών (Μαρκέτος 2025, 47–106).

Η προσβασιμότητα της Τουρκίας επηρεάζεται και από περιφερειακούς κινδύνους. Τα Στενά (Βόσπορος–Δαρδανέλλια) αναφέρονται ως κρίσιμο σημείο με ιστορική συμφόρηση ναυσιπλοΐας, που οδηγεί σε συζητήσεις για παρακαμπτήριες επιλογές (π.χ. Samsun–Ceyhan, άλλες χερσαίες λύσεις) και σε μέτρα διαχείρισης κυκλοφορίας (Ozturk, Yuksel, and Ozek 2011, 4292–93). Παράλληλα, η φύση ορισμένων διασυνοριακών έργων όπως ο BTC ο οποίος διέρχεται από κουρδικές περιοχές, αλλά και ο South Caucasus Pipeline που βρίσκεται εντός βεληνεκού ρωσικού πυροβολικού, δείχνει ότι η πρόσβαση μπορεί να επηρεαστεί από αστάθεια και ασφάλεια στις ζώνες διέλευσης (Κόκκινος 2015, 122–125).

² Πριν από την τριμερή συμφωνία Καζακστάν–Αζερμπαϊτζάν–Γεωργίας για κοινή εταιρεία επιμελητείας, η μεταφορά Κίνας–Ευρώπης διαρκούσε 53 ημέρες, ενώ η νέα συνεργασία εκτιμάται ότι θα μειώσει τη διέλευση μέσω Κασπίας σε 18 ημέρες (2023) και μελλοντικά σε 10–15, προσδίδοντας στον Μέσο Διάδρομο συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι του Βόρειου Διαδρόμου (19 ημέρες).

Διάγραμμα 22: Διαδρομές διασυνδεσιμότητας

Πηγή: <https://www.hinrichfoundation.com/research/wp/trade-and-geopolitics/competing-for-influence-in-centralasia>

Διάγραμμα 23: Ηλεκτρικές διασυνδέσεις

Πηγή: IEA 2021, 104.

4.3.3 Ανεκτικότητα Κόστους (Affordability)

Η ανεκτικότητα κόστους αφορά το κατά πόσο οι τιμές ενέργειας παραμένουν διαχειρίσιμες για βιομηχανία (ανταγωνιστικότητα, πληθωριστικές πιέσεις) και κοινωνία (λογαριασμοί, εισόδημα), σε ένα περιβάλλον υψηλής έκθεσης σε εισαγόμενα καύσιμα και διακύμανση διεθνών τιμών. Στον ηλεκτρισμό, μεγάλο μέρος των καταναλωτών προμηθεύεται ενέργεια σε ρυθμιζόμενες τιμές, άρα η ανεκτικότητα επηρεάζεται άμεσα από τις ρυθμιστικές επιλογές και τη διάρθρωση του λογαριασμού. Στα στοιχεία του 2024, οι οικιακοί καταναλωτές χαμηλής κλίμακας εμφανίζουν χαμηλότερο μοναδιαίο κόστος πριν από φόρους/τέλη, ενώ η εφαρμογή ΦΠΑ 10% για τους οικιακούς και η σχετικά χαμηλή ενεργειακή χρέωση (με αναφορά σε πωλήσεις από ΕΥΑΣ σε χαμηλές τιμές) λειτουργούν ως παράγοντας απορρόφησης κόστους για τα νοικοκυριά. Στη βιομηχανία, αντίθετα, η σύνθεση του λογαριασμού δείχνει υψηλότερη βαρύτητα της ενεργειακής χρέωσης (75,37%), άρα μεγαλύτερη ευαισθησία σε χονδρεμπορικές τιμές και κόστος καυσίμων (EMRA 2025a, 130-133).

Στο φυσικό αέριο, τα στοιχεία του 2024 δείχνουν σαφή διαφοροποίηση κοινωνικής και βιομηχανικής ανεκτικότητας. Οι μέσες τελικές τιμές για τα νοικοκυριά ήταν 7,14 TL/Sm³ στο α' εξάμηνο και 9,29 TL/Sm³ στο β', ενώ για τη βιομηχανία 14,47 και 14,67 TL/Sm³ αντίστοιχα. Παρότι η οικιακή τιμή παραμένει σημαντικά χαμηλότερη, μεταβάλλεται περισσότερο μέσα στο έτος, ενώ η βιομηχανική είναι περίπου διπλάσια και πιο άκαμπτη, με μεγαλύτερο βάρος στην ίδια την τιμή αερίου (77,56% έναντι 57,83%) και μικρότερο στο τέλος χρήσης συστήματος (5,01% έναντι 24,30%) (EMRA 2025d, 86). Στα καύσιμα οδικών μεταφορών η ανεκτικότητα συμπιέζεται σε μεγάλο βαθμό από το φορολογικό σκέλος. Για αμόλυβδη 95 οκτανίων η μέση τελική τιμή ήταν 42,176 TL/λίτρο, με τους φόρους να αντιστοιχούν στο 41,23% του τελικού ποσού, ενώ στο ντίζελ η μέση τελική τιμή ήταν 42,209 TL/λίτρο και το αντίστοιχο ποσοστό 39,68% (EMRA 2025b, 73-74). Παράλληλα, στο autogas (LPG) η τελική τιμή διαμορφώθηκε σε 23,226 TL/λίτρο, όπου φόροι ήταν 35,84% του τελικού ποσού, δείχνοντας ότι ακόμη και το σχετικά φθηνότερο καύσιμο παραμένει έντονα φορολογούμενο (EMRA 2025c, 55).

Με τον καθαρό κατώτατο μισθό να διαμορφώνεται το 2024 στις 17.002,12 λίρες, οι τιμές της ενέργειας παραμένουν ιδιαίτερα απαιτητικές για τα χαμηλά και μεσαία

εισοδήματα (Tik and Baser 2024). Ένα γέμισμα 50 λίτρων αμόλυβδης ή ντίζελ αντιστοιχεί περίπου σε 12,4% του κατώτατου μισθού, ενώ για το LPG σε περίπου 6,8%, υπογραμμίζοντας το βάρος των φόρων στην τελική τιμή. Η δαπάνη ενέργειας (με έντονη εποχικότητα στο φυσικό αέριο) πιέζει αισθητά το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, καθιστώντας την ανεκτικότητα κόστους κρίσιμο πεδίο κοινωνικής και πολιτικής ευαισθησίας.

4.3.4 Δεκτικότητα (Acceptability)

Η δεκτικότητα εξετάζει αν το ενεργειακό μίγμα και οι υποδομές είναι κοινωνικά νομιμοποιημένα και περιβαλλοντικά αποδεκτά, αλλά και αν υπάρχουν συνθήκες ώστε οι πολίτες και οι επιχειρήσεις να τα υιοθετούν χωρίς έντονη αντίδραση. Στην Τουρκία η εικόνα είναι μεικτή και κατά κανόνα υπό όρους. Σε επίπεδο νοικοκυριών, έρευνα προτιμήσεων δείχνει ότι οι πολίτες θεωρούν ηλεκτρισμό και φυσικό αέριο ακριβά, βλέπουν την εξάρτηση από εισαγωγές ως βασικό πρόβλημα και ταυτόχρονα εκφράζουν ισχυρή στήριξη σε αιολικά/ηλιακά πάρκα. Για την πυρηνική καταγράφεται στήριξη κυρίως όταν συνδέεται με μείωση εισαγωγών/τιμών, αλλά μαζί με υψηλή επίγνωση κινδύνων, επομένως αποδοχή με επιφυλάξεις (Ediger et al. 2018, 492, 499–500).

Η τουρκική κοινωνία εμφανίζει γενικά θετική στάση απέναντι στις ΑΠΕ (ιδίως αιολική και ηλιακή) με έρευνες να δείχνουν ξεκάθαρα θετικές στάσεις προς την αιολική και προθυμία πληρωμής, ενώ σε δείγμα αστικού πληθυσμού περίπου τα 2/3 δηλώνουν θετικά προς επενδύσεις σε ΑΠΕ και μεγάλο ποσοστό τις προτιμά ακόμη και με αύξηση λογαριασμού, καθώς η ηλιακή (θερμοσίφωνες) έχει υψηλή κοινωνική αποδοχή λόγω κόστους ενέργειας. Αντίθετα, η υδροηλεκτρική παρουσιάζει εντονότερες κοινωνικές-περιβαλλοντικές τριβές (ανταγωνισμοί χρήσεων νερού, μεταβολές ροής και οικοσυστημάτων, κατακλύσεις εκτάσεων, μετεγκαταστάσεις και απώλειες αγροτικής γης), με παραδείγματα μεγάλης κλίμακας έργων να συνδέονται με σημαντικές μετακινήσεις πληθυσμών και να καταγράφεται τοπική αντίσταση (Yousefi-Sahzabi et al. 2017, 604–605). Παράλληλα, η απανθρακοποίηση χαρακτηρίζεται δύσκολη επειδή σε ορισμένες περιοχές η εξόρυξη αποτελεί κρίσιμη πηγή απασχόλησης και τυχόν αλλαγές είναι πιθανό να γίνουν αντιδημοφιλείς (Acar, Kitson, and Bridle 2015, 16).

4.4 Ανάλυση Ενδιαφερόμενων Μερών

4.4.1 **Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ**

Το σχήμα 3+1 (Ελλάδα–Κύπρος–Ισραήλ με στήριξη ΗΠΑ) ενισχύθηκε με αιχμή τις ενεργειακές διασυνδέσεις, δίνοντας προτεραιότητα στον αγωγό EastMed και στον EuroAsia Interconnector, ενώ τον Νοέμβριο 2025 οι υπουργοί Ενέργειας επαναβεβαίωσαν ότι τα έργα αυτά είναι κρίσιμα για την ενεργειακή ασφάλεια και η Ελλάδα προβάλλεται ως ενεργειακός κόμβος της Ευρώπης (Capital.gr 2025). Τον Νοέμβριο 2025 Κύπρος–Λίβανος υπέγραψαν οριοθέτηση ΑΟΖ (κλείνοντας 18ετή εκκρεμότητα), με την Τουρκία να τη χαρακτηρίζει «απαράδεκτη» επειδή αγνοεί «δικαιώματα» του ψευδοκράτους (Γαλάζια-Πατρίδα), να δηλώνει ότι δεν θα δεχθεί συμφωνίες χωρίς «ΤΔΒΚ» και να προτείνει στον Λίβανο συνεργασία σε θαλάσσια θέματα για υπονόμευση, ενώ στον Λίβανο υπάρχει αντίδραση λόγω απουσίας κοινοβουλευτικής κύρωσης, εν μέσω πίεσης για ακύρωση (Bakir 2025).

Με στήριξη των ΗΠΑ, η Ελλάδα αναδείχθηκε σε βασικό κρίκο του «Κάθετου Διαδρόμου» αερίου Νότου–Ανατολικής Ευρώπης, καθώς το φθινόπωρο 2025 η ΔΕΠΑ υπέγραψε με τη Naftogaz συμφωνία για μεταφορά αμερικανικού LNG μέσω Ελλάδας προς Ουκρανία τον χειμώνα 2025–26 (Kathimerini 2025), ενώ τον Νοέμβριο 2025 η Ελλάδα υπέγραψε και το πρώτο 20ετές μακροπρόθεσμο συμβόλαιο προμήθειας LNG από τις ΗΠΑ μέσω κοινοπραξίας DEPA–AKTOR με τη Venture Global, με αμερικανικές επενδύσεις σε υποδομές όπως το FSRU Αλεξανδρούπολης (όπου η Venture Global έχει 25% της δυναμικότητας) και τις διασυνδέσεις αγωγών προς Βαλκάνια/Ουκρανία, επιβεβαιώνοντας τη στροφή σε μη ρωσικό αέριο (Venture Global Inc. 2025). Ωστόσο, η δημοπρασία Φεβρουαρίου 2026 για τον «Κάθετο Διάδρομο» είχε σχεδόν μηδενικό ενδιαφέρον (μία μόνο προσφορά 48 MWh μέσω Ρεβυθούσας, καμία μέσω FSRU Αλεξανδρούπολης και TAP) λόγω γεωπολιτικής αβεβαιότητας και μη ξεκάθαρης στάσης της ΕΕ, αλλά κυρίως λόγω δομικών προβλημάτων στον σχεδιασμό (μόνο μηνιαία προϊόντα, περιορισμένη διαθέσιμη δυναμικότητα, μη ανταγωνιστική τιμολόγηση) (Ναυτεμπορική 2026b). Στις 24 Φεβρουαρίου θα γίνει στην Ουάσιγκτον υπουργική συνάντηση για να αρθούν τα εμπόδια

και να ενισχυθεί η εμπορική αξιοποίηση του «Κάθετου Διαδρόμου» (με μείωση κόστους και πρώτες ροές μέσω Route 1) (Ναυτεμπορική 2026a).

Το 2025 η Chevron–HelleniQ Energy έγινε προτιμητέος επενδυτής για έρευνες σε 4 θαλάσσια οικόπεδα νότια Πελοποννήσου–Κρήτης, ενώ η Τουρκία επιμένει στη «Γαλάζια Πατρίδα» και στις προκλήσεις (παρά ύφεση το 2023), με την Ελλάδα να ενισχύει την αποτροπή παραλαμβάνοντας την FDI Φ/Γ Κίμων ως αντίβαρο. Μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, η Ελλάδα ώθησε την ΕΕ τον Οκτώβριο 2025 σε αυστηρό έλεγχο του TurkStream. Το αέριο από Τουρκία προς Ελλάδα/Βουλγαρία θεωρείται ρωσικό (εκτός αν αποδειχθεί αλλιώς), δίνοντας βάση για μπλοκάρισμα «τουρκικού μίγματος», ευθυγραμμίζοντας με τις ΗΠΑ και αναβαθμίζοντας τα ελληνικά FSRU/LNG ως πύλες μη ρωσικού αερίου στη ΝΑ Ευρώπη (Δανδόλου 2025). Παράλληλα, ενόψει της επικείμενης συνάντησης Μητσοτάκη-Ερντογάν μέσα στο 2026, ο Γεραπετρίτης έθεσε όριο ότι δεν τίθενται θέματα κυριαρχίας, προβάλλοντας μονομερή τετελεσμένα (Θαλάσσιο Πάρκο Αιγαίου 1, σχεδιαζόμενα 12 ν.μ., συμφωνίες ΑΟΖ με Ιταλία-Αίγυπτο κατοχυρωμένες και στην ΕΕ) και διάλογος με Τουρκία μόνο για ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα. Ως απάντηση η Τουρκία προχώρησε σε NAVTEX αορίστου διάρκειας, διχοτομώντας το Αιγαίο στην μέση και ζητώντας η Ελλάδα να συνεργάζεται μαζί της για έρευνες.

Επομένως το σχήμα Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ αποτελεί απειλή για την Τουρκία ως προς την ενεργειακή της ασφάλεια. Οι κινήσεις τους μπλοκάρουν ενεργειακά την Τουρκία, ενώ ορισμένες (TurkStream, Κάθετος Διάδρομος, ΑΟΖ Κύπρου-Λιβάνου) αποτελούν απειλή για την ίδια, καθώς αλλάζουν οι ισορροπίες και ενδέχεται να μην αποτελεί πλέον τον κύριο ενεργειακό κόμβο προς την Ευρώπη. Τέλος το Ισραήλ επρόκειτο να ενταχθεί ως κορυφαία απειλή εθνικής ασφαλείας στην μυστική «Κόκκινη Βίβλο» της Τουρκίας (Bozkurt 2023).

4.4.2 Λιβύη-Αίγυπτος-Συρία

Ο πρόεδρος της λιβυκής Βουλής Ακίλα Σάλεχ δήλωσε ότι το τουρκο-λιβυκό μνημόνιο είναι άκυρο επειδή δεν εγκρίθηκε ποτέ από τη Βουλή, προτείνοντας νέο επανακαθορισμό θαλασσίων ζωνών με διαπραγματεύσεις Λιβύης-Αιγύπτου-Ελλάδας-Τουρκίας, με ενδεχόμενη συμφωνία με Άγκυρα μόνο από νόμιμη κυβέρνηση και με κοινοβουλευτική κύρωση, εξέλιξη που δικαιώνει Αθήνα/Κάιρο, ενώ η Αίγυπτος το είχε εξαρχής χαρακτηρίσει αποσταθεροποιητικό και είχε προαναγγείλει μονομερή αντίμετρα (News247 2025). Τον Δεκέμβριο 2022 ο Σίσι (στο πλαίσιο στρατηγικής Καΐρου να εκτοπίσει την Τουρκία από τη Λιβύη) χάραξε μονομερώς τα δυτικά θαλάσσια όρια προς Λιβύη, «κόβοντας» λιβυκή ΑΟΖ υπέρ Αιγύπτου ως έμπρακτη αμφισβήτηση του τουρκο-λιβυκού πλαισίου, προκαλώντας κοινή απόρριψη των λιβυκών στρατοπέδων αλλά στήριξη της Ελλάδας. Η μερική οριοθέτηση ΑΟΖ Ελλάδας-Αιγύπτου (αφήνοντας ανοικτό το τμήμα ανατολικά/Καστελόριζο) ακύρωσε de facto το τουρκολιβυκό σύμφωνο στην περιοχή, με συμβιβασμούς, καθώς η Ελλάδα δέχθηκε μειωμένη επήρεια ακόμη και για μεγάλα νησιά όπως η Κρήτη (45% έναντι 55% για την Αίγυπτο), αλλά κατοχύρωσε νομικά τα δικαιώματα των ελληνικών νησιών, απέτρεψε την «επαφή» Τουρκίας-Λιβύης και έδωσε στην Αθήνα ισχυρό διπλωματικό αντίβαρο (παρά το τουρκικό δέλεαρ προς το Κάιρο για 25–30% μεγαλύτερη έκταση ΑΟΖ) (Ιωαννίδης 2020).

Η Άγκυρα επιδιώκει εντός 2026 συμφωνία με τη Δαμασκό (έχει ήδη πλαίσιο συνεργασίας) για υπεράκτιες έρευνες/ενδεχόμενη ΑΟΖ στις συριακές ακτές, ώστε αξιοποιώντας το νέο μεταβατικό καθεστώς και τα κενά από την υποχώρηση ιρανικής επιρροής να σπάσει τον αποκλεισμό που βλέπει από τις συμπράξεις Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ και τη συμφωνία Κύπρου-Λιβάνου, επεκτείνοντας την Γαλάζια Πατρίδα, παρότι υπάρχουν εμπόδια (Σαουδική επιρροή, Αλεξανδρέττα), ενώ ήδη το 2025 ενισχύει ενεργειακούς δεσμούς με Συρία (συμμετοχή τουρκικών εταιρειών σε συμφωνία \$7 δισ. για ηλεκτροπαραγωγή και τροφοδοσία Συρίας με αζέρικο αέριο) (Σκαφιδάς 2025). Στην ανατολική Συρία, οι SDF (που η Τουρκία θεωρεί παρακλάδι του PKK) είχαν ελέγξει περίπου το 1/3 της χώρας και έως και το 70% των πετρελαϊκών κοιτασμάτων στις επαρχίες Χασάκα-Ντέιρ εζ-Ζορ, παρέχοντας στους Κούρδους κρίσιμους πόρους και διαπραγματευτική ισχύ για το μέλλον τους (Stepansky 2025). Ωστόσο, οι πρόσφατες

εξελίξεις στη Συρία δείχνουν ότι διαμορφώνεται πλαίσιο συμφωνίας που προβλέπει de facto ενσωμάτωση των κουρδικών δυνάμεων στον συριακό τακτικό στρατό και μεταφορά του ελέγχου των πλέον πετρελαιοπαραγωγών επαρχιών (Ράκα–Ντέιρ εζ-Ζορ) στην κεντρική κυβέρνηση, περιορίζοντας την κουρδική αυτονομία κυρίως στη Χασάκα, όπου ο κυβερνήτης θα διορίζεται από τη Δαμασκό (Ψύλος 2026). Υπό αυτή την έννοια, οι εξελίξεις αυτές ευνοούν τις επιδιώξεις της Άγκυρας να περιορίσει τη δημοσιονομική και ενεργειακή βάση των SDF, να αποδυναμώσει τη de facto αυτονομία τους και να διασφαλίσει ότι τα πετρελαϊκά έσοδα δεν θα μπορούν να λειτουργούν ως πηγή χρηματοδότησης του PKK.

5. Συμπεράσματα – Προτάσεις

5.1 Ανασκόπηση

Η διατριβή υιοθετεί τον δομικό ρεαλισμό, με έμφαση στον επιθετικό ρεαλισμό, για να εξηγήσει πώς αναρχία και κατανομή ισχύος ωθούν την Τουρκία σε επιδίωξη περιφερειακής ισχύος. Ο αναθεωρητισμός λειτουργεί ως εργαλείο χαρτογράφησης της στάσης της έναντι του status quo, ενώ η θεωρία περιφερειακών/αναδυόμενων δυνάμεων και ο πειθαναγκασμός φωτίζουν πρακτικές προβολής επιρροής. Παράλληλα, η ενεργειακή ασφάλεια, συνδέεται με την τουρκική στρατηγική επειδή η εισαγωγική εξάρτηση ωθεί έλεγχο ροών, κόμβων και θαλάσσιων ζωνών.

Η ανάλυση κατέδειξε ότι η ενέργεια έχει μετατραπεί σε οργανικό τμήμα της τουρκικής υψηλής στρατηγικής. Η «Γαλάζια Πατρίδα», η αναζήτηση περιφερειακού ρόλου και η επιδίωξη ανάδειξης της χώρας σε ενεργειακό κόμβο συνδέουν την ενεργειακή πολιτική με διεκδικήσεις σε θαλάσσιες ζώνες και με προσπάθεια αύξησης της διαπραγματευτικής ισχύος έναντι γειτόνων και εταίρων. Στο ίδιο πλαίσιο, το Στρατηγικό Βάθος και ο νεο-οθωμανικός λόγος λειτουργούν ως αφηγηματικά εργαλεία νομιμοποίησης διεύρυνσης επιρροής, όπου η ενέργεια μετατρέπεται σε μοχλό περιφερειακής ηγεμονίας.

Γεωπολιτικά, οι ανταγωνισμοί στην Ανατολική Μεσόγειο και οι κρίσεις στη γειτονιά αυξάνουν το ρίσκο για υποδομές και διαμετακόμιση, αλλά δημιουργούν και παράθυρα ευκαιρίας για συμφωνίες και ρόλο διαμεσολάβησης. Οικονομικά, η εισαγωγική εξάρτηση σε φυσικό αέριο και αργό μεταφέρει τις διεθνείς διακυμάνσεις στο εσωτερικό (πληθωρισμός, κόστος παραγωγής, πίεση στα εισοδήματα). Κοινωνικά, η αποδοχή είναι υπό όρους, καθώς οι ΑΠΕ συγκεντρώνουν μεγαλύτερη νομιμοποίηση, ενώ οι αυξήσεις τιμών και η εξάρτηση μειώνουν την ανοχή σε ορυκτά καύσιμα/αέριο, καθιστώντας κρίσιμες τις πολιτικές στήριξης και δίκαιης μετάβασης. Τεχνολογικά, η επέκταση LNG/FSRU, δικτύων και η αποθήκευση αυξάνουν την ευελιξία αλλά απαιτούν διαρκείς επενδύσεις.

Η Διαθεσιμότητα εμφανίζεται συνολικά ισχυρή (επάρκεια ισχύος, άνοδος ΑΠΕ, σημαντική δυναμικότητα LNG), όμως περιορίζεται από τη δομική εξάρτηση εισαγωγών

και τη σχετικά μέτρια αποθήκευση αερίου. Η Προσβασιμότητα είναι υψηλή λόγω πολλαπλών εισόδων και διαδρομών, αλλά η λειτουργική ευελιξία επηρεάζεται από θεσμικές στρεβλώσεις της αγοράς και από κινδύνους ασφάλειας σε κρίσιμα σημεία διέλευσης. Η Ανεκτικότητα κόστους αναδείχθηκε το πιο ευάλωτο σκέλος, ιδίως για βιομηχανία και μεταφορές. Η Δεκτικότητα είναι μεικτή: ισχυρή στήριξη σε αιολικά/ηλιακά, τριβές στα υδροηλεκτρικά και επιφυλάξεις για πυρηνικά.

Το τρίγωνο Ελλάδα–Κύπρος–Ισραήλ προωθεί διασυνδέσεις, ΑΟΖ και εναλλακτικές οδεύσεις αερίου, πιέζοντας τον ρόλο κόμβου της Τουρκίας. Παράλληλα, Λιβύη–Αίγυπτος αμφισβητούν το μνημόνιο, ενώ στη Συρία η μεταφορά ελέγχου πετρελαίου αποδυναμώνει τους SDF, συγκροτώντας ένα πλέγμα περιορισμών και ευκαιριών. Συνολικά, η Τουρκία σταθμίζει κόστος, ρίσκο και προσδοκώμενα κέρδη, επιδιώκοντας να μετατρέψει την ενεργειακή της θέση σε γεωπολιτικό πλεονέκτημα. Συνεπώς, η ενέργεια λειτουργεί ως εργαλείο ισχύος, διότι στηρίζει την εθνική ασφάλεια και ενισχύει τη γεωπολιτική επιρροή της Τουρκίας.

5.2 Συμπεράσματα

Η ενεργειακή ασφάλεια επηρεάζει σε υψηλό βαθμό τη διαμόρφωση και εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο, καθώς η χώρα παραμένει δομικά εξαρτημένη από εισαγόμενους υδρογονάνθρακες και συνεπώς εκτεθειμένη σε διεθνείς τιμές, ισοτιμία και ενδεχόμενες διακοπές ροών. Η μείωση της τρωτότητας μεταφράζεται σε πολιτικές διαφοροποίησης προμηθευτών και διαδρομών, ανάπτυξης υποδομών (αγωγοί, LNG/FSRU, αποθήκευση) και αύξησης εγχώριων πηγών (ΑΠΕ, πυρηνικά, Μαύρη Θάλασσα, Gabar), ώστε να ενισχυθεί η στρατηγική αυτονομία και να στηριχθεί ο στόχος ανάδειξης της Τουρκίας σε ενεργειακό κόμβο. Προτεραιότητα είναι η μείωση μονομερών εξαρτήσεων και η αύξηση ευελιξίας στις εισαγωγές σε αιχμές και κρίσεις. Έτσι, οι ενεργειακές επιλογές εντάσσονται σε επιδίωξη στρατηγικής αυτονομίας, καθώς μειώνουν τον κίνδυνο εξωτερικού εκβιασμού, στηρίζουν την ανθεκτικότητα της οικονομίας, προσφέρουν περιθώριο ανάληψης ρίσκου στην περιφέρεια και αυξάνουν το διπλωματικό βάρος της χώρας συνολικά, ώστε να υποστηριχθεί η φιλοδοξία ανάδειξης σε κόμβο, με συγκεντρωτικό κρατικό έλεγχο των ροών μέσω της BOTAS.

Παράλληλα, η ενέργεια εργαλειοποιείται αναθεωρητικά μέσω της Γαλάζιας Πατρίδας, διότι επιδιώκεται να αποτραπεί ενεργειακός αποκλεισμός από Ελλάδα–Κύπρο–Ισραήλ. Με NAVTEX, έρευνες, γεωτρήσεις υπό ναυτική συνοδεία και τετελεσμένα όπως το μνημόνιο με Λιβύη, η ενεργειακή ατζέντα μετατρέπεται σε μοχλό πίεσης. Στόχος δεν είναι μόνο η αξιοποίηση πόρων, αλλά η επιβολή συμμετοχής στη διαμόρφωση της περιφερειακής ενεργειακής αρχιτεκτονικής και η αναδιανομή ρόλων κόμβου. Συνεπώς, η ενεργειακή ασφάλεια αποτελεί ταυτόχρονα κίνητρο (μείωση τρωτότητας) και μέσο (πειθαναγκασμός/τετελεσμένα) αναθεώρησης σε περιφερειακό επίπεδο.

Το ενεργειακό έλλειμμα λειτουργεί ως μόνιμος περιορισμός ισχύος, λόγω υψηλού κόστους εισαγωγών, τρωτότητας σε διακοπές και ανάγκη σταθερών ροών. Πάνω σε αυτό, ο νεο-οθωμανισμός προσθέτει αφηγηματική νομιμοποίηση για ενεργό ρόλο σε γειτονικές ζώνες επιρροής και για ενεργειακή διπλωματία που συνδέει οικονομία–ασφάλεια–προβολή ισχύος. Παράλληλα, πλαισιώνει την Τουρκία ως «κεντρικό κράτος» με ιστορική ευθύνη και δικαιώματα στην ευρύτερη περιφέρεια, νομιμοποιώντας ενεργό και συχνά αναθεωρητική παρουσία. Το Στρατηγικό Βάθος μεταφράζει αυτή την αυτοαντίληψη σε

υψηλή στρατηγική πολυδιάστατης εμπλοκής σε χερσαίες και θαλάσσιες λεκάνες, όπου οι ενεργειακοί διάδρομοι και οι θαλάσσιες οδοί αντιμετωπίζονται ως παράμετροι ισχύος. Έτσι η γεωγραφία μετατρέπεται σε στρατηγικό πλεονέκτημα, προκρίνοντας πολυδιάστατες σχέσεις και διασυνδεσιμότητα ώστε η χώρα να μην εγκλωβίζεται σε έναν πάροχο ή μπλοκ. Η «Γαλάζια Πατρίδα» εξειδικεύει το δόγμα στη θάλασσα, συνδέοντας κυριαρχία, ΑΟΖ/υφαλοκρηπίδα και πόρους με ναυτική προβολή ισχύος, ώστε να αποτραπεί ο ενεργειακός αποκλεισμός και να αναβαθμιστεί περιφερειακά. Έτσι, δομική εξάρτηση και ταυτότητα συμπλέκονται σε στρατηγική ενεργειακής αυτονομίας και περιφερειακής ισχύος.

Τα βασικά ενδιαφερόμενα μέρη χαράσσουν το πεδίο συνεργασίας ή αντιπαράθεσης με βάση το αν συγκλίνουν ή αλληλοαναιρούν τις ενεργειακές τους προτεραιότητες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Ηνωμένες Πολιτείες τείνουν να ενισχύουν την συνεργασία όταν συνδέουν την Τουρκία με διαφοροποίηση ή διαμετακόμιση, αλλά παράγουν τριβές όταν οι όροι ευθυγράμμισης περιορίζουν την αυτονομία της. Η Ρωσία δημιουργεί σχέση αμοιβαίας εξάρτησης (προμήθεια–υποδομές) που προσφέρει βραχυπρόθεσμα οφέλη αλλά αυξάνει στρατηγικά ρίσκα. Το πλέγμα Ελλάδα–Κύπρος–Ισραήλ λειτουργεί ως ανταγωνιστικός πόλος μέσω έργων και θεσμικής νομιμοποίησης, ενώ Αίγυπτος και Λιβύη καθορίζουν κρίσιμες «πύλες» νομιμότητας και πρόσβασης. Έτσι, οι συμμαχίες και οι κρίσεις μεταβάλλουν συνεχώς τα περιθώρια συνεργασίας και κλιμάκωσης.

Σύμφωνα με το Παράρτημα Δ, η ενεργειακή ασφάλεια της Τουρκίας εμφανίζει συνολικά καλή επίδοση, με ισχυρή διαθεσιμότητα λόγω υψηλής εγκατεστημένης ισχύος, ανόδου ΑΠΕ και ιδιαίτερα ανεπτυγμένης υποδομής LNG/FSRU, που ενισχύει την ανθεκτικότητα σε διακοπές. Η προσβασιμότητα είναι επίσης καλή, καθώς οι πολλαπλές πύλες εισόδου, οι αγωγοί και οι διασυνδέσεις επιτρέπουν ανακατεύθυνση ροών, αν και περιορίζεται από θεσμικές στρεβλώσεις και γεωπολιτικούς κινδύνους. Αντίθετα, η ανεκτικότητα κόστους είναι μέτρια προς κακή λόγω έκθεσης σε διεθνείς τιμές/ισοτιμία και υψηλών επιβαρύνσεων στα καύσιμα. Η δεκτικότητα παραμένει μέτρια, με ισχυρή στήριξη στις ΑΠΕ αλλά επιφυλάξεις για πυρηνικά και υδροηλεκτρικά.

Με βάση το Παράρτημα Ε, η εθνική στρατηγική αποτιμάται ως σχετικά αποτελεσματική αλλά δομικά εύθραυστη. Από τη μία πλευρά, εμφανίζει ισχυρή στρατηγική συνοχή, καθώς η ενέργεια εντάσσεται οργανικά σε ένα συνεκτικό πλαίσιο

ταυτότητας και υψηλής πολιτικής βούλησης, διευκολύνοντας τη μακροχρόνια επιδίωξη ρόλου κόμβου και την άσκηση ενεργειακής διπλωματίας σε χερσαίο και θαλάσσιο επίπεδο. Από την άλλη, η στρατηγική φέρει υψηλό φορτίο κόστους και ρίσκου, διότι η υπερεπέκταση στόχων, και η τάση στρατιωτικοποίησης των επιλογών εντείνουν αντισυσπειρώσεις και μειώνουν τη διεθνή νομιμοποίηση, άρα και τη δυνατότητα σταθερής συμμετοχής σε περιφερειακή ενεργειακή αρχιτεκτονική. Συνεπώς, οι ευκαιρίες ενίσχυσης αυτονομίας (διαφοροποίηση, υποδομές, εγχώρια παραγωγή) συνυπάρχουν με επίμονες απειλές (ενεργειακή/μακροοικονομική τρωτότητα, ρυθμιστικοί φραγμοί προς Ευρώπη), καθιστώντας τη στρατηγική λειτουργική μεν, αλλά ευάλωτη σε παρατεταμένες κρίσεις.

Τέλος, η ανάλυση περιορίζεται χρονικά στα διαθέσιμα δεδομένα επί το πλείστον της αγοράς του 2024, άρα δεν αποτυπώνει πλήρως νεότερες μεταβολές. Η πρόσβαση σε πρωτογενές υλικό (συμβάσεις προμήθειας, εσωτερικά στοιχεία BOTAŞ/EMRA, μη δημοσιοποιημένες εκτιμήσεις αποθεμάτων) ήταν περιορισμένη. Επιπλέον, η ταχεία μεταβολή του γεωπολιτικού περιβάλλοντος και των αγορών ενέργειας αποτελεί εξωγενή παράγοντα αβεβαιότητας, ο οποίος μπορεί να περιορίσει τη διαχρονική ισχύ των συμπερασμάτων. Συνολικά, η κεντρική αντίφαση της στρατηγικής είναι ότι η Τουρκία επιδιώκει να λειτουργήσει ως ενεργειακός κόμβος και πολλαπλασιαστής ισχύος, ενώ παραμένει δομικά εξαρτημένη από εισαγόμενους υδρογονάνθρακες. Η εξάρτηση αυξάνει το κόστος και την τρωτότητα, αλλά ταυτόχρονα ωθεί σε πολιτικές ελέγχου διαδρομών και σε αναθεωρητικές πρακτικές που διεκδικούν ρόλο στους κανόνες της περιφερειακής αρχιτεκτονικής.

Τα ευρήματα δείχνουν ότι η ενέργεια δεν αποτελεί τη βασική αιτία της τουρκικής στρατηγικής, αλλά ενισχύει τους υπάρχοντες γεωπολιτικούς στόχους και διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο αυτοί εφαρμόζονται. Ωστόσο, η επίδραση της ενέργειας περιορίζεται από μακροοικονομικούς περιορισμούς κόστους/χρηματοδότησης, θεσμικές στρεβλώσεις της αγοράς που μειώνουν αποδοτικότητα και επενδύσεις, και αντισυσπειρώσεις που αυξάνουν το γεωπολιτικό ρίσκο.

5.3 Προτάσεις

Για να ενισχυθεί η ενεργειακή ασφάλεια απαιτείται ταυτόχρονη στόχευση σε υποδομές, κανόνες αγοράς και κοινωνική βιωσιμότητα. Ως ιεράρχηση προτεραιοτήτων προτείνεται (Πίνακας 9): βραχυπρόθεσμα (0–12 μήνες) μέτρα άμεσης ανθεκτικότητας και κανόνων αγοράς, μεσοπρόθεσμα (1–3 έτη) επέκταση ευελιξίας, αποθήκευσης, αναβαθμίσεις δικτύων–διασυνδέσεων και μακροπρόθεσμα (3–10 έτη) παρεμβάσεις που μειώνουν τη δομική έκθεση κόστους-εξάρτησης και ενισχύουν θεσμική–κοινωνική νομιμοποίηση της στρατηγικής.

Στη διαθεσιμότητα, προτεραιότητα αποτελεί η επιτάχυνση των ΑΠΕ με υποχρεωτική σύζευξη νέων έργων με πόρους ευελιξίας (μπαταρίες, υδροηλεκτρική) και ενεργοποίηση απόκρισης ζήτησης, ώστε οι αιχμές να καλύπτονται κατά προτεραιότητα από εγχώριους πόρους και όχι από έκτακτες εισαγωγές φυσικού αερίου. Παράλληλα, απαιτούνται αναβάθμιση δικτύων/διανομής και ψηφιοποίηση (έξυπνοι μετρητές, διαχείριση συμφόρησης) για μείωση απωλειών, μηχανισμός εφεδρείας με σαφή κριτήρια αξιοπιστίας και ευελιξίας καυσίμου, καθώς και σχέδια έκτακτης ανάγκης/στρατηγικά αποθέματα. Για το LNG, προτείνεται χαρτοφυλάκιο συμβολαίων με ευέλικτες ποσότητες, ώστε να μειώνεται η έκθεση σε αιχμές τιμών, ενώ επενδύσεις στην εγχώρια αλυσίδα αξίας περιορίζουν ελλείψεις.

Στην προσβασιμότητα, κρίσιμες παρεμβάσεις είναι η ενίσχυση αποθήκευσης αερίου, οι διασυνδέσεις με διαλειτουργικότητα, διαφανείς κανόνες κατανομής, κυβερνοασφάλεια και φυσική προστασία κρίσιμων κόμβων με ασκήσεις ανθεκτικότητας. Σε επίπεδο αγοράς, απαιτούνται ρυθμιστικές μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν πρόσβαση τρίτων με διαφανή τιμολόγηση και ουδέτερη διαχείριση συμφόρησης. Στον ηλεκτρισμό, προτεραιότητα είναι η ενίσχυση διασυνοριακών γραμμών, η ζεύξη αγορών όπου είναι εφικτό, ο πλεονασμός κρίσιμων υποσταθμών και μηχανισμοί έκτακτης προμήθειας.

Η ανεκτικότητα κόστους απαιτεί μετάβαση από οριζόντιες επιδοτήσεις σε στοχευμένη προσωρινή στήριξη με υποχρεώσεις εξοικονόμησης, μαζικά προγράμματα αποδοτικότητας (μόνωση, αποδοτικός εξοπλισμός, ηλεκτροκίνηση), διαφοροποίηση εισαγωγών με ευέλικτο LNG, ρήτρες τιμολόγησης και περισσότερη αποθήκευση, καθώς

και μείωση απωλειών, ανταγωνιστικές δημοπρασίες ΑΠΕ και συμβάσεων αγοραπωλησίας ενέργειας.

Η δεκτικότητα χρειάζεται αυστηρότερη διαβούλευση και κοινωνικές αντισταθμίσεις σε έργα με υψηλό αποτύπωμα (υδροηλεκτρικά), και ενίσχυση εμπιστοσύνης με ισχυρό πλαίσιο ασφάλειας και διαφάνειας για την πυρηνική επιλογή, ώστε οι τεχνολογικές επιλογές να παραμένουν πολιτικά και κοινωνικά εφαρμόσιμες.

Για να ενισχυθεί η βιωσιμότητα της εθνικής στρατηγικής, η Τουρκία οφείλει να μετατοπιστεί από τη μονοδιάστατη εργαλειοποίηση της ενέργειας προς μια πιο ισορροπημένη στρατηγική ανθεκτικότητας και αξιοπιστίας. Από την ανάλυση προκύπτει ότι η κεφαλαιοποίηση του ρόλου κόμβου δεν εξαρτάται μόνο από υποδομές, αλλά και από θεσμική αξιοπιστία: προβλέψιμους κανόνες αγοράς, ρυθμιστική ποιότητα και προστασία επενδύσεων, ώστε να προσελκύονται κεφάλαια με χαμηλότερο κόστος ρίσκου. Η διαφοροποίηση σχέσεων είναι ανθεκτικότερη όταν αποφεύγει μονομέρειες και στηρίζεται σε επιλεκτικές συνεργασίες αμοιβαίου οφέλους. Μερική ευθυγράμμιση με ευρωπαϊκά πρότυπα διαφάνειας μπορεί να περιορίσει ρυθμιστικά εμπόδια προς την Ευρώπη και να μειώσει το στρατηγικό κόστος υπερεπέκτασης. Συνεπώς, η ενέργεια αποδίδει περισσότερο ως εργαλείο διαπραγμάτευσης-συνεργασίας και λιγότερο ως μοχλός πειθαναγκασμού, καθώς η δεύτερη επιλογή τείνει να εντείνει αντισυσπειρώσεις και να υπονομεύει τη βιωσιμότητα της περιφερειακής ισχύος.

Πίνακας 9.

Προτεινόμενη ιεράρχηση προτεραιοτήτων

Πρόταση	Ικανότητα υλοποίησης	Ρίσκο
Βραχυπρόθεσμες (0–12 μήνες)		
Στοχευμένη, προσωρινή στήριξη κόστους με όρους εξοικονόμησης (<i>Affordability</i>)	Υψηλή	Μεσαίο
Μείωση τεχνικών και μη τεχνικών απωλειών δικτύων (<i>Affordability</i>)	Υψηλή	Μεσαίο
Stress tests, σχέδια έκτακτης ανάγκης και κυβερνοασφάλεια κρίσιμων κόμβων (<i>Accessibility</i>)	Υψηλή	Μεσαίο
Διαφάνεια πρόσβασης τρίτων και ουδέτερη διαχείριση συμφόρησης (<i>Accessibility</i>)	Μεσαία	Μεγάλο
Επιτάχυνση ΑΠΕ με υποχρεωτική σύζευξη με πόρους ευελιξίας (<i>Availability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Μηχανισμός επάρκειας/εφεδρείας με σαφή κριτήρια αξιοπιστίας και ευελιξίας καυσίμου (<i>Availability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Πλαίσιο διαβούλευσης και κοινωνικών αντισταθμίσεων για έργα υψηλού αποτυπώματος (<i>Acceptability</i>)	Υψηλή	Μεσαίο
Πρότυπα διαφάνειας και ασφάλειας για την πυρηνική επιλογή (<i>Acceptability</i>)	Μεσαία	Μεγάλο
Σχέδια έκτακτης ανάγκης και πλαίσιο στρατηγικών αποθεμάτων (<i>Availability</i>)	Υψηλή	Μεσαίο
Ανταγωνιστικές δημοπρασίες ΑΠΕ και συμβάσεων αγοραπωλησίας (<i>Affordability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Ενεργοποίηση/θεσμοθέτηση απόκρισης ζήτησης για κάλυψη αιχμών (<i>Availability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Μεσοπρόθεσμες (1–3 έτη)		
Κλιμάκωση αποθήκευσης και απόκρισης ζήτησης (<i>Availability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Αναβάθμιση δικτύων και ψηφιοποίηση (έξυπνοι μετρητές/αυτοματισμοί) (<i>Availability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Αύξηση αποθήκευσης φυσικού αερίου και κανόνες χρήσης σε κρίσεις (<i>Availability</i>)	Μεσαία	Υψηλό
Διαλειτουργικότητα διασυνδέσεων και cross-border μηχανισμοί έκτακτης προμήθειας (<i>Accessibility</i>)	Μεσαία	Μεγάλο
Μαζικά προγράμματα ενεργειακής αποδοτικότητας (μόνωση, εξοπλισμός, ηλεκτροκίνηση) (<i>Affordability</i>)	Υψηλή	Μικρό
Διαφοροποίηση εισαγωγών με έμφαση σε ευέλικτο LNG (<i>Accessibility</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Αρχιτεκτονική δίκαιης μετάβασης (αντιστάθμιση/δεξιότητες/προστασία ευάλωτων) (<i>Acceptability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Ζεύξη αγορών ηλεκτρισμού και μηχανισμοί έκτακτης προμήθειας (<i>Accessibility</i>)	Μεσαία	Μεγάλο
Κεφαλαιοποίηση ρόλου κόμβου μέσω προβλέψιμων κανόνων αγοράς (<i>Εθνική στρατηγική</i>)	Μεσαία	Μεγάλο
Μακροπρόθεσμες (3-10 έτη)		
Θεσμική αξιοπιστία (ρύθμιση/δικαιοσύνη/προστασία επενδυτών) ως προϋπόθεση βιώσιμου ρόλου κόμβου (<i>Εθνική στρατηγική</i>)	Μικρή	Υψηλό
Ενεργειακή διπλωματία αξιοπιστίας και μείωσης αντισυσπειρώσεων (<i>Εθνική στρατηγική</i>)	Μεσαία	Μεγάλο
Μετατόπιση από πειθαναγκασμό σε στρατηγική ανθεκτικότητας/αξιοπιστίας (<i>Εθνική στρατηγική</i>)	Μικρή	Μεγάλο
Μείωση δομικής εξάρτησης μέσω εγχώριων αλυσίδων αξίας (ΑΠΕ/αποθήκευση) (<i>Availability</i>)	Μικρή	Υψηλό
Διαρθρωτική μείωση ενεργειακής έντασης οικονομίας/βιομηχανίας/μεταφορών (<i>Affordability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Μόνιμοι μηχανισμοί «κοινωνικής άδειας» για μεγάλα έργα (<i>Acceptability</i>)	Μεσαία	Μεσαίο
Ευθυγράμμιση με ευρωπαϊκά πρότυπα διαφάνειας για μείωση ρυθμιστικών εμποδίων (<i>Εθνική στρατηγική</i>)	Μικρή	Υψηλό

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α: Η Πολιτική Κατάσταση στην Τουρκία

Αποτελέσματα βουλευτικών και προεδρικών εκλογών 2023

Βουλευτικές Εκλογές			
Πολιτικό κόμμα	Ψήφοι	Ποσοστό	Έδρες
Εθνικό Κόμμα (Millet)	52,315	0.10	—
Κόμμα Δικαιωμάτων και Ελευθεριών (HAK-PAR)	42,509	0.08	—
Κομμουνιστικό Κόμμα Τουρκίας (TKP)	63,809	0.12	—
Κομμουνιστικό Κίνημα Τουρκίας (TKH)	17,476	0.03	—
Αριστερό Κόμμα (Sol Parti)	77,992	0.14	—
Κόμμα Νέων (Genç Parti)	112,972	0.21	—
Κόμμα Πατρίδας (Memleket)	502,669	0.92	—
Κόμμα Μεγάλης Ένωσης (BBP)	530,770	0.97	—
Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AK Parti)	19,392,462	35.62	268
Νέο Κόμμα Ευημερίας (Yeniden Refah)	1,527,048	2.80	5
Κόμμα Εθνικιστικού Κινήματος (MHP)	5,484,820	10.07	50
Πράσινο Αριστερό Κόμμα (Yeşil Sol Parti)	4,803,922	8.82	61
Εργατικό Κόμμα Τουρκίας (TİP)	956,057	1.76	4
Κόμμα Δικαιοσύνης και Ενότητας (AB)	41,196	0.08	—
Κόμμα Μητέρας Πατρίδας (ANAP)	66,102	0.12	—
Κόμμα Καινοτομίας (YP)	11,171	0.02	—
Κόμμα Λαϊκής Απελευθέρωσης (HKP)	31,831	0.06	—
Κόμμα Εθνικής Οδού (Milli Yol)	17,758	0.03	—
Πατριωτικό Κόμμα (Vatan Partisi)	52,720	0.10	—
Κόμμα Ένωσης Ισχύος (GBP)	26,359	0.05	—
Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (CHP)	13,802,183	25.35	169
Καλό Κόμμα (İyi Parti)	5,275,981	9.69	43
Κόμμα Δικαιοσύνης (AP)	109,236	0.20	—
Κόμμα Νίκης (Zafer Partisi)	1,216,399	2.23	—
Ανεξάρτητοι Υποψήφιοι (Σύνολο)	226,831	0.42	—
Προεδρικές Εκλογές 2ος Γύρος			
Υποψήφιος (με τη σειρά εμφάνισης στο ψηφοδέλτιο)	Ψήφοι	Ποσοστό	
Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν (AK Parti και MHP)	27,834,589	52.18%	
Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου (CHP και İyi Parti)	25,504,724	47.82%	

Πηγή: ODIHR 2023, 36–37.

Τουρκικοί εκλογικοί νόμοι και τύπος κυβέρνησης

Εκλογές (έτος)	Εκλογικός νόμος	Τύπος κυβέρνησης
1950	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, πλειοψηφικό (σχετική πλειοψηφία)	Μονοκομματική
1954	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, πλειοψηφικό (σχετική πλειοψηφία)	Μονοκομματική
1957	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, πλειοψηφικό (σχετική πλειοψηφία)	Μονοκομματική
1961	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, αναλογική εκπροσώπηση (PR) (μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου, d'Hondt με ποσόστωση σε επίπεδο περιφέρειας)	Κυβέρνηση συνασπισμού
1965	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, αναλογική εκπροσώπηση (PR) (μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου, d'Hondt με εθνικό υπόλοιπο)	Μονοκομματική
1969	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, αναλογική εκπροσώπηση (PR) (μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου, κλασική d'Hondt)	Μονοκομματική
1973	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, αναλογική εκπροσώπηση (PR) (μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου, κλασική d'Hondt)	Κυβέρνηση συνασπισμού
1977	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, αναλογική εκπροσώπηση (PR) (μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου, κλασική d'Hondt)	Συνασπισμού και μειοψηφίας
1983	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, σχετική πλειοψηφία (PR με εθνική ποσόστωση, μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου d'Hondt)	Μονοκομματική
1987	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, σχετική πλειοψηφία (PR με εθνική και περιφερειακή ποσόστωση, μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου d'Hondt)	Μονοκομματική
1991	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, σχετική πλειοψηφία (PR με εθνική και περιφερειακή ποσόστωση, d'Hondt με προτιμηση ψήφο)	Κυβέρνηση συνασπισμού
1995	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, σχετική πλειοψηφία (PR με εθνική ποσόστωση, μέθοδος μεγαλύτερου μέσου όρου d'Hondt)	Συνασπισμού και μειοψηφίας
1999	Ίδιος με το 1995	Κυβέρνηση συνασπισμού
2002	Ίδιος με το 1995	Μονοκομματική
2007	Ίδιος με το 1995	Μονοκομματική
2011	Ίδιος με το 1995	Μονοκομματική
2015 (Ιούν./Νοέμβ.)	Και οι δύο ίδιοι με το 1995	Μονοκομματική
2018	Πολυμελείς εκλογικές περιφέρειες, σχετική πλειοψηφία με κομματικές συμμαχίες (PR με εθνική ποσόστωση, d'Hondt εφαρμόζεται σε κόμματα και συμμαχίες)	Προεδρικό σύστημα

Πηγή: Kalaycıoğlu 2019, 91.

Πολιτικά κόμματα με δυνατότητες συνασπισμού

Περίοδος	Αριστερά	Κέντρο	Δεξιά
1908–1918	ITF	—	OAF, HIF
1923–1945	CHF/CHP έναντι TCF (1924–1926) και SF (1930)	—	—
1945–1960	CHP	HP	DP, MP
1961–1982	TiP	CHP, CGP	AP, DemP, YTP, CKMP, MHP, MSP
1983–	HADEP, HEP, HDP	SHP (και αργότερα CHP), DSP, GP	ANAP, DYP, RP, FP, AKP, SP, MHP, İyi, BBP

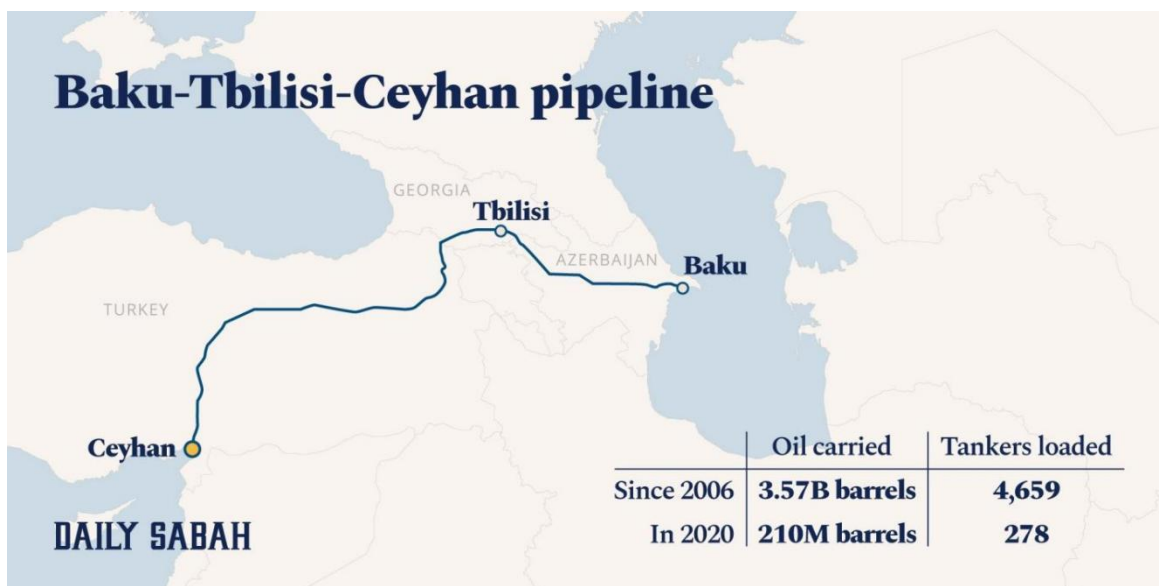
Πηγή: Kalaycıoğlu 2019, 91.

Το πολιτικό φάσμα στην Τουρκία

Θέση στο φάσμα	Αυτοπροσδιορισμός	Κύρια πολιτικά κόμματα/κινήματα	Έτη ενεργού δράσης
Άκρα δεξιά	Εθνικιστικό – κρατιστικό	► Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) – Κόμμα Εθνικιστικού Κινήματος (Γκρίζοι Λύκοι) ► Büyük Birlik Partisi (BBP) – Κόμμα Μεγάλης Ένωσης	•MHP: 1969– •BBP: 1993–
Ισλαμιστική δεξιά	Εθνικιστικό – συντηρητικό	► Κίνημα Milli Görüş (Εθνικό Όραμα) και τα κόμματά του ► Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) – Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης	•Milli Görüş: 1969– •AKP: 2001–
Φιλελεύθερη δεξιά	Οικονομικά φιλελεύθερο, εθνικιστικό, συντηρητικό	► Demokrat Parti (DP) – Δημοκρατικό Κόμμα ► Anavatan Partisi (ANAP) – Κόμμα Μητέρας Πατρίδας	•DP: 1946–1960 •ANAP: 1983–2009
Κοσμική δεξιά	Κεντροαριστερό, κεμαλικό, εθνικιστικό	► Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) – Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα ► Demokratik Sol Parti (DSP) – Δημοκρατικό Αριστερό Κόμμα	•CHP: 1923– •DSP: 1985–
Κουρδικό κίνημα	Αριστερό – κουρδικός εθνικισμός	► Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK) – Εργατικό Κόμμα Κουρδιστάν κόμματα της «παράδοσης» PKK ► Halkların Demokratik Partisi (HDP) – Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών	•PKK: 1978– •HDP: 2012–

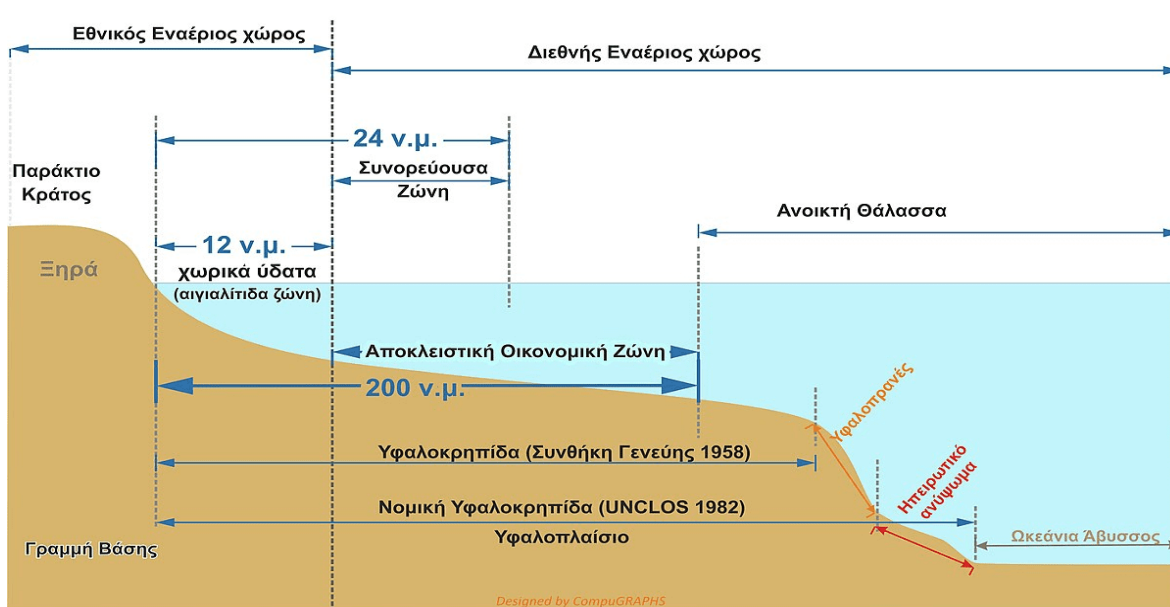
Πηγή: Akgönül and Oran 2019, 14.

Παράρτημα Β: Επεξηγηματικοί Χάρτες

Ο Αγωγός BTC³

Πηγή: <https://www.dailysabah.com/business/energy/caspian-oil-flow-through-baku-tbilisi-ceyhan-pipeline-reaches-35b-barrels-at-end-of-2020> <https://georgiatoday.ge/oil-shipments-decline-through-btc-pipeline-in-first-half-of-2025/>

Ζώνες θαλάσσιας δικαιοδοσίας σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας

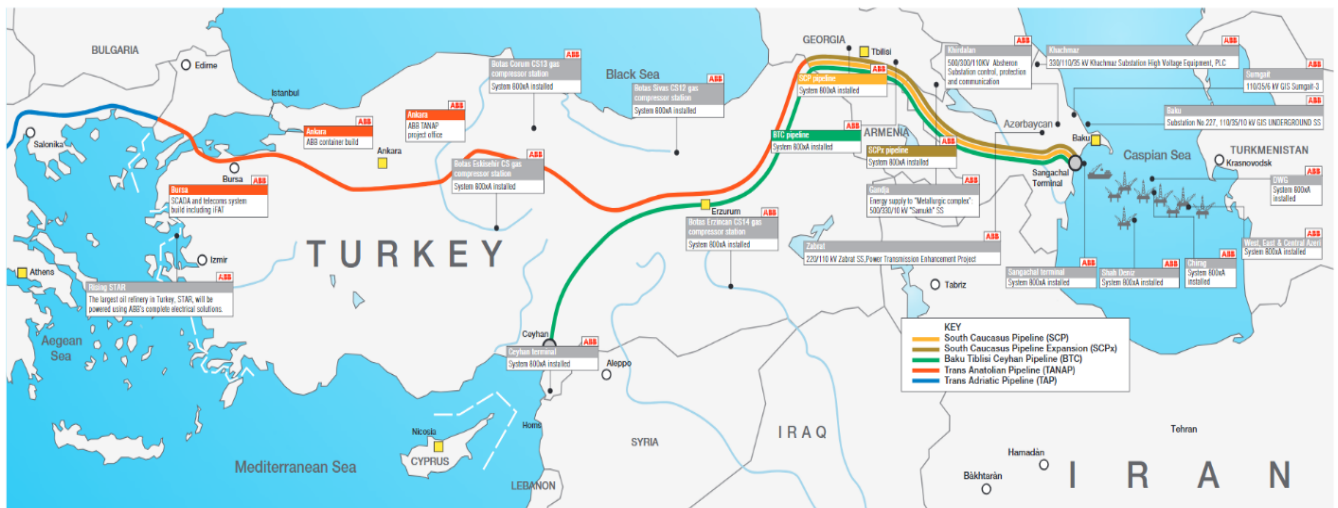
Πηγή: <https://www.oryktosploutos.net/2024/01/θαλάσσιο-χωροταξικό-σχεδιασμό-θχσ/>

³ Όγκος πετρελαίου μέσω BTC το 2025 : 13,9 εκατ. Τόνοι, μείωση 0,6 σε σχέση με πέρυσι

Χάρτης αγωγών φυσικού αερίου και αργού πετρελαίου της Τουρκίας

Πηγή: <https://www.turkiyetoday.com/business/russian-gas-deliveries-via-turkstream-set-new-record-118255?s=1>

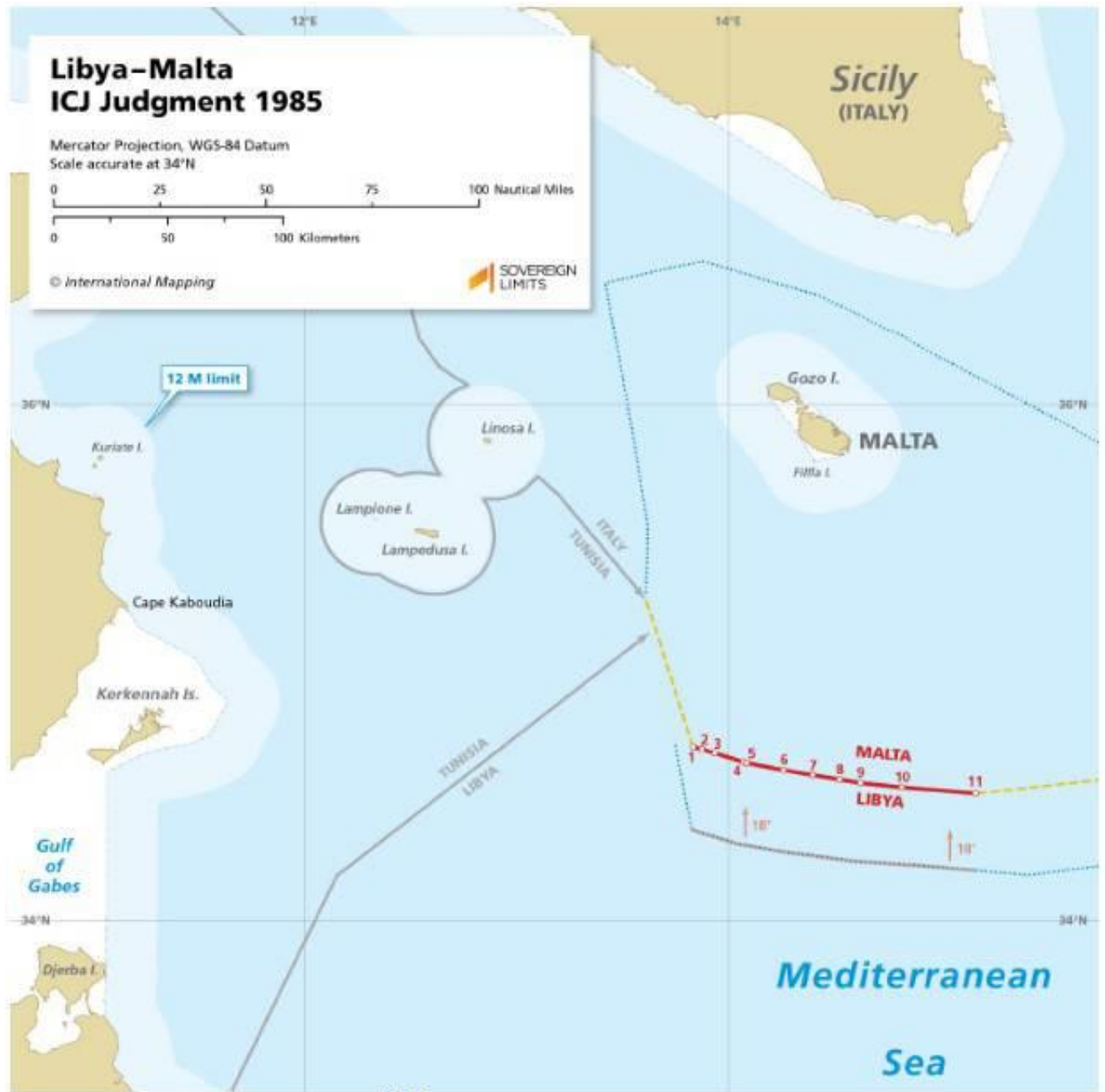
O Southern Gas Corridor

Πηγή: <https://www.eurasian-research.org/publication/new-resource-base-for-the-southern-gas-corridor/>

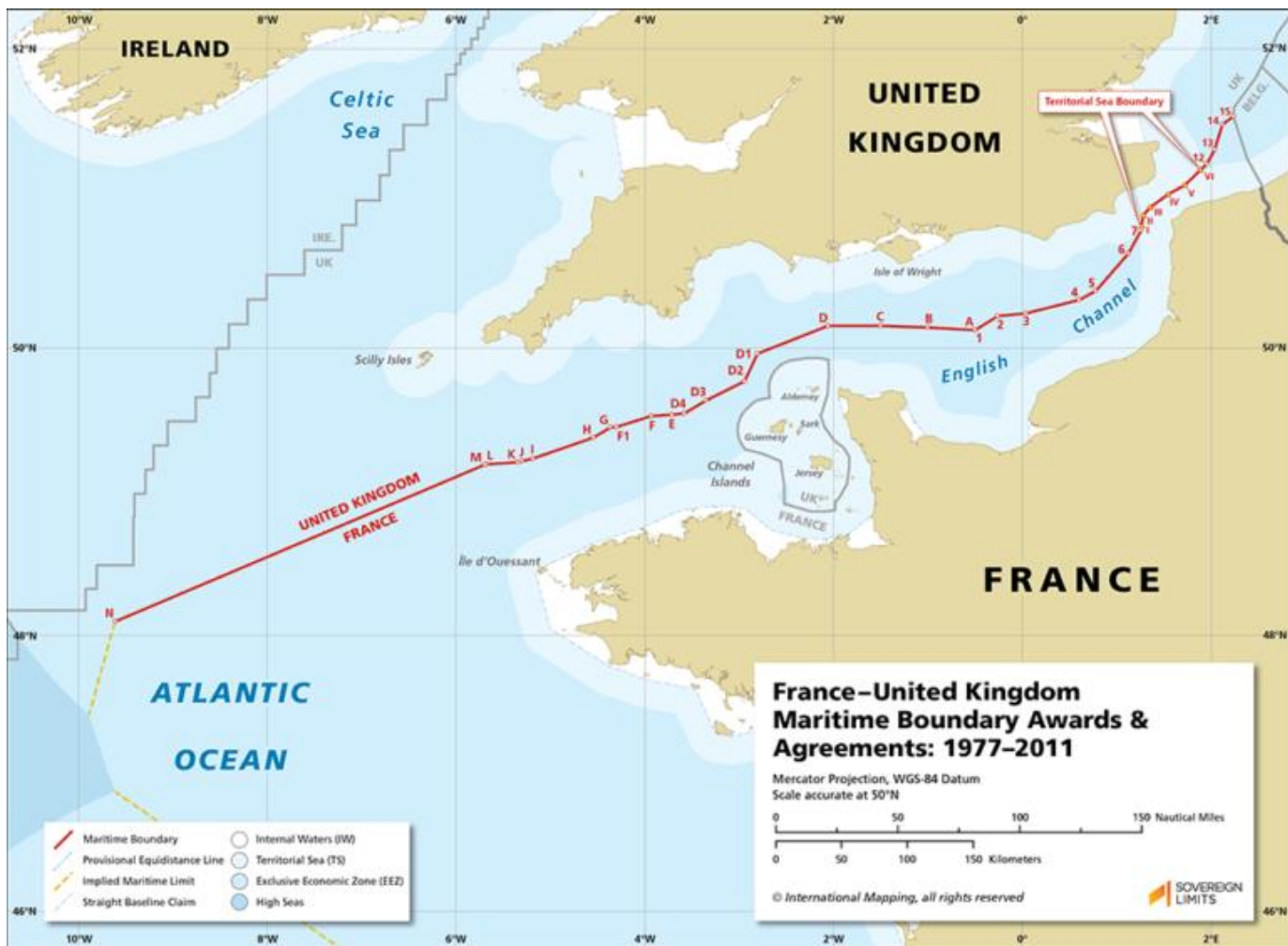
Τουρκικές Πετρελαϊκές Υποδομές

Πηγή: IEA 2021, 124.

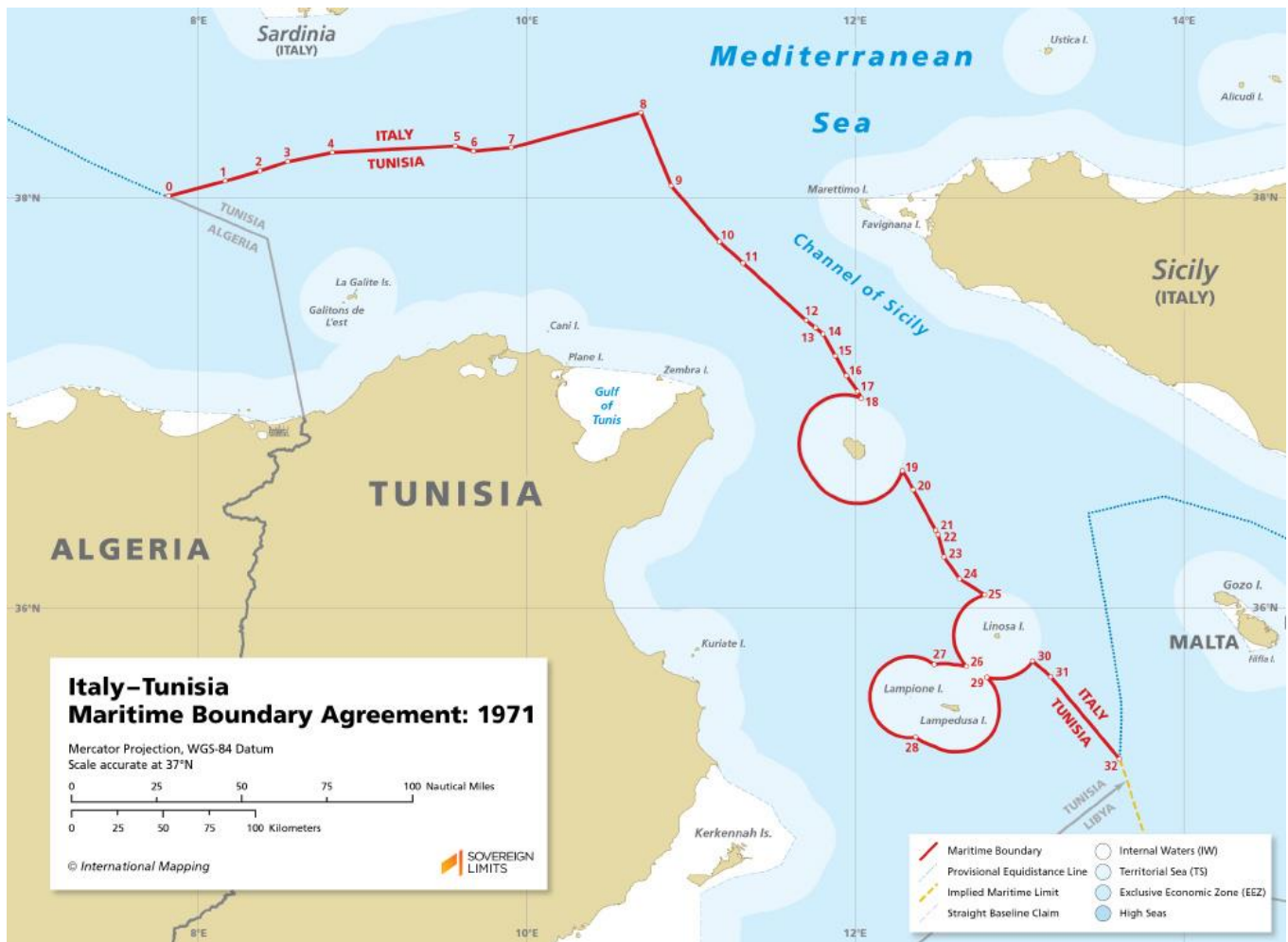
Αντινομία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας Μάλτας-Λιβύης

Πηγή: <https://slpress.gr/ethnika/to-fantasma-tis-chagis-planatai-pano-apo-tin-ellada/>

Αντινομία οριοθέτησης Γαλλίας/Ηνωμένου Βασιλείου

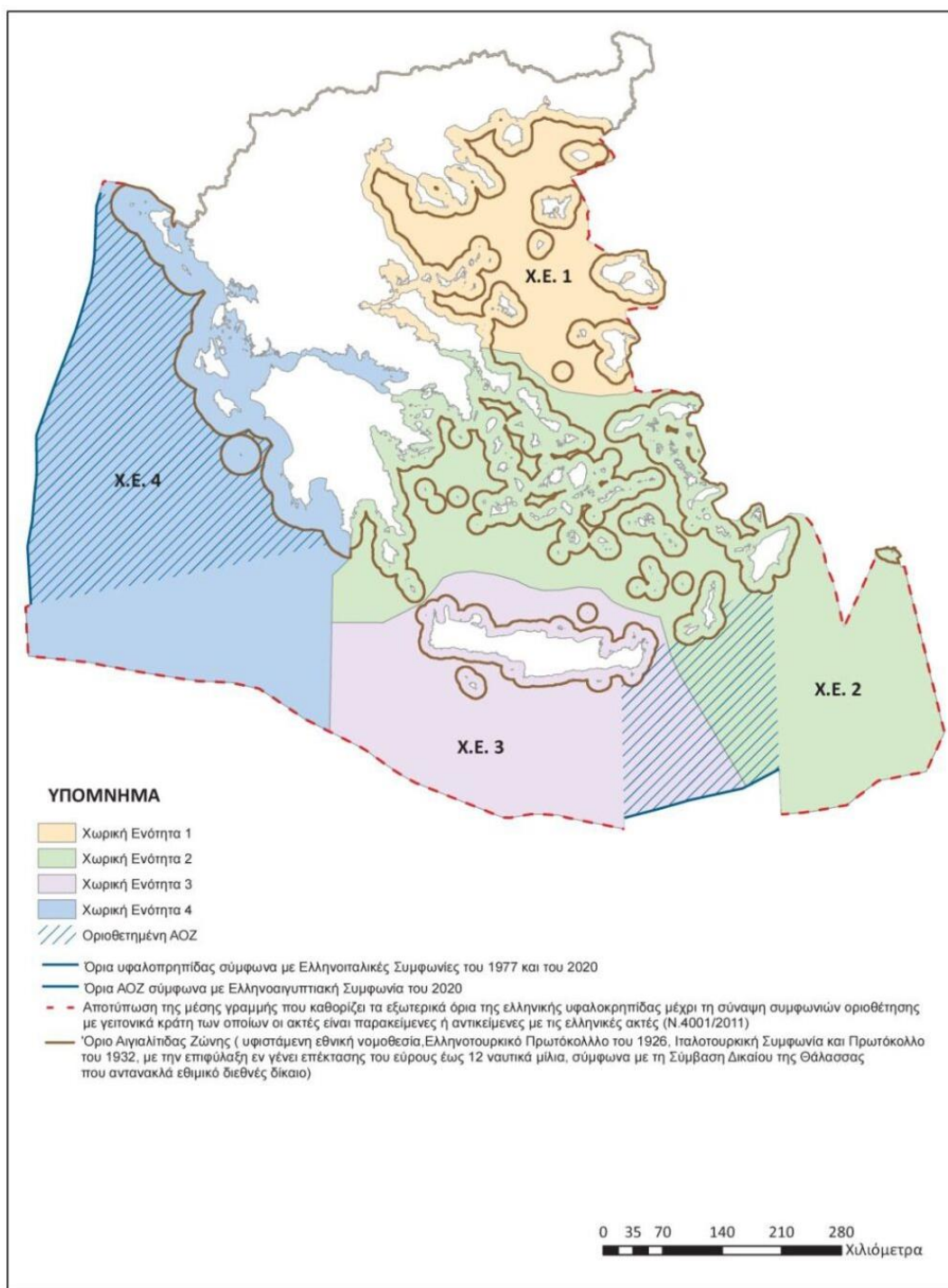
Πηγή: <https://sovereignlimits.com/boundaries/france-united-kingdom-maritime>

Αντινομία οριοθέτησης Ιταλίας/Τυνησίας

Πηγή: <https://sovereignlimits.com/boundaries/italy-tunisia-maritime>

ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Ο ελληνικός θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός

Πηγή: <https://daily.nb.org/nomothesia-nomologia/anakoinothike-o-thalassios-chorotaxikos-schediasmos-tis-elladas-ti-simatodotei-gia-oriothetisi-aoz-kai-yfalokripidas/>

Οριοθέτηση ΑΟΖ Κύπρου-Λιβάνου

Πηγή: Ναυτεμπορική

Παράρτημα Γ: Ενεργειακές Συμφωνίες

Συμφωνίες εισαγωγής φυσικού αερίου μέσω αγωγών–BOTAS

Προμηθευτής / Αντισυμβαλλόμενος	Διαδρομή / μορφή	Συμβατική ποσότητα (Bcma)	Σε ισχύ από	Λήξη	Σημειώσεις
Gazprom (Ρωσία) – BOTAS	Blue Stream (αγωγός)	16.0	Φεβ. 2003	31/12/2025	1 από τα 2 μεγάλα συμβόλαια BOTAS–Gazprom που λήγουν το 2025
Gazprom (Ρωσία) – BOTAS	TurkStream (αγωγός)	5.75	01/01/2022	31/12/2025	Μαζί με Blue Stream = 21.75 Bcma (δύο μεγάλα συμβόλαια που λήγουν το 2025)
NIGC (Ιράν) – BOTAS	Αγωγός Ιράν–Τουρκίας	9.6	(σε ισχύ πριν το 2026)	31/07/2026	Συμβόλαιο προμήθειας μέσω αγωγού από Ιράν
Shah Deniz Consortium (Αζερμπαϊτζάν) – BOTAS	Αγωγός (προμήθεια από Shah Deniz)	6.0	(σε ισχύ)	2033	1 από τα 2 βασικά συμβόλαια αζερικού αερίου
Αζερμπαϊτζάν – BOTAS	Αγωγός (δεύτερο συμβόλαιο)	3.5	(σε ισχύ)	2030	Αρχικά έληγε τέλος 2024, παρατάθηκε έως 2030
Τουρκμενιστάν–Ιράν–Τουρκία (swap) – BOTAS	Συμφωνία Ανταλλαγής (Τουρκμενιστάν → Β. Ιράν, Ιράν → Τουρκία)	1.3 (2025) έως 2.0 (μετά)	2025	Δεν δημοσιεύεται	Αναφέρεται ως συμφωνία ανταλλαγής χωρίς δημοσιευμένη λήξη

Πηγή: Sharples and Bowden 2025.

Συμφωνίες εισαγωγής LNG –BOTAS

Πωλητής	Προέλευση	Ποσότητα (Bcma)	Έναρξη	Λήξη	Διάρκεια	Σημειώσεις
Sonatrach (Αλγερία)	Αλγερία	4.35	(σε ισχύ πριν το 2025)	31/12/2027	παράταση	Πήρε παράταση τον Νοέμβριο 2023
Oman LNG	Ομάν	1.36	01/01/2025	31/12/2034	10 έτη	DES συμβόλαιο (1.0 mtpa)
ExxonMobil	ΗΠΑ	3.4	01/01/2025	31/12/2034	10 έτη	2.5 mtpa
Shell	Portfolio (FOB)	4.08	01/01/2027	31/12/2036	10 έτη	3.0 mtpa
TotalEnergies	(LNG sales)	1.5	01/01/2027	31/12/2036	10 έτη	1.1 mtpa
Mercuria	ΗΠΑ	4.0	01/01/2026	31/12/2045	20 έτη	-
BP	Portfolio	1.6	01/01/2026	31/12/2028	3 έτη	Από τις συμφωνίες Σεπ. 2025
Eni	Portfolio	0.5	01/01/2026	31/12/2028	3 έτη	Από τις συμφωνίες Σεπ. 2025
Shell	Portfolio	0.8	01/01/2026	31/12/2028	3 έτη	Από τις συμφωνίες Σεπ. 2025
Equinor	Portfolio	0.5	01/01/2026	31/12/2028	3 έτη	Υπό επιβεβαίωση η έναρξη
SEFE	Portfolio	0.6	01/01/2026	31/12/2028	3 έτη	Υπό επιβεβαίωση η έναρξη
Hartree	Portfolio	0.3	Υπό επιβεβαίωση	Υπό επιβεβαίωση	2 έτη	Υπό επιβεβαίωση η έναρξη
JERA	Portfolio	0.6	Υπό επιβεβαίωση	Υπό επιβεβαίωση	1 έτος	Υπό επιβεβαίωση η έναρξη
Cheniere	ΗΠΑ	1.2	Υπό επιβεβαίωση	Υπό επιβεβαίωση	1 έτος	Υπό επιβεβαίωση η έναρξη
Woodside (HOA)	ΗΠΑ	5.8	01/01/2030	31/12/2038	9 έτη (Heads of Agreement)	Δεν είναι Σύμβαση Αγοραπωλησίας(προκαταρκτικό)

Πηγή: Sharples and Bowden 2025.

Παράρτημα Δ: Αξιολόγηση Ενεργειακής Ασφάλειας

Προσβασιμότητα (Accessibility)			
Κατηγορία	Κατάσταση (τι επικρατεί)	Αξιολόγηση	Τελική αξιολόγηση
Φυσικό αέριο	Η προσβασιμότητα ενισχύεται από πολλαπλές πύλες εισόδου αγωγών και από συνδυασμό αγωγών και LNG/FSRU, που αυξάνει τη δυνατότητα αναδιάταξης ροών. Το εθνικό δίκτυο μεταφοράς (16.810 χλμ., 9 σταθμοί συμπίεσης, 6 σημεία εισόδου, 2 σημεία διασύνδεσης) δείχνει υποδομοκεντρική ισχύ, αλλά σε αιχμές εμφανίζονται στενώσεις και ανάγκη αναβαθμίσεων και αμφίδρομων ροών. Παράλληλα, η δεσπόζουσα θέση της BOTAS και η ατελής εφαρμογή πρόσβασης τρίτων περιορίζουν την πρακτική ευελιξία σε συνθήκες κρίσης.	Υπάρχει ισχυρή υλική βάση πρόσβασης (υποδομές και πολλαπλές οδοί), όμως η προσβασιμότητα δεν είναι πλήρως αγοράια και ουδέτερη: επηρεάζεται από θεσμικούς περιορισμούς, συμβατικές δεσμεύσεις και λειτουργικά όρια του δικτύου σε αιχμές. Συνεπώς, η χώρα μπορεί να διοχετεύει και να ανακατανέμει ροές, αλλά όχι πάντα με μέγιστη ελευθερία και ταχύτητα.	Καλή
Πετρέλαιο	Το Ceyhan λειτουργεί ως κομβικό σημείο προσβασιμότητας λόγω θαλάσσιας πρόσβασης στις διεθνείς αγορές και κατάληξης σημαντικών αγωγών. Ωστόσο, η ναυσιπλοΐα και οι ροές επηρεάζονται από κρίσιμα σημεία διέλευσης (Στενά) και πιθανούς περιορισμούς/συμφόρηση, γεγονός που διατηρεί επιχειρησιακούς κινδύνους πρόσβασης.	Η προσβασιμότητα πετρελαίου είναι γενικά υψηλή λόγω κόμβου και διεθνούς θαλάσσιας διασύνδεσης, αλλά η συγκέντρωση ροών σε συγκεκριμένα σημεία και η εξάρτηση από θαλάσσιες διόδους αυξάνουν την τρωτότητα σε καθυστερήσεις και διαταραχές μεταφοράς.	Καλή (με λειτουργικούς κινδύνους)
Ηλεκτρισμός	Η προσβασιμότητα αφορά τόσο την πρόσβαση παραγωγών στο σύστημα μεταφοράς (μέσω ΤΕΙΑΣ) όσο και τη διασυνδυαστική πρόσβαση ισχύος για εξισορρόπηση μέσω του ευρωπαϊκού συστήματος. Μέσω διασυνδέσεων με Βουλγαρία και Ελλάδα υπάρχει δυνατότητα εισαγωγών περίπου 600 MW και εξαγωγών 500 MW.	Η χώρα δεν είναι ενεργειακά απομονωμένη και μπορεί να αξιοποιεί διασυνδέσεις για εξισορρόπηση και ασφάλεια, όμως τα διαθέσιμα περιθώρια ισχύος είναι περιορισμένα σε απόλυτους όρους, άρα λειτουργούν συμπληρωματικά και όχι ως πλήρης κάλυψη σε συστημική κρίση.	Καλή
Μεσαίος Διάδρομος	Ο Μεσαίος Διάδρομος προσφέρει εναλλακτική πρόσβαση και διασυνδεσιμότητα από Κίνα προς Ευρώπη μέσω Κεντρικής Ασίας, Καυκάσου και Τουρκίας, διαφοροποιώντας από τη ρωσική διαδρομή. Παρ' όλα αυτά, έχει τεχνικές δυσκολίες, περιορισμένη χωρητικότητα, ατελείς διαδικασίες και ανάγκη επενδύσεων/ηφιοποίησης, ενώ η ασφάλειά του εξαρτάται από σταθερότητα στον Νότιο Καύκασο.	Ως στρατηγική υποδομή συνδεσιμότητας ενισχύει τον ρόλο της Τουρκίας ως διαμετακομιστικού κόμβου και διευρύνει τις επιλογές πρόσβασης, αλλά προς το παρόν δεν συνιστά πλήρως ώριμη και υψηλής χωρητικότητας λύση που να υποκαθιστά σταθερά άλλες κύριες διαδρομές, ειδικά υπό γεωπολιτική πίεση.	Μέτρια
Ασφάλεια (ζώνες διέλευσης και κρίσιμα σημεία)	Η προσβασιμότητα επηρεάζεται από περιφερειακούς κινδύνους: τα Στενά ως κρίσιμο σημείο, καθώς και η τρωτότητα διασυνδυαστικών υποδομών που διέρχονται από ευαίσθητες περιοχές ή εκτίθενται σε στρατιωτικούς/ασύμμετρους κινδύνους.	Ακόμη και με επαρκείς υποδομές, η προσβασιμότητα μπορεί να μειωθεί από κινδύνους ασφάλειας διαμετακόμισης, συγκρούσεις ή στοχευμένες διαταραχές. Αυτό δεν ακυρώνει τη συνολική πρόσβαση, αλλά αποτελεί μόνιμη πηγή κινδύνου που απαιτεί εναλλακτικές διαδρομές, προστασία υποδομών και σχέδια έκτακτης ανάγκης.	Μέτρια
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	Εκτεταμένες υποδομές, πολλαπλές πύλες εισόδου, ευελιξία μέσω LNG/FSRU και διασυνδέσεις στον ηλεκτρισμό που διευκολύνουν το εμπόριο και την εξισορρόπηση. Παράλληλα, υφίστανται θεσμικά σημεία συμφόρησης στην αγορά φυσικού αερίου και γεωπολιτικοί κίνδυνοι σε κρίσιμα σημεία διέλευσης.	Η Τουρκία παρουσιάζει υψηλή προσβασιμότητα σε επίπεδο υποδομών, όμως η λειτουργική αξιοποίηση αυτής της πρόσβασης (ιδίως στο φυσικό αέριο) περιορίζεται από τη συγκέντρωση ελέγχου, τους κανόνες πρόσβασης και εξωγενείς κινδύνους διαμετακόμισης.	Καλή (με σαφείς περιορισμούς)

Διαθεσιμότητα (Availability)			
Μορφή ενέργειας	Κατάσταση (τι επικρατεί)	Αξιολόγηση	Τελική αξιολόγηση
Ηλεκτρική ενέργεια (σύστημα/ισχύς)	Υψηλή εγκατεστημένη ισχύς 121,78 GW (τέλος 2025). ΑΠΕ ενισχυμένες (62 TWh, σε σχέση με άνθρακα 47 TWh). Σε Μάιο-Ιούνιο-Σεπτέμβριο 2025 η ζήτηση υπερέβη την παραγωγή με κάλυψη από εισαγωγές.	Ισχυρή επάρκεια σε απόθεμα, αλλά εμφανίζονται εποχικά/μηνιαία κενά ισοζυγίου (ένδειξη ότι η επάρκεια δεν μεταφράζεται πάντα σε αυτάρκεια παραγωγής κάθε μήνα). Η ευστάθεια εξαρτάται από εφεδρείες και ευελιξία.	Καλή
Μίγμα θερμικών μονάδων (εφεδρεία/ευελιξία)	Παρά την άνοδο ΑΠΕ (45%), το σύστημα χρειάζεται θερμικές μονάδες για εφεδρεία και ευελιξία.	Οι θερμικές μονάδες ενισχύουν την επάρκεια ισχύος και την ευελιξία σε αιχμές/διαλείπουσες ΑΠΕ, όμως διατηρούν δομική εξάρτηση από εισαγόμενα καύσιμα, μεταφέροντας την τρωτότητα της ηλεκτροπαραγωγής στην ασφάλεια εφοδιασμού φυσικού αερίου/άνθρακα.	Καλή (ως προς επάρκεια)
Άνθρακας/λιγνίτης (ηλεκτροπαραγωγή)	Το εισαγόμενο κάρβουνο αντιστοιχεί στο 62% της παραγωγής από άνθρακα (2024), ο λιγνίτης 34%.	Υπάρχει διαθεσιμότητα καυσίμου μέσω αγορών, αλλά η υψηλή εξάρτηση από εισαγόμενο άνθρακα σημαίνει τρωτότητα σε διεθνείς τιμές/διαθεσιμότητα/μεταφορές.	Μέτρια
Ηλεκτρικές διασυνδέσεις	11 διασυνδέσεις με 7 χώρες, σύνδεση με ευρωπαϊκό σύστημα μέσω Ελλάδας και Βουλγαρίας, με δυνατότητα εισαγωγών/εξαγωγών.	Οι διασυνδέσεις αυξάνουν ανθεκτικότητα και μειώνουν τον κίνδυνο. Ωστόσο, η πραγματική αξία εξαρτάται από διαθεσιμότητα ισχύος στους γείτονες και τα όρια μεταφοράς σε κρίσεις.	Καλή
Φυσικό αέριο (συνολικά)	Η εγχώρια παραγωγή παραμένει χαμηλή, αλλά αυξήθηκε λόγω Sakarya Εξάρτηση εισαγωγών 95% (2024). Προμηθευτές: Ρωσία 41,32%, Αζερμπαϊτζάν 21,98%, LNG συμπληρωματικά (Ιράν, Αλγερία, ΗΠΑ κ.ά.).	Από πλευράς availability, η Τουρκία έχει πολλαπλές ροές/προμηθευτές, αλλά η δομικά πολύ υψηλή εισαγωγική εξάρτηση κρατά υψηλό στρατηγικό ρίσκο (ιδίως σε γεωπολιτικές/συμβατικές διακοπές).	Μέτρια
LNG / FSRU	5 τερματικοί LNG/FSRU (Marmara Ereğlisi, Egegaz/Aliağa, Etki, Döşyol, Saros). Δυνατότητα επαναεριοποίησης 51,3 bcm (2η στην Ευρώπη μετά την Ισπανία). Μερίδιο LNG στις εισαγωγές 24,16%.	Πολύ ισχυρή υποδομή που λειτουργεί ως αντιστάθμισμα σε διακοπές αγωγών και επιτρέπει αγοραστική ευελιξία. Παραμένει έκθεση σε διεθνή αγορά LNG (ανταγωνισμός/τιμές), αλλά ως ικανότητα εξασφάλισης φορτίων είναι κορυφαία για την περιοχή.	Άριστη
Αγωγοί φυσικού αερίου (διαδρομές)	Βασικές υποδομές: TurkStream 31,5 bcm/έτος, Blue Stream 15,98, TANAP 16, Ιράν-Τουρκία 11,2.	Η ύπαρξη πολλαπλών αγωγών δίνει ποικιλία διαδρομών, όμως η εξάρτηση από συγκεκριμένους προμηθευτές (π.χ. Ρωσία, Ιράν) κρατά υψηλή την τρωτότητα σε κρίσεις.	Καλή
Αποθήκευση φυσικού αερίου	Υπόγεια αποθήκευση 5,8 bcm (Silivri 4,6 + Tuz Gölü 1,2). Τερματικοί LNG 1,05 bcm. Αποθέματα ~4,9 bcm (~9% κατανάλωσης).	Παρέχει μαζιλάρι για βραχυπρόθεσμα σοκ, αλλά ως ποσοστό της κατανάλωσης παραμένει μέτριο για μεγάλο, παρατεταμένο σοκ ή ακραίο χειμώνα. Πολύ χρήσιμο συμπλήρωμα, όχι πλήρης ασφάλεια.	Μέτρια
Πετρέλαιο (αργό & προϊόντα)	Εισάγει 85% του αργού (2024). Το 34,2% της συνολικής προσφοράς πετρελαϊκών προϊόντων από εισαγωγές (65,8% εγχώρια παραγωγή διυλιστηρίων). Κρίσιμες υποδομές: BTC, Kirkuk-Ceyhan, κ.ά.	Η ύπαρξη διυλιστηριακής βάσης μειώνει μέρος της τρωτότητας, αλλά η υψηλή εξάρτηση από εισαγόμενο αργό κρατά τη διαθεσιμότητα δεμένη με θαλάσσιες ροές/αγορές/γεωπολιτικούς κινδύνους.	Μέτρια
Στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου	Περίπου 13.471 κton (Σεπ. 2025), υποχρέωση 90 ημερών, εκτίμηση κάλυψης έως περίπου 94 ημέρες.	Σημαντική ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε βραχυρόνιες διαταραχές. Δεν λύνει παρατεταμένη κρίση, αλλά ανεβάζει ξεκάθαρα το επίπεδο διαθεσιμότητας.	Καλή
ΑΠΕ (ως εγχώρια διαθεσιμότητα πόρων)	Ισχυρή άνοδος, αυξημένο μερίδιο στην ηλεκτροπαραγωγή.	Οι ΑΠΕ βελτιώνουν την διαθεσιμότητα γιατί βασίζονται σε εγχώριους πόρους και μειώνουν εισαγωγές καυσίμων, αλλά η διαλείπουσα φύση απαιτεί εφεδρείες/δίκτυα/αποθήκευση για να αποδώσει πλήρως ως ασφάλεια εφοδιασμού.	Καλή
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	Ισχυρή επάρκεια ηλεκτρικής ισχύος, μεγάλη άνοδος ΑΠΕ, ισχυρό LNG. Ταυτόχρονα: υψηλή εξάρτηση εισαγωγών σε αέριο/αργό, εισαγόμενο κάρβουνο και περιορισμένη (σχετικά) αποθήκευση αερίου.	Ως κράτος-κόμβος με ανεπτυγμένες υποδομές, η Τουρκία διαθέτει αυξημένη ικανότητα εξασφάλισης και ανακατεύθυνσης ενεργειακών ροών μέσω πολλαπλών διαδρομών και πηγών. Ωστόσο, η διαρθρωτικά υψηλή εξάρτηση από εισαγωγές (ιδίως σε φυσικό αέριο και αργό πετρέλαιο) περιορίζει τον βαθμό ενεργειακής αυτοδυναμίας και καθιστά τη διαθεσιμότητα ισχυρή μεν ως προς την επάρκεια/ανθεκτικότητα, αλλά όχι πλήρως αυτάρκη, καθώς παραμένει ευάλωτη σε εξωγενείς διαταραχές αγοράς και γεωπολιτικούς κινδύνους.	Καλή

Ανεκτικότητα Κόστους (Affordability)			
Κατηγορία	Κατάσταση (τι επικρατεί)	Αξιολόγηση	Τελική αξιολόγηση
Ηλεκτρισμός	Σημαντικό μέρος καταναλωτών βρίσκεται σε ρυθμιζόμενες τιμές, άρα το κόστος επηρεάζεται άμεσα από ρυθμιστικές επιλογές και τη διάρθρωση του λογαριασμού. Το 2024 οι οικιακοί χαμηλής κλίμακας έχουν χαμηλότερο μοναδιαίο κόστος προ φόρων και ΦΠΑ 10%. Η σχετικά χαμηλή ενεργειακή χρέωση, με αναφορά σε πωλήσεις από ΕΥΑΣ σε χαμηλές τιμές, λειτουργεί ως μηχανισμός απορρόφησης κόστους. Στη βιομηχανία η ενεργειακή χρέωση έχει μεγαλύτερο βάρος (75,37%).	Η ανεκτικότητα κόστους είναι καλύτερη στα νοικοκυριά λόγω ρυθμιζόμενων τιμών και μηχανισμών στήριξης, όμως αυτό συνεπάγεται από δημοσιονομική επιβάρυνση και μεταφορά κόστους αλλού. Η βιομηχανία παραμένει πιο εκτεθειμένη σε χονδρεμπορικές τιμές και στο κόστος καυσίμων, άρα η ανταγωνιστικότητα είναι πιο ευαίσθητη σε διεθνείς διακυμάνσεις.	Μέτρια
Φυσικό αέριο	Σαφής διαφοροποίηση μεταξύ οικιακής και βιομηχανικής τιμολόγησης. Στη βιομηχανία μεγαλύτερο βάρος στην ίδια την τιμή αερίου (77,56% έναντι 57,83%), ενώ στα νοικοκυριά μεγαλύτερη βαρύτητα στο τέλος χρήσης συστήματος (24,30% έναντι 5,01%).	Η κοινωνική ανεκτικότητα συγκρατείται τεχνητά μέσω χαμηλότερων οικιακών τιμών, αλλά η μεταβλητότητα εντός του έτους επιβαρύνει το διαθέσιμο εισόδημα, ειδικά λόγω εποχικότητας θέρμανσης. Για τη βιομηχανία, οι τιμές είναι περίπου διπλάσιες και πιο άκαμπτες, αυξάνοντας το ενεργειακό κόστος παραγωγής και τις πληθωριστικές πιέσεις μέσω κόστους.	Κακή
Πετρελαιοειδή και καύσιμα μεταφορών	Το φορολογικό σκέλος συμπιέζει την ανεκτικότητα. Αμόλυβδη 95: μέση τελική 42,176 TL/λίτρο, φόροι 41,23%. Ντίζελ: 42,209 TL/λίτρο, φόροι 39,68%. Autogas (LPG): 23,226 TL/λίτρο, φόροι 35,84%. Με καθαρό κατώτατο μισθό 17.002,12 TL (2024), γέμισμα 50 λίτρων βενζίνης ή ντίζελ αντιστοιχεί περίπου σε 12,4% του μισθού και LPG περίπου σε 6,8%.	Η ανεκτικότητα κόστους είναι χαμηλή επειδή οι τελικές τιμές ενσωματώνουν υψηλή φορολογία και μεταφέρουν άμεσα τις διεθνείς διακυμάνσεις στο κόστος μετακίνησης και διανομής. Αυτό επηρεάζει τόσο τα νοικοκυριά όσο και τη βιομηχανία.	Κακή
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	Υπάρχουν μηχανισμοί συγκράτησης κόστους σε νοικοκυριά (ηλεκτρισμός και εν μέρει φυσικό αέριο), αλλά η οικονομία είναι έντονα εκτεθειμένη σε εισαγόμενα καύσιμα, διεθνείς τιμές και φορολογική επιβάρυνση στα καύσιμα.	Η ανεκτικότητα κόστους είναι άνιση: σχετικά καλύτερη για οικιακούς καταναλωτές εκεί όπου υπάρχουν ρυθμίσεις/στήριξη, αλλά πιο προβληματική για βιομηχανία και μεταφορές, με κίνδυνο υπονόμησης ανταγωνιστικότητας και πίεση σε πραγματικά εισοδήματα.	Μέτρια προς Κακή

Δεκτικότητα (Acceptability)			
Κατηγορία	Κατάσταση (τι επικρατεί)	Αξιολόγηση	Τελική αξιολόγηση
Ηλεκτρισμός	Σε επίπεδο νοικοκυριών, οι πολίτες θεωρούν τον ηλεκτρισμό ακριβό και συνδέουν το ενεργειακό πρόβλημα με την εξάρτηση από εισαγωγές. Παράλληλα, υπάρχει σαφής προτίμηση προς καθαρότερες επιλογές, ιδίως όταν δεν επιβαρύνουν υπερβολικά τον λογαριασμό.	Η κοινωνική αποδοχή του ηλεκτρισμού ως υπηρεσίας είναι δεδομένη, όμως η δεκτικότητα του τρόπου παραγωγής και της τιμολόγησης είναι υπό όρους: αυξήσεις κόστους και αντιλήψεις εξάρτησης μειώνουν τη νομιμοποίηση των επιλογών πολιτικής, ειδικά όταν εντείνονται πληθωριστικές πιέσεις.	Μέτρια
Φυσικό αέριο	Οι πολίτες το θεωρούν ακριβό και αναγνωρίζουν την εξάρτηση από εισαγωγές ως βασικό πρόβλημα. Ωστόσο, ως καύσιμο θέρμανσης και εξισορρόπησης του συστήματος παραμένει πρακτικά αναγκαίο και ευρέως χρησιμοποιούμενο.	Η δεκτικότητα είναι λειτουργική αλλά όχι ισχυρή κοινωνικά: το αέριο γίνεται αποδεκτό κυρίως ως αναγκαία λύση, ενώ η υψηλή εισαγωγική εξάρτηση και το κόστος μειώνουν τη δημόσια αποδοχή. Σε περιόδους αύξησης τιμών, η κοινωνική ανοχή συρρικνώνεται.	Μέτρια
Αιολικά και Ηλιακά (ΑΠΕ)	Καταγράφεται ισχυρή στήριξη και προτίμηση σε αιολικά και ηλιακά, με προθυμία υιοθέτησης και ακόμη και ανοχή σε μικρή αύξηση λογαριασμού, καθώς θεωρούνται λύση χαμηλότερου κόστους και μειωμένης εξάρτησης.	Υψηλή κοινωνική και περιβαλλοντική νομιμοποίηση, με δυναμικό περαιτέρω υιοθέτησης. Η δεκτικότητα ενισχύεται επειδή συνδέονται με μείωση εισαγωγών και (δυνητικά) σταθεροποίησης κόστους, άρα λειτουργούν και ως πολιτικά βιώσιμη επιλογή.	Άριστη
Υδροηλεκτρικά	Η δεκτικότητα είναι πιο αμφιλεγόμενη: συγκρούσεις χρήσεων νερού, οικολογικές επιπτώσεις, κατακλύσεις εκτάσεων, μετεγκαταστάσεις και τοπικές αντιδράσεις, ιδίως σε μεγάλα έργα.	Παρότι εμφανίζονται ως «καθαρή» τεχνολογία, η κοινωνική νομιμοποίηση μειώνεται από τις έντονες τοπικές επιπτώσεις και το κοινωνικό κόστος. Ως αποτέλεσμα, η δεκτικότητα είναι σαφώς πιο περιορισμένη σε σχέση με αιολικά/ηλιακά και απαιτεί αυστηρότερη διαβούλευση και μέτρα αντιστάθμισης.	Μέτρια
Πυρηνική ενέργεια	Η στήριξη αυξάνεται όταν συνδέεται με μείωση εισαγωγών και τιμών, αλλά συνυπάρχει με υψηλή επίγνωση κινδύνων και αποδοχή με επιφυλάξεις.	Η δεκτικότητα είναι υπό όρους και εύθραυστη: μπορεί να ενισχυθεί από αφήγημα ενεργειακής αυτόρκειας/χαμηλότερου κόστους, αλλά παραμένει εύαλητη σε ζητήματα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και κοινωνικής ανησυχίας.	Μέτρια
Μετάβαση	Η απανθρακοποίηση είναι κοινωνικά δύσκολη σε περιοχές όπου η εξόρυξη και η θερμική παραγωγή αποτελούν κρίσιμη πηγή απασχόλησης, άρα αλλαγές μπορεί να γίνουν αντιδημοφιλείς.	Η κοινωνική αποδοχή της μετάβασης εξαρτάται από αντισταθμιστικές πολιτικές, επανακατάρτιση και εναλλακτικές θέσεις εργασίας. Χωρίς αυτά, η δεκτικότητα μειώνεται και ενισχύονται αντιδράσεις, άρα η ενεργειακή πολιτική αποκτά πολιτικό κόστος.	Μέτρια
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	Η εικόνα είναι μεικτή και κατά κανόνα υπό όρους: ισχυρή υποστήριξη σε αιολικά/ηλιακά, επιφυλάξεις για πυρηνικά, εντονότερες τριβές στα υδροηλεκτρικά, ενώ το κόστος και η εισαγωγική εξάρτηση μειώνουν τη νομιμοποίηση ορυκτών καυσίμων και αερίου.	Η δεκτικότητα ευνοεί την επέκταση ΑΠΕ, αλλά λειτουργεί ως περιορισμός για τεχνολογίες με υψηλό αντιλαμβανόμενο ρίσκο ή κοινωνικό-περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Η πολιτική βιωσιμότητας της μετάβασης εξαρτάται από μείωση ενεργειακού κόστους, ενίσχυση εμπιστοσύνης και πολιτικές δίκαιης μετάβασης στις περιοχές εξόρυξης.	Καλή (με σαφείς επιφυλάξεις)

Παράρτημα Ε: SWOT Ανάλυση

<u>Δυνατά Σημεία</u>	
Ενεργειακή πολιτική της Τουρκίας	Εθνική στρατηγική της Τουρκίας
Εκτεταμένο και διαφοροποιημένο ενεργειακό μίγμα εισαγωγών, με πολλαπλές πηγές φυσικού αερίου (αγωγοί και LNG), που περιορίζει την απόλυτη εξάρτηση από έναν μόνο προμηθευτή και αυξάνει τη διαπραγματευτική ευελιξία της Άγκυρας σε περιόδους διεθνών κρίσεων.	Συνοχή στρατηγικής ταυτότητας και υψηλή πολιτική βούληση, όπου η ενέργεια εντάσσεται οργανικά σε ένα ενιαίο αφήγημα ισχύος (Στρατηγικό Βάθος – Γαλάζια Πατρίδα), διευκολύνοντας τη μακροπρόθεσμη υλοποίηση αναθεωρητικών στόχων.
Ανάπτυξη κρίσιμων ενεργειακών υποδομών (τερματικοί LNG, αποθήκες, αγωγοί, ηλεκτρικές διασυνδέσεις), που ενισχύουν τη λειτουργική ανθεκτικότητα του συστήματος και επιτρέπουν ταχεία προσαρμογή στις διεθνείς αγορές ενέργειας.	Σύνδεση ενεργειακής πολιτικής με στρατιωτικά και διπλωματικά εργαλεία, επιτρέποντας την εργαλειοποίηση της ενέργειας ως μέσου πειθαναγκασμού και αποτροπής στην Ανατολική Μεσόγειο.
Αυξανόμενη εγχώρια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, με σημαντική διείσδυση ανανεώσιμων πηγών, που βελτιώνει τη διαθεσιμότητα και μειώνει μερικώς την έκθεση σε εξωτερικούς ενεργειακούς κραδασμούς.	Ικανότητα αυτόνομης δράσης, καθώς η ενεργειακή πολιτική υποστηρίζει τη φιλοδοξία ανεξάρτητης εξωτερικής πολιτικής, περιορίζοντας την ανάγκη πλήρους ευθυγράμμισης με δυτικούς ή περιφερειακούς εταίρους.
Η χρόνια ενεργειακή εξάρτηση της Τουρκίας, αντί να λειτουργεί αποκλειστικά ως στρατηγική αδυναμία, έχει συμβάλει στη σταδιακή ανάπτυξη θεσμικής και τεχνοκρατικής ικανότητας διαχείρισης ενεργειακής αβεβαιότητας. Η εμπειρία επαναλαμβανόμενων κρίσεων εφοδιασμού και διακυμάνσεων τιμών ενίσχυσε μηχανισμούς προσαρμογής, μειώνοντας τη λειτουργική τρωτότητα του συστήματος και διευρύνοντας τα περιθώρια αυτόνομης εξωτερικής δράσης.	Δυνατότητα μετατροπής ενεργειακών διεκδικήσεων σε ζήτημα εθνικής κυριαρχίας, ενισχύοντας την εσωτερική νομιμοποίηση της στρατηγικής και περιορίζοντας το πολιτικό κόστος εξωτερικών ρίσκων.
Γεωγραφική θέση ενεργειακού κόμβου, που επιτρέπει στην Τουρκία να προβάλλεται ως αναντικατάστατος διάδρομος μεταφοράς ενέργειας μεταξύ Ανατολής-Δύσης, ενισχύοντας τη στρατηγική της αξία.	Ευελιξία συμμαχιών και τακτικών συνεργασιών, καθώς η ενεργειακή διάσταση επιτρέπει στην Τουρκία να κινείται επιλεκτικά μεταξύ ανταγωνισμού και συνεργασίας με διαφορετικούς δρώντες, χωρίς μόνιμες δεσμεύσεις.

Αδυναμίες	
Ενεργειακή πολιτική της Τουρκίας	Εθνική στρατηγική της Τουρκίας
Εξάρτηση από εισαγωγές υδρογονανθράκων, η οποία δημιουργεί μόνιμη ευαλωτότητα σε διαταραχές εφοδιασμού, γεωπολιτικούς εκβιασμούς και απότομες μεταβολές τιμών, περιορίζοντας την πραγματική ενεργειακή αυτονομία (άρα και τη στρατηγική ελευθερία κινήσεων).	Υπερεπέκταση στόχων και μέσων: η ταυτόχρονη επιδίωξη περιφερειακής ισχύος, στρατηγικής αυτονομίας και αναθεώρησης του status quo αυξάνει το κόστος (διπλωματικό, οικονομικό, στρατιωτικό) και επιβαρύνει τη βιωσιμότητα της στρατηγικής σε βάθος χρόνου.
Ισχυρή έκθεση σε νομισματικό/πληθωριστικό κίνδυνο: η ενεργειακή τιμολόγηση σε διεθνή νομίσματα μεταφέρεται στο εσωτερικό κόστος (νοικοκυριά-βιομηχανία-κρατικός προϋπολογισμός), αυξάνοντας την πολιτική και κοινωνική τρωτότητα της ενεργειακής πολιτικής.	Εξάρτηση της εξωτερικής πολιτικής από υψηλή ένταση/κλιμάκωση (στρατιωτικοποίηση επιλογών): η χρήση της ενέργειας ως εργαλείου ισχύος συνδέεται συχνά με πρακτικές πειθαναγκασμού, οι οποίες ενισχύουν τον κίνδυνο ατυχήματος, κλιμάκωσης και αντισυσπειρώσεων από ανταγωνιστές και εταίρους.
Περιορισμένη εγχώρια παραγωγή πρωτογενούς ενέργειας σε σχέση με τις ανάγκες μιας μεγάλης οικονομίας: ακόμη και όταν υπάρχουν βελτιώσεις σε ηλεκτρισμό/ανανεώσιμες, το κρίσιμο κενό παραμένει κυρίως σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο.	Χαμηλή θεσμική αξιοπιστία και προβλεψιμότητα σε κρίσιμα πεδία (κανόνες αγοράς, ρυθμιστικό πλαίσιο, σχέσεις κράτους-επενδυτών), στοιχείο που δυσχεραίνει τη μακροπρόθεσμη προσέλκυση κεφαλαίων και αποδυναμώνει τη διεθνή νομιμοποίηση στρατηγικών θέσεων.
Εσωτερικές ανισορροπίες στην αγορά ενέργειας (τιμολόγηση, επιδοτήσεις, μετακύλιση κόστους): σε περιόδους κρίσης, η ανάγκη «πολιτικά ανεκτών τιμών» μπορεί να δημιουργεί δημοσιονομική πίεση και να στρεβλώνει σήματα αγοράς/επενδύσεων.	Η αναθεωρητική/συγκρουσιακή πρακτική στην Ανατολική Μεσόγειο τείνει να ενισχύει αντισυσπειρώσεις (σχήματα συνεργασίας που λειτουργούν αποκλειστικά ή ανταγωνιστικά προς την Τουρκία). Έτσι, περιορίζονται οι δρόμοι συνεργασίας και μειώνονται οι πιθανότητες ένταξης σε κοινά ενεργειακά έργα ή θεσμικές πρωτοβουλίες.
Κοινωνικο-περιβαλλοντικοί περιορισμοί: αντιδράσεις σε ενεργειακά έργα, συγκρούσεις χρήσεων γης/νερού και ζητήματα αποδοχής υποδομών μπορούν να καθυστερούν ή να αυξάνουν το κόστος της μετάβασης και της ασφάλειας εφοδιασμού.	Υψηλή εξάρτηση της στρατηγικής από εσωτερική πολιτική συσπείρωση: Η «ενεργειακή-εθνική» ατζέντα μπορεί να λειτουργεί ως εργαλείο εσωτερικής νομιμοποίησης και συσπείρωσης. Αυτό όμως αυξάνει την πιθανότητα εργαλειοποίησης κρίσεων και δυσκολεύει την πολιτικά ανεκτή αποκλιμάκωση, άρα περιορίζει τον χώρο για συμβιβασμούς ή σταθερές ρυθμίσεις.

Ευκαιρίες	
Ενεργειακή πολιτική της Τουρκίας	Εθνική στρατηγική της Τουρκίας
Αύξηση εγχώριας παραγωγής φυσικού αερίου (Sakarya, Diyarbakir): η άνοδος της παραγωγής δημιουργεί δυνατότητα σταδιακής μείωσης εισαγωγικής εξάρτησης και βελτίωσης της ανθεκτικότητας εφοδιασμού.	Ενίσχυση στρατηγικής αυτονομίας: χαμηλότερη τρωτότητα σε ροές/τιμές αυξάνει τα περιθώρια ανεξάρτητων επιλογών στην εξωτερική πολιτική.
Αξιοποίηση ισχυρής υποδομής LNG (5 τερματικοί/πλωτές μονάδες) και υψηλής δυναμικότητας επαναεριοποίησης (51,3 δις. κ.μ.) για ευελιξία προμηθειών.	Θεμελίωση ρόλου κόμβου: η ευελιξία/διαθεσιμότητα υποδομών μπορεί να μετατραπεί σε γεωοικονομικό πλεονέκτημα και εργαλείο επιρροής σε περιφερειακό επίπεδο.
Διαφοροποίηση προμηθευτών και μίγματος εισαγωγών (συνδυασμός αγωγών και LNG) που μειώνει τον κίνδυνο μονοδιάστατης εξάρτησης.	Ευκαιρία πολυδιάστατης εξισορρόπησης: η διασπορά ενεργειακών σχέσεων διευκολύνει τη διαχείριση ανταγωνισμών χωρίς απόλυτη εξάρτηση από έναν πόλο.
Επέκταση ανθεκτικότητας μέσω υποδομών (αγωγοί–LNG–αποθήκευση) ως απάντηση σε διαταραχές εφοδιασμού/αιχμές ζήτησης.	Διατηρήσιμη προβολή ισχύος με χαμηλότερο ρίσκο: όταν το ενεργειακό σύστημα είναι πιο ανθεκτικό, μειώνεται το εσωτερικό κόστος κρίσεων που μπορεί να περιορίσει επιλογές στρατηγικής συμπεριφοράς.
Προσέλκυση κεφαλαίων για μεγάλα έργα υπό όρους προβλεψιμότητας: η ανάγκη επενδύσεων μπορεί να λειτουργήσει ως ευκαιρία (ιδιωτική χρηματοδότηση/αναπτυξιακοί φορείς) εφόσον ενισχυθούν κανόνες και μακροοικονομική σταθερότητα.	Μείωση θεσμικού ρίσκου και αύξηση αξιοπιστίας: καλύτερη επενδυτική εικόνα αυξάνει πιθανότητες συνεργασιών και περιορίζει τον κίνδυνο αποκλεισμού από έργα/σχήματα.
Γεωοικονομική αξιοποίηση του ρόλου της Ανατολίας ως ενεργειακού διαδρόμου (Καύκασος–Ανατολία–Αν. Μεσόγειος) για σύνδεση ροών και αγορών.	Ενσωμάτωση της ενέργειας στο πλαίσιο του Στρατηγικού Βάθους υποστηρίζει τη χρήση ενεργειακών διαδρομών ως πολλαπλασιαστή επιρροής σε χερσαίο και θαλάσσιο επίπεδο.
Πιθανή ενεργειακή συνεργασία με Δαμασκό για έρευνες υδρογονανθράκων, αξιοποιώντας το μεταβατικό περιβάλλον και τα κενά επιρροής.	Επέκταση της Γαλάζιας Πατρίδας και του Στρατηγικού Βάθους στην Ανατολική Μεσόγειο, μέσω πιθανής οριοθέτησης ΑΟΖ με Συρία. Παράλληλα, χρήση του συριακού διαύλου για να ενισχυθεί η διαπραγματευτική θέση της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο και να αμβλυνθεί η πίεση από ανταγωνιστικές συμπράξεις/οριοθετήσεις.
Προώθηση του Μεσαίου για ενίσχυση του ρόλου της Τουρκίας ως κεντρικού περάσματος Ανατολής–Δύσης.	Αντιστάθμιση έναντι του Κάθετου Διαδρόμου: η χαμηλή εμπορική ανταπόκριση/μηδενικές συμμετοχές σε δημοπρασίες δυναμικότητας του Κάθετου μειώνουν τη δυναμική του ως ανταγωνιστικού κόμβου, δημιουργώντας παράθυρο για την Τουρκία να προβάλλει εναλλακτική αρχιτεκτονική διαδρόμων υπό τουρκικό έλεγχο/επιρροή.

<u>Απειλές</u>	
Ενεργειακή πολιτική της Τουρκίας	Εθνική στρατηγική της Τουρκίας
Επίμονη δομική εξάρτηση από εισαγόμενους υδρογονάνθρακες: ευαλωτότητα σε διεθνείς τιμές, ισοτιμία και πιθανές διακοπές ροών, με άμεση μετάδοση κόστους στην οικονομία και στο ενεργειακό σύστημα.	Περιορισμός στρατηγικών ελιγμών: όταν η ενεργειακή τρωτότητα αυξάνεται, η αναθεωρητική πολιτική αποκτά υψηλότερο κόστος ρίσκου και μειώνεται η αντοχή σε παρατεταμένες κρίσεις ή κλιμακώσεις.
Μακροοικονομική αστάθεια και νομισματικός κίνδυνος: οι μεγάλες διακυμάνσεις αυξάνουν το ρίσκο έργων, δυσχεραίνουν ιδιωτική χρηματοδότηση και εντείνουν την ανάγκη δημόσιας και αναπτυξιακής στήριξης.	Διαβρωμένη αξιοπιστία υλοποίησης : καθυστερήσεις/ακυρώσεις έργων αποδυναμώνουν τη φιλοδοξία ρόλου κόμβου και μειώνουν τη διαπραγματευτική ισχύ έναντι εταίρων και ανταγωνιστών.
Αβεβαιότητα στις θαλάσσιες ζώνες (ιδίως λόγω διαφορετικών αντιλήψεων οριοθέτησης): παρατεταμένες αντινομίες για ΑΟΖ/υφαλοκρηπίδα δυσκολεύουν επενδυτικές αποφάσεις και αυξάνουν το ρίσκο έργων στην Ανατολική Μεσόγειο.	Κίνδυνος διεθνούς απομόνωσης: η επίμονη διαφωνία για τους κανόνες οριοθέτησης τροφοδοτεί αντιδράσεις και ενισχύει αντισυσπειρώσεις στο περιφερειακό παίγνιο.
Ανταγωνιστικά σχήματα περιφερειακής συνεργασίας: η εδραίωση του 3+1 (Ελλάδα–Κύπρος–Ισραήλ με στήριξη από Ηνωμένες Πολιτείες) γύρω από έργα διασύνδεσης μπορεί να παγιώσει πλαίσια που υποβαθμίζουν τη θέση της Τουρκίας στην περιφερειακή ενεργειακή αρχιτεκτονική.	Στένεμα πεδίου συνεργασίας: όσο ενισχύονται συμπράξεις χωρίς την Τουρκία, αυξάνεται η πιθανότητα στρατηγικού αποκλεισμού ή περιθωριοποίησης σε κανόνες, πρότυπα και έργα.
Ρίσκο κλιμάκωσης ή ατυχήματος γύρω από έρευνες-γεωτρήσεις (NAVTEX, ναυτική συνοδεία, τετελεσμένα): η αυξημένη ένταση αυξάνει την αβεβαιότητα για υποδομές και διαμετακόμιση.	Η εργαλειοποίηση της ενέργειας ως μοχλού πειθαναγκασμού μπορεί να προκαλέσει ισχυρότερες αντιδράσεις, επιτείνοντας την ανάγκη για αποτροπή και αυξάνοντας το συνολικό στρατηγικό κόστος.
Κίνδυνος θεσμικών και ρυθμιστικών φραγμών στις ροές προς Ευρώπη: μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, καταγράφεται ώθηση για αυστηρότερο έλεγχο ροών μέσω Τουρκίας και αυξημένη επιτήρηση του μίγματος προς γειτονικές αγορές.	Αποδυνάμωση της στρατηγικής κόμβου: αν οι ροές αντιμετωπίζονται ως ρωσικές μειώνονται τα γεωοικονομικά ανταλλάγματα που μπορεί να αντλήσει η Τουρκία.
Κοινωνικό-πολιτικό κόστος ενεργειακών μεταβάσεων: η απανθρακοποίηση είναι δυσκολότερη όταν η εξόρυξη αποτελεί κρίσιμη πηγή απασχόλησης σε συγκεκριμένες περιοχές, άρα αυξάνει ο κίνδυνος αντιδράσεων και καθυστέρησης πολιτικών.	Εσωτερική τρωτότητα της στρατηγικής συνέχειας: όταν το κοινωνικό κόστος ανεβαίνει, μειώνεται το περιθώριο για μακρόπνοες επιλογές και αυξάνεται η πίεση για βραχυπρόθεσμες, πολιτικά ασφαλείς λύσεις.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

•Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Ζαφειρόπουλος, Κώστας. 2024. *Πώς γίνεται μια επιστημονική εργασία*. 3η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Ήφαιστος, Παναγιώτης. 2013. «Νέο-οθωμανισμός και τουρκική στρατηγική μετά το 2002. Συγκριτική ανάλυση της ελληνικής και της τουρκικής στρατηγικής». Στο *Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία*, επιμ. Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης και Σπυρίδων Ν. Λίτσας, 231–294. Αθήνα: Ποιότητα.

Καλεντερίδης, Σάββας. 2013. «Η Τουρκία σε κρίσιμο σταυροδρόμι: Από τον κεμαλισμό στο μετριοπαθές (;) Ισλάμ». Στο *Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία*, επιμ. Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης και Σπυρίδων Ν. Λίτσας. Αθήνα: Ποιότητα.

Καστρινάκης, Κώστας. 2025. *Τι διαμόρφωσε τον τουρκικό εθνικισμό*. Αθήνα: Ινφογνώμων.

Κόκκινος, Βασίλειος-Δημήτριος. 2015. *Γεωπολιτική της ενέργειας στο σύστημα Ευρώπη–Ασία–Μέση Ανατολή*. Αθήνα: Λειμών.

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. 2010. *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Κουσκουβέλης, Ηλίας. 2007. *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

Λίτσας, Σπυρίδων Ν. 2013. «Η θεωρία της ήπιας ισχύος στο πλαίσιο των νέο-οθωμανικών προσανατολισμών: Μια ενδοσκόπηση στο Στρατηγικό βάθος». Στο *Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία*, επιμ. Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης και Σπυρίδων Ν. Λίτσας, 183–230. Αθήνα: Ποιότητα.

Μαρκέτος, Θρασύβουλος Ν. 2025. *Γεωοικονομία των νέων οδών εμπορικής και ενεργειακής διασυνδεσιμότητας: Ινδία-Δυτική/Κεντρική Ασία-Μεσόγειος*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Μηνάγιας, Χρήστος. 2019. *Τουρκία: Αναθεωρητισμός και Συγκρούσεις*. Αθήνα: Λειμών.

Ραπτόπουλος, Νικόλαος. 2013. «Η θέση του ισλαμικού κόσμου στη στρατηγική της ισλαμικής κυβέρνησης ΑΚΡ. Μια περίπτωση εργαλειακής χρήσης των “προνομιακών” σχέσεων». Στο *Το στρατηγικό βάθος και η Τουρκία*, επιμ. Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης και Σπυρίδων Ν. Λίτσας, 123–143. Αθήνα: Ποιότητα.

Ρούκουνας, Εμμανουήλ. 2021. *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. 4η έκδ. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Τρούλης, Μάρκος. 2022. *Τουρκική στρατηγική στον Καύκασο και στην Κεντρική Ασία: Γεωγραφικές, ιδεολογικές και πολιτισμικές διαμορφώσεις στη σύγχρονη Τουρκία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

Φλούρος, Φλώρος. 2024. *Η πολιτική οικονομία της ασφάλειας και της άμυνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

Davutoğlu, Ahmet. 2010. *Το στρατηγικό βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας*. Μετάφρ. Νικόλαος Ραπτόπουλος. Επιστημονική επιμέλεια Νεοκλής Σαρρής. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

Mearsheimer, John J. 2006. *Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων*. Μετάφρ. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος. Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα.

•**Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία**

Acar, Sevil, Lucy Kitson, and Richard Bridle. 2015. *Subsidies to Coal and Renewable Energy in Turkey*. Winnipeg: International Institute for Sustainable Development / Global Subsidies Initiative.

Akgönül, Samim, and Oran, Baskın. 2019. “Turkish Politics: Structures and Dynamics.” In *The Routledge Handbook of Turkish Politics*, edited by Özerdem, Alpaslan and Whiting, Matthew, 13–26. Abingdon, Oxon and New York: Routledge.

Ali, Aso M.. 2023. *State Failure, Power Expansion, and Balance of Power in the Middle East: The Struggle Over Failed States*. Cham: Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-44633-7>

Alparslan, Ufuk. 2025. *Türkiye Electricity Review 2025*. Ember, April 10.

Andrei, Roxana. 2022. *Natural Gas at the Frontline Between the EU, Russia, and Turkey: A Conflict-Cooperation Perpetuum*. Cham: Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1007/978-3-031-17057-7>

Asia Pacific Energy Research Centre. 2007. *A Quest for Energy Security in the 21st Century*. Tokyo: Asia Pacific Energy Research Centre.

Axt, Heinz-Jürgen. 2021. “Troubled Water in the Eastern Mediterranean: Turkey Challenges Greece and Cyprus Regarding Energy Resources.” *Comparative Southeast European Studies* 69 (1): 133–152. <https://doi.org/10.1515/soeu-2021-2006>

Babbie, Earl R.. 2012. *The Practice of Social Research*. 13th International ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.

Bagby, Laurie M.. 1994. “The Use and Abuse of Thucydides in International Relations.” *International Organization* 48 (1): 131–153.

Baldwin, David A.. 2014. “Neoliberalism, Neorealism, and World Politics.” In *The Realism Reader*, edited by Elman, Colin and Jensen, Michael A., 302–323. London: Routledge.

Bâli, Aslı Ü.. 2022. “Constitutionalism in Turkey.” In *The Oxford Handbook of Turkish Politics*, edited by Tezcür, Güneş Murat, 75–96. New York: Oxford University Press.

Bhattacharjee, Anol. 2012. *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. 2nd ed. Tampa, FL: University of South Florida.

Carr, Edward Hallett. 2014. “The Realist Critique.” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 39–47. London: Routledge.

Cherp, Aleh, and Jessica Jewell. 2014. “The Concept of Energy Security: Beyond the Four As.” *Energy Policy* 75: 415–421.

Chiozzo, Vitor Deccache, and Andre Luiz Varella Neves. 2024. “The Blue Homeland (Mavi Vatan): Turkey’s Naval Strategy in the Surrounding Seas (2020–2023).” *Rev. Esc. Guerra Nav. (Rio de Janeiro)* 30 (2): 257–283.

Christofis, Nikos. 2022. “Securitizing the Aegean: de-Europeanizing Greek–Turkish Relations.” *Southeast European and Black Sea Studies* 22 (1): 83–100. <https://doi.org/10.1080/14683857.2022.2027679>

Çınar, Menderes, and Nalan Soyarı Şentürk. 2019. “The Presidency in Turkish Politics: From Independence to the AKP.” In *The Routledge Handbook of Turkish Politics*, edited by Alpaslan Özerdem and Matthew Whiting, 103–114. Abingdon, Oxon and New York: Routledge.

Climate Investment Funds (CIF). 2024. *Clean Technology Fund (CTF) Trust Fund Committee: Türkiye (REI) Investment Plan*. CTF/TFC.IS.5/02. September 24.

Climate Investment Funds (CIF). 2025. *Renewable Energy Integration Program (REI): Cover Note for Project/Program Approval Request—Türkiye: Transforming Power Transmission System Project*. May 19.

Çolak, Yilmaz. 2006. “Ottomanism vs. Kemalism: Collective Memory and Cultural Pluralism in 1990s Turkey.” *Middle Eastern Studies* 42 (4): 587–602. <https://doi.org/10.1080/00263200600642274>

Congress of Local and Regional Authorities (Council of Europe). 2024. *Local Elections in Türkiye (31 March 2024)*. Report CG(2024)47-16. Strasbourg: Council of Europe. October 17.

Crano, William D., Marilynn B. Brewer, and Andrew Lac. 2015. *Principles and Methods of Social Research*. 3rd ed. New York: Routledge.

Creswell, John W., and J. David Creswell. 2023. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. 6th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Criss, Nur Bilge. 2017. "Introduction." In *Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach*, edited by Pınar Gözen Ercan, 1–14. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-50451-3>

Çubukçuoğlu, Serhat Süha. 2023. *Turkey's Naval Activism: Maritime Geopolitics and the Blue Homeland Concept*. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-37204-9>

Davidson, Jason W. 2006. *The Origins of Revisionist and Status-quo States*. New York: Palgrave Macmillan.

Denizeau, Aurélien. 2021. *Mavi Vatan, the "Blue Homeland": The Origins, Influences and Limits of an Ambitious Doctrine for Turkey*. Études de l'Ifri. Paris: Ifri. April.

Derisiotis, Anthony. 2022. "From Grey Zones to Blue Homelands: Tales of Lost Opportunities in Greek-Turkish Relations." In *Conference Proceedings – International Congress on Security, Peace and Stability in the Eastern Mediterranean*. Çağ and Çukurova Universities.

Destradi, Sandra. 2010. "Regional Powers and Their Strategies: Empire, Hegemony, and Leadership." *Review of International Studies* 36 (4): 903–930.

Difiglio, Carmine, Bora Şekip Güray, and Ersin Merdan. 2020. *Turkey Energy Outlook 2020*. Istanbul: Sabancı University Istanbul International Center for Energy and Climate (IICEC). November.

Ediger, Volkan Ş., Gokhan Kirkila, Emre Çelebi, Meltem Ucal, and Çiğdem Kentmen-Çin. 2018. “Turkish Public Preferences for Energy.” *Energy Policy* 120: 492–502. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.05.043>

Energy Market Regulatory Authority (EMRA). 2023. *Electricity Market Sector Report 2022*. Ankara: Strategy Development Department.

Energy Market Regulatory Authority (EMRA). 2025a. *Electricity Market Sector Report 2024*. Ankara: Strategy Development Department.

Energy Market Regulatory Authority (EMRA). 2025b. *Petroleum Market Annual Report 2024*. Ankara: Strategy Development Department.

Energy Market Regulatory Authority (EMRA). 2025c. *Liquefied Petroleum Gas (LPG) Market 2024 Sector Report*. Ankara: Strategy Development Department.

Energy Market Regulatory Authority (EMRA). 2025d. *Natural Gas Market 2024 Sector Report*. Ankara: Strategy Development Department.

Esen, Mustafa Enes. 2025. *Geopolitical Constraints of Turkey’s Energy Hub Ambitions*. Brussels: instituDE – Institute for Diplomacy and Economy. July.

European Commission. 2023. *Commission Staff Working Document: Türkiye 2023 Report*. SWD(2023) 696 final. Brussels: European Commission. November 8.

European Commission. 2024. *Commission Staff Working Document: Türkiye 2024 Report*. SWD(2024) 696 final. Brussels: European Commission. October 30.

European Commission. 2025. *Commission Staff Working Document: Türkiye 2025 Report*. SWD(2025) 756 final. Brussels: European Commission. November 4.

European Institute of the Mediterranean (IEMed). 2025. “Country Profile: Türkiye.” In *IEMed Mediterranean Yearbook 2025*, 195. Barcelona: IEMed.

Fisher-Onar, Nora. 2022. “The Capitulations Syndrome: Why Revisionist Powers Leverage Post-Colonial Sensibilities toward Post-Imperial Projects.” *Global Studies Quarterly* 2 (4): 1–12. <https://doi.org/10.1093/isagsq/ksac077>

Flouros, Floros. 2022. *Energy Security in the Eastern Mediterranean Region*. Cham: Springer Nature Switzerland AG / Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-09603-7>

Gomm, Roger. 2008. *Social Research Methodology: A Critical Introduction*. 2nd ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Groitzl, Gerlinde. 2023. *Russia, China and the Revisionist Assault on the Western Liberal International Order*. Cham: Palgrave Macmillan.

Güç, Kürşad. 2025. “Spatial Context of Ontological Security in Foreign Policy Analysis: The Case of Türkiye’s Blue Homeland Policy.” *Uluslararası İlişkiler / International Relations* (Online First, October 3): 1–20. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.1794651>

Harrison, Helena, Melanie Birks, Richard Franklin, and Jane Mills. 2017. “Case Study Research: Foundations and Methodological Orientations.” *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research* 18 (1): Art. 19. <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs1701195>

Hristov, Ivaylo. 2019. “Neo-Ottomanism – Emergence, Ideology and Political Doctrine.” *Social Evolution & History* 18 (1): 139–156. <https://doi.org/10.30884/seh/2019.01.08>

International Energy Agency (IEA). 2016. *Energy Policies of IEA Countries: Turkey 2016 Review*. Paris: OECD/IEA.

International Energy Agency (IEA). 2021. *Energy Policy Review: Turkey 2021*. Paris: OECD/IEA.

International Energy Agency (IEA). 2025. *Monthly OECD Oil Statistics*. December 11.

İnan, Yüksel, and Pinar Gözen Ercan. 2017. “Maritime Relations of Peninsular Turkey: Surrounded by Hostile or Peaceful Waters?” In *Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach*, edited by Pinar Gözen Ercan, 281–302. Cham: Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-50451-3_1

International Monetary Fund (IMF). 2024. *Republic of Türkiye: 2024 Article IV Consultation—Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Türkiye*. IMF Country Report No. 24/312. Washington, DC: International Monetary Fund. September 12.

İpek, Pinar. 2017. “The Role of Energy Security in Turkish Foreign Policy (2004–2016).” In *Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach*, edited by Pinar Gözen Ercan, 173–193. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-50451-3>

Islam, M. Rezaul, Niaz Ahmed Khan, and Rajendra Baikady, eds. 2022. *Principles of Social Research Methodology*. Singapore: Springer Nature.

Jentleson, Bruce W. 2010. “Coercive Diplomacy: Scope and Limits, Theory and Policy.” In *The Routledge Handbook of Security Studies*, edited by Myriam Dunn Cavelty and Victor Mauer, 393–414. London: Routledge.

Kalaycıoğlu, Ersin. 2019. “Elections, Parties, and the Party System.” In *The Routledge Handbook of Turkish Politics*, edited by Alpaslan Özerdem and Matthew Whiting, 83–102. Abingdon, Oxon and New York: Routledge.

Khan, Kanamik Kani, and Md. Mohsin Reza. 2022. “Social Research: Definitions, Types, Nature, and Characteristics.” In *Principles of Social Research Methodology*, edited by M. Rezaul Islam, Niaz Ahmed Khan, and Rajendra Baikady, 29–42. Singapore: Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-981-19-5441-2>

Korkmaz, Dicle. 2021. *Turkey and the EU in an Energy Security Society: The Case of Natural Gas*. Cham: Palgrave Macmillan / Springer Nature Switzerland AG. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-45774-7>

Kouskouvelis, Ilias I. 2013. “The Problem with Turkey’s ‘Zero Problems’.” *Middle East Quarterly* (Winter): 47–56.

Legro, Jeffrey W., and Andrew Moravcsik. 2014. “Is Anybody Still a Realist?” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 503–514. London: Routledge.

Little, Richard. 2014. “The English School vs. American Realism: A Meeting of Minds or Divided by a Common Language?” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 361–370. London: Routledge.

Lobell, Steven E., Norrin M. Ripsman, and Jeffrey W. Taliaferro, eds. 2009. *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Łoskot-Strachota, Agata, and Adam Michalski. 2023. “Turkey’s Dream of a Hub. Ankara’s Wartime Gas Policy.” *OSW Commentary* no. 497. Warsaw: Centre for Eastern Studies.

Mearsheimer, John J. 2014. “Anarchy and the Struggle for Power.” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 177–189. London: Routledge.

Ministry of Energy and Natural Resources of the Republic of Türkiye (MENR). 2022. *Türkiye National Energy Plan*.

Monten, Jonathan. 2006. “Thucydides and Modern Realism.” *International Studies Quarterly* 50: 3–25.

Morgenthau, Hans J. 2014. “A Realist Theory of International Politics.” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 53–62. London: Routledge.

Morgenthau, Hans J. 2018. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 6th ed. Revised by Kenneth W. Thompson. New Delhi: Kalyani Publishers.

Moudouros, Nikos. 2021. “‘Blue Homeland’ and Cyprus: The ‘Survival of the State’ Coalition and Turkey’s Changing Geopolitical Doctrine in the Eastern Mediterranean.” *Vestnik RUDN. International Relations* 21 (3): 459–471. <https://doi.org/10.22363/2313-0660-2021-21-3-459-471>

Murinson, Alexander. 2006. “The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy.” *Middle Eastern Studies* 42 (6): 945–964. <https://doi.org/10.1080/00263200600923526>

Nolte, Detlef. 2010. “How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research Topics.” *Review of International Studies* 36 (4): 881–901.

OECD. 2025. *OECD Economic Surveys: Türkiye 2025*. Paris: OECD Publishing. April. <https://doi.org/10.1787/d01c660f-en>

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR). 2023. *Republic of Türkiye: General Elections 14 May and Presidential Election, Second Round 28 May 2023—ODIHR Election Observation Mission Final Report*. Warsaw: ODIHR. September 29.

Oyan, Ece, Inga Boie, Elisabeth Dütschke, Anne Kantel, Viktor Müller, Aline Scherrer, Nora Aboushady, Tilman Altenburg, Andreas Stamm, Rita Strohmaier, et al. 2024. *Towards a Green H2 Economy: Türkiye Country Report*. HYPAT Working Paper 10/2024. Karlsruhe: Fraunhofer ISI. October.

Özdiñç, Ömer. 2025. “Enerji Sektöründe Ar-Ge Faaliyetlerinin Gelişimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz.” *EnergyTR* 2 (1): 85–109.

Özkan, Behlül. 2014. “Turkey, Davutoglu and the Idea of Pan-Islamism.” *Survival: Global Politics and Strategy* 56 (4): 119–140. <https://doi.org/10.1080/00396338.2014.941570>

Ozturk, Murat, Yunus Emre Yuksel, and Nuri Ozek. 2011. “A Bridge between East and West: Turkey’s Natural Gas Policy.” *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 15: 4286–4294. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2011.07.122>

Pandey, Prabhat, and Meenu Mishra Pandey. 2015. *Research Methodology: Tools and Techniques*. Buzau: Bridge Center.

Parsoon, Masoumeh, Abbasali Kadkhodae, and Mohsen Hataminia. 2025. “Examining Turkey’s Blue Homeland Doctrine from the Perspective of International Law.” *The Quarterly Journal of Public Law Research* 27 (87).

Presidency of the Republic of Türkiye, Presidency of Strategy and Budget. 2025. *The Medium Term Program (2026–2028)*. Ankara. September.

Republic of Türkiye, Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, Directorate of Climate Change. 2024. *Türkiye 2053 Long Term Climate Strategy*. Ankara.

Rzayeva, Gulmira. 2022. “Turkey’s Supply-Demand Balance and Renewal of Its LTCs.” *Insight* 113. Oxford: Oxford Institute for Energy Studies. April.

Sahide, Ahmad, Ahmet Ates, and Ali Maksum. 2025. “Turkey’s Revisionist Foreign Policy in Middle East Politics: Strategic Positioning amid the Iran–Saudi Rivalry.” *Obrana a strategie* 25 (1): 129–145. <https://doi.org/10.3849/1802-7199.25.2025.01.129-145>

Sharples, Jack, and Julian Bowden. 2025. *What Does the Turkish LNG Shopping Spree Mean for Competing Suppliers?* Energy Insight 171. Oxford: Oxford Institute for Energy Studies. October.

SHURA Energy Transition Center. 2023. *Net Zero 2053: A Roadmap for the Turkish Electricity Sector*. Istanbul: SHURA Energy Transition Center, Sabancı University.

SHURA Energy Transition Center. 2025. *Renewable Hydrogen in Türkiye’s Decarbonization Path: Priority Application Areas and Policy Recommendations—Executive Summary*. Istanbul: Sabancı University.

Snyder, Glenn H. 2014. "Mearsheimer's World: Offensive Realism and the Struggle for Security." In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 190–203. London: Routledge.

Strojny, Jacek, Anna Krakowiak-Bal, Jarosław Knaga, and Piotr Kacorz. 2023. "Energy Security: A Conceptual Overview." *Energies* 16 (13): 1–35.

Sucu, Ali Emre, Ivan Safranchuk, Alexander Nesmashnyi, and Qosimsho Iskandarov. 2021. "Transformation of Middle Powers with the Decline of World Hegemony: The Case of Turkey." *Strategic Analysis* 45 (4): 307–320. <https://doi.org/10.1080/09700161.2021.1950409>

Taşpınar, Ömer. 2008. *Turkey's Middle East Policies: Between Neo-Ottomanism and Kemalism*. Carnegie Papers, no. 10. Beirut: Carnegie Middle East Center. September.

Termine, Lorenzo. 2025. *Where Eagles Do Not Dare: Moderate Revisionism in International Politics*. Cham: Palgrave Macmillan.

Tsakiris, Theodoros. 2021. "The Energy Security Evolution of the Eastern Mediterranean: The Rise of Turkish Revisionism, Its Counter-Coalitions and the Geopolitical Significance of the East Med Gas Pipeline." In *The New Eastern Mediterranean Transformed: Emerging Issues and New Actors*, edited by Aristotle Tziampiris and Foteini Asderaki, 139–158. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-70554-1_7

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. (TSKB). 2025. *Energy Outlook 2024*. Istanbul: TSKB.

Ünver, H. Akın. 2019. "Energy Security and Policy: Between Bandwagoning and Hedging." In *The Routledge Handbook of Turkish Politics*, edited by Alpaslan Özerdem and Matthew Whiting, 163–176. Abingdon, Oxon and New York: Routledge.

Uzuner, Zuhall Mert. 2025. "The Blue Homeland in the Turkish Grand National Assembly Debates." In *The Treaty of Lausanne: Looking Back, Looking Ahead*, edited by Maria

Gavouneli, Evanthis Hatzivassiliou, and Panayotis Tsakonas, 277–292. Cham: Springer Nature Switzerland AG. https://doi.org/10.1007/978-3-031-91076-0_19

Vasquez, John A. 2014. “The Realist Paradigm and Degenerative versus Progressive Research Programs.” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 473–497. London: Routledge.

Yavuz, M. Hakan. 2020. *Nostalgia for the Empire: The Politics of Neo-Ottomanism*. New York: Oxford University Press.

Yavuz, M. Hakan. 2022. “The Motives behind the AKP’s Foreign Policy: Neo-Ottomanism and Strategic Autonomy.” *Turkish Studies* 23 (5): 659–680. <https://doi.org/10.1080/14683849.2022.2100700>

Yin, Robert K. 2018. *Case Study Research and Applications: Design and Methods*. 6th ed. Thousand Oaks, CA: Sage.

Yorucu, Vedat, and Özey Mehmet. 2018. *The Southern Energy Corridor: Turkey’s Role in European Energy Security*. Lecture Notes in Energy 60. Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-63636-8>

Walt, Stephen M. 1987. *The Origins of Alliances*. Ithaca: Cornell University Press.

Waltz, Kenneth N. 2014a. “Anarchic Orders and Balances of Power.” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 113–122. London: Routledge.

Waltz, Kenneth N. 2014b. “Realist Thought and Neorealist Theory.” In *The Realism Reader*, edited by Colin Elman and Michael A. Jensen, 124–129. London: Routledge.

Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Wastnidge, Edward. 2019. “Imperial Grandeur and Selective Memory: Re-assessing Neo-Ottomanism in Turkish Foreign and Domestic Politics.” *Middle East Critique* 28 (1): 7–28. <https://doi.org/10.1080/19436149.2018.1549232>

World Bank. 2015. *Turkey's Energy Transition: Milestones and Challenges*. Report No. ACS14951. Washington, DC: World Bank.

World Bank. 2022. *Country Climate and Development Report: Türkiye*. Washington, DC: World Bank. June.

World Bank. 2024a. *Türkiye Economic Monitor: All Hands on Deck*. Washington, DC: World Bank. October.

World Bank. 2024b. *Türkiye – Transforming Power Transmission System Project (P508354): Project Information Document (PID), Concept Stage*. Report No. PIDDC01143. Washington, DC: World Bank. December 17.

World Bank. 2025. *Offshore Wind Roadmap for Türkiye*. Washington, DC: World Bank. February.

Yousefi-Sahzabi, Amin, Eda Unlu-Yucesoy, Kyuro Sasaki, Hossein Yuosefi, Arif Widiatmojo, and Yuichi Sugai. 2017. “Turkish Challenges for Low-Carbon Society: Current Status, Government Policies and Social Acceptance.” *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 68: 596–608. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2016.09.090>

Zhang, Weidong. 2025. “Why States Become Revisionists: A Literature Review.” *International Area Studies Review* 28 (2): 103–112.

• *Πηγές από το Διαδίκτυο*

Akkuyu Nuclear JSC. 2026. “Goals.” *Akkuyu Nuclear*. Accessed January 2, 2026. <https://akkuyu.com/en/growth/goals>

Bakir, Ali. 2025. “Greek Cyprus-Lebanon Maritime Deal Causes Internal Controversy in Beirut: Here’s Why.” *Türkiye Today*, December 1. Accessed January 16, 2026.

<https://www.turkiyetoday.com/opinion/greek-cyprus-lebanon-maritime-deal-causes-internal-controversy-in-beirut-heres-why-3210617>

Bozkurt, Abdullah. 2023. “Israel to Be Listed as Top Security Threat in Turkey’s Secret Red Book.” *Nordic Monitor*, November 18. Accessed January 16, 2026. <https://nordicmonitor.com/2023/11/israel-to-be-placed-on-top-security-threat-for-turkeys-secret-red-book/>

Çağatay, Gülşen. 2025. “Türkiye’de Geçen Yıl Doğal Gaz Üretimi Önceki Yıla Göre Yüzde 176 Arttı.” *Anadolu Ajansı*, November 1. Updated November 2. Accessed January 8, 2026. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyede-gecen-yil-dogal-gaz-uretimi-onceki-yila-gore-yuzde-176-artti/3732516#>

Capital.gr. 2025. «Υπουργική συνάντηση 3+1 στην Αθήνα: ΗΠΑ, Ελλάδα, Κύπρος και Ισραήλ “χτίζουν” τον νέο ενεργειακό άξονα της Ανατολικής Μεσογείου». *Capital.gr*, November 6. Accessed January 16, 2026. <https://www.capital.gr/epikairotita/3955455/upourgiki-sunantisi-31-stin-athina-ipa-ellada-kupros-kai-israil-xtizoun-ton-neo-energeiako-axona-tis-anatolikis-mesogeiou/>

Central Intelligence Agency. 2022. “Turkey (Türkiye) — Country Summary.” In *The World Factbook* (2022 Archive). Last updated August 31. Accessed December 31, 2025. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/about/archives/2022/countries/turkey-turkiye/summaries>

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP). 2022. “Ahmet Akın’dan ‘Enerjide Yeşil Dönüşüm’ Raporu.” *CHP*, July 13. Accessed December 25, 2025. <https://chp.org.tr/haberler/ahmet-akindan-enerjide-yesil-donusum-raporu>

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP). 2023. “Memorandum of Understanding on Common Policies (January 30, 2023).” *Republican People’s Party*, January 30. Accessed December 25, 2025. <https://en.chp.org.tr/haberler/memorandum-of-understanding-on-common-policies-january-30-2023>

Kathimerini. 2025. “Greece, Ukraine Sign Deal to Route US LNG through ‘Vertical Corridor’.” *eKathimerini.com*, November 16. Accessed January 16, 2026. <https://www.ekathimerini.com/politics/foreign-policy/1286980/greece-ukraine-sign-deal-to-route-us-lng-through-vertical-corridor/>

News247. 2025. «Πρόεδρος Βουλής της Λιβύης: Άκυρο το τουρκολιβικό μνημόνιο». *News247.gr*, December 16. Accessed January 16, 2026. <https://www.news247.gr/kosmos/proedros-voulis-tis-liviis-akiro-to-tourkoliviko-mnimonio/>

Özdemir, Büşra Zeynep. 2024. “Türkiye’nin Petrol Üretimi ve Gabar Petrolü.” *ODAK (SETA)*, May 16. Accessed January 9, 2026. <https://www.setav.org/odak-turkiyenin-petrol-uretimi-ve-gabar-petrolu>

Razmadze, Mariam. 2025. “Oil Shipments Decline through BTC Pipeline in First Half of 2025.” *Georgia Today*, July 29. Accessed December 19, 2025. <https://georgiatoday.ge/oil-shipments-decline-through-btc-pipeline-in-first-half-of-2025/>

Stepansky, Joseph. 2025. “What Is behind US Strategy of Keeping Troops in Post-Assad Syria?” *Al Jazeera*, January 6. Accessed January 17, 2026. <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/6/what-is-behind-us-strategy-of-keeping-troops-in-post-assad-syria>

Turkish Electricity Transmission Corporation (TEİAŞ). 2026. “Electricity Transmission in Türkiye.” *TEİAŞ*. Accessed January 5, 2026. <https://www.teias.gov.tr/en-US/electricity-transmission-in-turkiye>

Turkish Statistical Institute (TURKSTAT). 2023. “Innovation Survey, 2022.” *News Bulletin* no. 49743. December 12. Accessed January 19, 2026. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?dil=2&p=49743>

Turkish Statistical Institute (TURKSTAT). 2024. “Population Projections, 2023–2100.” News Bulletin no. 53699. July 30. Accessed December 30, 2025. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Population-Projections-2023-2100-53699&dil=2>

Turkish Statistical Institute (TURKSTAT). 2025. “The Results of Address Based Population Registration System, 2024.” News Bulletin no. 53783. February 6. Accessed December 30, 2025. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=The-Results-of-Address-Based-Population-Registration-System-2024-53783&dil=2>

Unlu Tik, Ipek, and A. Kaan Baser. 2024. “Türkiye: The National Minimum Wage Has Been Increased for the Year 2024.” *L&E Global*, January 19. Accessed January 14, 2026. <https://leglobal.law/2024/01/19/turkey-the-national-minimum-wage-has-been-increased-for-the-year-2024/>

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). 2025. “Syria Regional Refugee Response – Türkiye.” *UNHCR Operational Data Portal*. Accessed December 31, 2025. <https://data.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

Venture Global Inc. 2025. “Venture Global Announces New Long-Term LNG Sales and Purchase Agreement With Greece.” Press release. November 7. Accessed January 16, 2026. <https://investors.ventureglobal.com/news/news-details/2025/Venture-Global-Announces-New-Long-Term-LNG-Sales-and-Purchase-Agreement-With-Greece/default.aspx>

Δανδόλου, Ναταλία. 2025. «Η Ευρώπη “κλειδώνει” τον TurkStream». *Το Βήμα*, October 21. Accessed January 16, 2026. <https://www.tovima.gr/2025/10/21/finance/i-eyropi-kleidonei-ton-turkstream-i-ellada-sto-epikentro-tis-neas-energeiakis-arxitektonikis/>

Ιωαννίδης, Νικόλας Α. 2020. «Νομική ανάλυση Συμφωνίας οριοθέτησης Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ Ελλάδος και Αιγύπτου». *DEFENCE ReDEFiNED*, August 11. Accessed January 17, 2026. <https://defenceredefined.com.cy/%ce%bd%ce%bf%ce%bc%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b1%ce%bd%ce%ac%ce%bb%cf%85%cf%83%ce%b7->

[%cf%83%cf%85%ce%bc%cf%86%cf%89%ce%bd%ce%af%ce%b1%cf%82-%ce%bf%cf%81%ce%b9%ce%bf%ce%b8%ce%ad%cf%84%ce%b7%cf%83%ce%b7/](https://www.naftemporiki.gr/finance/economy/2063884/fysiko-aerio-chamilo-endiaferon-gia-ton-katheto-diadromo/)

Ναυτεμπορική. 2026a. «Φυσικό αέριο: Χαμηλό ενδιαφέρον για τον Κάθετο Διάδρομο». *Ναυτεμπορική*, January 26. Accessed January 31, 2026. <https://www.naftemporiki.gr/finance/economy/2063884/fysiko-aerio-chamilo-endiaferon-gia-ton-katheto-diadromo/>

Ναυτεμπορική. 2026b. «Συνάντηση υπ. Ενέργειας στην Ουάσιγκτον για τον κάθετο διάδρομο – Τον Φεβρουάριο οι υπογραφές για έρευνες νότια της Κρήτης και της Πελοποννήσου». *Ναυτεμπορική*, January 29. Accessed January 31, 2026. <https://www.naftemporiki.gr/finance/economy/2065451/synantisi-yp-energeias-stin-oyasigkton-gia-ton-katheto-diadromo-ton-fevroyario-oi-ypografes-gia-ereynes-notia-tis-kritis-kai-tis-peloponnisoy/>

Ψύλος, Μιχάλης. «Συρία: Στο έλεος των τζιχαντιστών οι Κούρδοι, προδομένοι από τη Δύση». *Ναυτεμπορική*. 25 Ιανουαρίου 2026. Πρόσβαση 31 Ιανουαρίου 2026. <https://www.naftemporiki.gr/kosmos/2063534/syria-sto-eleos-ton-tzichantiston-oi-koyrdoi-prodomenoi-apo-ti-dysi/>.

Ψύλος, Μιχάλης. «Τι σημαίνει για την Τουρκία η ανακάλυψη 6,1 δισ. βαρελιών σχιστολιθικού πετρελαίου στο Ντιγιάρμπακιρ». *Ναυτεμπορική*. 23 Μαΐου 2025. Πρόσβαση 9 Ιανουαρίου 2026. <https://www.naftemporiki.gr/finance/world/1959902/ti-simainei-gia-tin-toyrkia-i-anakalypsi-61-dis-varelion-schistolithikoy-petrelaiou-sto-ntigiarpakir/>